



วารสารทางวิชาการ มมร วิทยาเขตล้านนา

ปัญญา

JOURNAL OF MBU LNC

ISSN : 0859-3574

ปีที่ 25 เล่มที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2561 Vol.25 No.1 January-June 2018

พุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.

การใช้คำภาษาต่างประเทศและคำภาษาถิ่นในรวมบทกวีนิพนธ์
“วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์”

อัษฎาวุธ โสรส

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้นิตานคุณธรรม

พัชรา ทองนะคะ

การสร้างรูปแบบการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ตามแนวทางโรงเรียนลำปางกัลยาณี

ทรงพล เฟื่องฟู

ความเชื่อมโยงของแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนว
เส้นทางโบราณเชียงราย-เชียงแสน

เพชรสวัสดิ์ กันคำ

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง
บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

พระอธิการทวีศักดิ์ กิตติญาโณ (วรกิจเจริญวงศ์)

แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง
อำเภอสวรรคคูลา จังหวัดหนองบัวลำภู

ปรีชา หอมประภัทร

ศึกษาวิเคราะห์การขัดเกลากิเลสตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

ธนัทพร อุทัยสุทธิจิตร

สำนักงานวารสารปัญญา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่ 50200 โทร.053-270-975 E-Mail : panya-thjo@gmail.com

หลักการและเหตุผล

วารสารปัญญาได้ดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ 2536 โดยจัดพิมพ์เป็นวารสารวิชาการรายครึ่งปี (ปีละ 2 ฉบับ) โดยพิจารณาเนื้อหา ดังต่อไปนี้

1. ศาสนาและปรัชญา
2. การศึกษา
3. สังคมศาสตร์
4. มนุษยศาสตร์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมวิชาการด้านศาสนา การศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์
2. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความวิจัย บทความปริทัศน์
3. เพื่อส่งเสริมให้อาจารย์ นิสิตและผู้สนใจทั่วไปมีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิชาการ
4. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นด้านศาสนา การศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ : ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม)

จำนวนพิมพ์ 100 เล่ม

การส่งบทความ

วารสารปัญญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เลขที่ 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200 โทร.053-270-975 ต่อ 15

E-Mail: panya-thjo@gmail.com

สามารถดำเนินการดาวน์โหลดและ Submit ผ่านระบบฐานข้อมูลวารสารออนไลน์ OJS ทางเว็บไซต์

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/panya-thjo/index>

- บทความวิชาการและวิจัยทุกเรื่องได้รับการพิจารณากลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviewers) จากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ไม่น้อยกว่า 2 ท่าน/บทความ
- บทความ ข้อความ ภายประกอบและตารางที่ลงพิมพ์ในวารสารเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป และไม่มีส่วนรับผิดชอบใด ๆ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน แต่ผู้เดียว
- บทความจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น หากตรวจสอบพบว่าการตีพิมพ์ซ้ำซ้อน ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว
- บทความใดที่ผู้อ่านเห็นว่าได้มีการลอกเลียนหรือแอบอ้างโดยปราศจากการอ้างอิงหรือทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นผลงานของผู้เขียน กรุณาแจ้งให้กองบรรณาธิการวารสารปัญญาทราบจะเป็นพระคุณยิ่ง
- บทความที่ส่งถึงกองบรรณาธิการ ของสงวนลิขสิทธิ์ไม่สงวนคืน

ที่ปรึกษา

พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ดร.
พระมหาวีเศษ เสาะพบดี, รศ.ดร.
รศ. สมหมาย เปรมจิตต์

พระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี, ผศ.ดร.
ศ.ดร.พศิน แดงจวง

บรรณาธิการ

ผศ.ดร. ตระกูล ชำนาญ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ดร. อุเทน ลาพิงค์

อาจารย์วิรัช ภูมาศรี

บุญนำ สุนามถาวร

กองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	หน่วยงานภายนอก	
พระครูสมุห์ธนโชติ จิระมโม, ดร.	ผศ.ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.โผน นามณี	ผศ.ดร.หนูม้วน ร่มแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.ทรงศักดิ์ พรหมดี	พระครูพิพิธสุตาทร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
	ผศ.ดร.วิสุทธิชัย ชัยสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
	ผศ.วิมลสรรค์ ไสลงษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	รศ.ดร.สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	ผศ.ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
	ดร.วินิจ ฝาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
	ดร. มนต์รี วิชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

วารสารปัญญา ปี 25 ฉบับที่ 1 มกราคม- พฤษภาคม 2561

พระมหาฉัตรชัย สุนตตชโย, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.อภิรมย์ สีคำคำ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผศ.ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.ประทีป พิฆทองกลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผศ.ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา

บทบรรณาธิการ

วารสารปัญญา ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ฉบับนี้ เป็นฉบับประจำปีที 25 ฉบับที่ 1 (มกราคม-พฤษภาคม) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมวิชาการ เป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ด้านศาสนา การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม สังคมศาสตร์ เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ จากอาจารย์ นักวิจัย นักศึกษาจากหลากหลายสถาบัน และผู้สนใจทั่วไป

วารสารฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความที่นำเสนอผลการวิจัย ด้านศาสนา บทความพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ และบทความวิเคราะห์การขัดเกลาภิเลสตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ด้านการศึกษา บทความการใช้คำภาษาต่างประเทศและคำภาษาถิ่นในรวมบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” บทความการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้นิทานคุณธรรม และบทความการสร้างรูปแบบการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวทางโรงเรียนลำปางกัลยาณี ด้านสังคมศาสตร์ บทความ ความเชื่อมโยงของแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวเส้นทางโบราณเชียงใหม่-เชียงใหม่ บทความการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถี่ จังหวัดลำพูน และบทความแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง อำเภอสวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งบทความทั้งหมดได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี เช่นเดิม

วารสารปัญญาขอประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจทุกท่านสามารถส่งบทความวิจัยและบทความวิชาการเข้ามาเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร โดยสามารถส่งได้ผ่านระบบออนไลน์ที่เว็บไซต์ของวารสารปัญญาคือ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/panya-thjo/index>

กองบรรณาธิการวารสารปัญญาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านทุกท่าน และขอผู้อ่านได้มีความสุขกับการอ่าน พบกันใหม่ฉบับหน้า

กองบรรณาธิการ

บทความวารสารปัญญา
ฉบับที่ 25 พค.2561 เล่ม 1

	หน้า
พุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่	1
พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.	
การใช้คำภาษาต่างประเทศและคำภาษาถิ่นในรวมบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์”	14
นราพร วงศ์แสน	
การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้นิทานคุณธรรม	23
พัชรา ทองนะคะ	
การสร้างรูปแบบการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวทางโรงเรียนลำปางกัลยาณี	32
ทรงพล เพื่องฟู	
ความเชื่อมโยงของแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวเส้นทางโบราณเชียงราย-เชียงแสน	40
เพชรสวัสดิ์ กันคำ	
การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน	51
พระอธิการทวีศักดิ์ กิตติญาโณ (วรกิจเจริญวงศ์)	
แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง อำเภอสวรรคคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู	64
ปรีชา หอมประภัทร	
ศึกษาวิเคราะห์การขัดเกลากิเลสตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท	72
ธนัทพร อุทัยสุทธิจิตร	
รูปแบบการเขียนบทความลงวารสาร	78

พุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ Buddhism and Modern Science

พระมหาหมณวินทร์ ปุริสุตตโม*

Phramaha Maghavin Purisuttamo

E-mail : maghavin9@yahoo.com

มนัสวี ศรีนันท

Manatsawee Srinont

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ 2) เพื่อวิเคราะห์พุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ 3) เพื่อบูรณาการพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ผลการศึกษา พบว่า พุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่มีความสอดคล้องกัน เพราะทั้งสองศาสตร์มุ่งสร้างความสุขให้กับมนุษย์ โดยศาสตร์สมัยใหม่มุ่งสร้างความสุขทางกายเป็นหลัก ส่วนพุทธศาสนามุ่งสร้างความสุขทางใจเป็นหลัก แต่ทั้งสองศาสตร์สามารถบูรณาการใช้ร่วมกันได้อย่างเหมาะสม โดยการบูรณาการด้วยใช้ปัญหาที่ต้องการแก้ไขเป็นตัวตั้ง แล้วนำพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่มาเป็นเครื่องมือในการจัดการกับปัญหา

คำสำคัญ : ศาสตร์สมัยใหม่, บูรณาการ

ABSTRACT

The purposes of this article were: 1) to study the Buddhism and Modern Science, 2) to analyze the Buddhism and Modern Science, 3) to integrate the Buddhism and Modern Science. The results of the study showed that Buddhism and Modern Science are consistent because both are aimed at human happiness. Modern Science aims to create physical happiness. Buddhism focuses on spiritual happiness. But both Buddhism and Modern Science can be integrating in appropriate tool for sloving human problems.

Keywords: Modern Science, integrate

บทนำ

สำหรับเรื่องพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่นี้ นับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้าเพื่อหาคำตอบเป็นอย่างยิ่ง เพราะในปัจจุบันศาสตร์ต่างๆ ที่มนุษย์ได้ประดิษฐ์คิดค้นนั้นได้มีการปรับเปลี่ยนไปอย่างมาก กล่าวคือบางศาสตร์ที่มนุษย์ประยุกต์ใช้กับชีวิตก็ยังคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน แต่ก็ยังมีบาง

ศาสตร์ที่สูญหายไปตามกาลเวลาหรือเป็นศาสตร์ที่มนุษย์ไม่ได้ใช้ประโยชน์และมองไม่เห็นคุณค่า แม้กระทั่ง ศาสตร์บางศาสตร์ที่มนุษย์ยังแสวงหาคำตอบไม่ได้ในอดีตจวบจนถึงปัจจุบันก็ยังเป็นศาสตร์ที่มนุษย์ต้องเพียรพยายามหาคำตอบอยู่ต่อไป ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงศาสตร์สมัยใหม่จึงนับว่าเป็นคำกล่าวที่กว้างมาก และเป็นคำกล่าวที่ใครๆ ก็มักนึก

* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย Graduate School, Mahamakut Buddhist University

ถึงวิทยาศาสตร์หรือศาสตร์ที่เกี่ยวกับสิ่งที่สัมผัสและต้องได้เท่านั้นเป็นหลัก ส่วนที่เป็นนามธรรมหรือเป็นเรื่องภายในจิตใจก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เข้าใจกันเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะคนยุคนี้ว่าไม่เกี่ยวข้องกับศาสตร์สมัยใหม่หรือวิทยาศาสตร์เลย แล้วในท้ายที่สุด การกล่าวเช่นนี้จะเป็นความจริงได้มากเพียงใดสำหรับพัฒนาการของมนุษย์ในยุคนี้ ซึ่งเป็นยุคที่สรรพสิ่งต้องยอมเดินตามวิทยาศาสตร์ เรียกกันว่าหากอะไรๆ ในสรรพสิ่งขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับวิทยาศาสตร์แล้ว การได้รับการยอมรับจากผู้คนในยุคนี้ย่อมเป็นไปได้ยากหรือแทบเป็นไปไม่ได้เลย ด้วยเหตุผลดังกล่าวมา พุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาหนึ่งในบรรดาหลายๆ ศาสนาในโลกนี้ที่มนุษย์ยอมรับนับถือจะมีความเป็นไปได้ที่ขัดแย้งและมีความสอดคล้องกับศาสตร์สมัยใหม่อย่างเช่น วิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้มากเพียงใด จึงจัดว่าเป็นโจทย์ที่น่าสนใจหากคำตอบเป็นที่สุด

กล่าวสำหรับพุทธศาสนาแล้ว มีนักปรัชญาและนักวิทยาศาสตร์นามกระเดื่องโลกกล่าวถึงไว้ดังนี้ เบอร์ทรันด์ รัสเซลล์ (ค.ศ. 1872-1970) กล่าวว่า “พระพุทธศาสนาเป็นการรวมกันของปรัชญาแบบพินิจความจริงกับวิทยาศาสตร์ ศาสนานี้สนับสนุนวิธีการทางวิทยาศาสตร์และติดตามวิธีการนั้นจนจนถึงที่สุด ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นศาสนาแห่งเหตุผล ในพระพุทธศาสนาเราจะได้พบคำตอบที่น่าสนใจ เช่น จิตใจกับวัตถุคืออะไร? ระหว่างจิตใจกับวัตถุนั้นอย่างไหนสำคัญมากกว่ากัน? เอกภพเคลื่อนไปหาจุดหมายปลายทางหรือไม่? พระพุทธศาสนาพูดถึงเรื่องทางวิทยาศาสตร์ยังหาหนทางไปได้หรือไม่ เพราะความจำกัดแห่งเครื่องมือของวิทยาศาสตร์

ช่วยชนะของพระพุทธศาสนาเป็นชัยชนะทางจิตใจ” อัลเบิร์ต ไอนสไตน์ (ค.ศ. 1879-1955) กล่าวว่า “ศาสนาในอนาคตจะต้องเป็นศาสนาสากล ศาสนานี้ควรอยู่เหนือพระเจ้าที่มีตัวตนและควรจะเว้นคำสอนแบบลัทธิธันต์ (คือเป็นแบบสำเร็จรูปที่ให้เชื่อตามเพียงอย่างเดียว) และแบบเทววิทยา (คืออ้างเทวดาเป็นหลักใหญ่) ศาสนานี้เมื่อครอบคลุมทั้งธรรมชาติและจิตใจ จึงควรมีรากฐานอยู่บนความสำนึกทางศาสนาที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ต่อสิ่งทั้งปวงคือทั้งธรรมชาติและจิตใจอย่างเป็นหน่วยรวมที่มีความหมาย พระพุทธศาสนาตอบข้อกำหนดนี้ได้ ถ้าจะมีศาสนาใดที่รับมือได้กับความต้องการทางวิทยาศาสตร์สมัยปัจจุบัน ศาสนานี้ก็ควรเป็นพระพุทธศาสนา” และ เจ.โรเบิร์ต ออพเพนไฮเมอร์ (ค.ศ. 1904-1976) กล่าวว่า “ขอยกตัวอย่าง เช่น เราถามว่าฐานะของอิเล็กตรอนเป็นอันเดียวกันใช่หรือไม่? เราจะต้องตอบว่าไม่ ถ้าเราถามว่าฐานะของอิเล็กตรอนเปลี่ยนไปพร้อมกับกาลเวลาใช่หรือไม่? เราจะต้องตอบว่าไม่ ถ้าถามว่าอิเล็กตรอนหยุดพักใช่หรือไม่? เราจะต้องตอบว่าไม่ ถ้าเราถามว่ามันเคลื่อนไหวใช่หรือไม่? เราจะต้องตอบว่าไม่ พระพุทธเจ้าก็ได้ประทานคำตอบเช่นเดียวกัน เมื่อทรงได้รับคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ของตัวตนของมนุษย์ภายหลังความตาย แต่คำตอบเหล่านั้นมิใช่คำตอบที่คั่นกับจารีตประเพณีของวิทยาศาสตร์ สมัยศตวรรษที่ 17 และ 18” (วัดเจ็ดเสมียน, 2561)

ตามที่กล่าวมาข้างต้น ก็พอจะเห็นได้ว่าวิธีการแสวงหาคำตอบของมนุษย์ในยุคนี้ล้วนใช้วิทยาศาสตร์หรือศาสตร์สมัยใหม่ที่อยู่

ในรูปแบบสัมผัสได้เท่านั้นเป็นเครื่องมือ ซึ่งเมื่อใช้มาตรฐานนี้ในตอบคำถามเกี่ยวกับชีวิตและสังคมแล้ว จึงทำให้เกิดความคิดว่าทุกอย่างที่เห็นและเป็นอยู่ในขณะนี้ หากไม่ตอบโจทย์หรือไม่สอดคล้องกับหลักการของศาสตร์สมัยใหม่แล้วย่อมจะได้รับความน่าเชื่อถือน้อยลงและสูญหายไปจากชีวิตมนุษย์และสังคมในที่สุด ส่วนเนื้อหาของพุทธศาสนานั้นให้คุณค่าต่อปัจเจกภายในหรือจิตใจของมนุษย์มากกว่าวัตถุภายนอกเป็นหลักนั้นจะยังคงมีความมั่นคงต่อลักษณะการของมนุษย์และสังคมแบบสมัยใหม่ได้มากน้อยเพียงใด จึงจัดว่าเป็นโจทย์ใหญ่สำหรับพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น การวิเคราะห์ถึงพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่นี้ คาดว่าจะเป็นประเด็นที่จะก่อให้เกิดประโยชน์และมีความค่าต่อวงการการศึกษาและสังคมเป็นอย่างดี

พุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่

จากที่กล่าวไว้แล้วในบทนำว่าพุทธศาสนานั้นเป็นศาสนาที่เน้นในการพัฒนาภายในหรือจิตใจของบุคคลเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับภายนอกหรือวัตถุภายนอกน้อยมากสืบเนื่องจากที่พุทธศาสนาเองมองว่าวัตถุภายนอกนั้นจะเป็นอย่างไรก็ตามก็หาไม่มีอิทธิพลมากเท่าการที่จิตใจอยู่ในสภาพแบบใดไม่กล่าวคือหากจิตใจดีหรือได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมแล้ว สิ่งอื่นๆ ย่อมจะได้รับความอันสงฆ์พร้อมไปด้วย (มโนปุพพพคมา ธมมา มโนเสฐฐา มโนมยา มนสา เจ ปสนฺเนน ภาสติ วา โกโรติ วา ตโต น สุขมนเวติ ฉายา วอนุปายินี. แปลว่า ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ ถ้าบุคคลมีใจผ่องใสแล้ว พุทอยู่ก็ดี ทำอยู่ก็ดี

ความสุขย่อมไปตามเขา เพราะเหตุนั้นเหมือนเงาไปตามตัวฉะนั้น) (ขุ.ธ. เล่มที่ 25, ข้อที่ 11, น.5) ส่วนศาสตร์สมัยใหม่หรือวิทยาศาสตร์นั้นหาให้ความสำคัญกับภายในหรือจิตใจของบุคคลไม่ เพราะพื้นฐานของศาสตร์สมัยใหม่เน้นให้ความสำคัญกับการปรับปรุงพัฒนาภายนอกหรือวัตถุที่สัมผัสได้เป็นหลัก ดังนั้น แนวทางของศาสตร์สมัยใหม่จึงไม่สนใจพัฒนาจิตใจ เน้นเพียงการได้มีความสุขกับการมีจำนวนวัตถุสิ่งของมากๆ ความทุกข์และความสุขที่แต่ละบุคคลมีเป็นเพียงการเกิดขึ้นต่อเนื่องจากการที่มีการมีวัตถุน้อยหรือมากเท่านั้น ศาสตร์สมัยใหม่จะไม่สนใจมองว่าที่บุคคลมีความสุขหรือมีความทุกข์นั้นเป็นเพราะภายในหรือจิตใจยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม แต่ในที่สุด ศาสตร์สมัยใหม่ก็ต้องเผชิญกับความเป็นจริงที่ว่าเมื่อมนุษย์ได้รับการพัฒนาให้มีสิ่งของจำนวนมากมาย แต่มนุษย์ซึ่งได้รับการพัฒนามาตามแบบศาสตร์สมัยใหม่ก็ยังคงมีความลำบากหรือทุกข์อยู่เหมือนเดิม โดยถึงแม้ศาสตร์สมัยใหม่ อย่างเช่น วิทยาศาสตร์ กายภาพ ฟิสิกส์ ชีวภาพ จิตวิทยา เทคโนโลยี เป็นต้น เหล่านี้ได้สนองตอบต่อความต้องการของมนุษย์อย่างมากแล้วก็ตาม จนในปัจจุบัน นักวิทยาศาสตร์ นักวิชาการ นักศึกษาในตะวันตกเริ่มสนใจพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการปฏิบัติสมาธิ (สมถะและวิปัสสนากรรมฐาน) เพราะการปฏิบัติเช่นนี้เป็นวิธีเดียวที่เข้าใจการทำงานของจิตได้ดีที่สุด นักจิตวิทยา (DR.BRIAN WEISS) ที่มีชื่อเสียงในการสะกดจิตเพื่อบำบัดโรค ได้รักษาผู้ป่วยหลายร้อยราย ท่านได้สรุปว่าจิตวิญญาณของมนุษย์ไม่ได้สูญหายไป มันคงอยู่ชั่วนิรันดร์ ท่านได้ค้นพบเรื่องเหตุการณ์ชาติต่างๆ ของผู้ป่วยมากมายและยังได้พิสูจน์เป็น

รูปธรรมอีกด้วย แต่เสียดายที่ท่านไม่ได้ศึกษา พุทธศาสนาจะรู้ว่าจิตวิญญาณจะไม่อยู่ตลอดไปถ้าเข้าถึงพระนิพพาน ระยะเวลาผ่านไป นักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่เริ่มค้นพบสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามากขึ้นทุกที เป็นการยืนยันถึงคุณค่าและความจริงของการตรัสรู้ของพระองค์ที่ท่านได้ค้นพบ ด้วยการวิจัยอยู่ 6 ปี ก่อนการตรัสรู้ เช่น ปริมาณ การพัฒนาการของเด็กในครรภ์มารดา อวัยวะ 32 วิถีจิต กฎแห่งกรรม อธิบายจิตเจตสิก และรูปในร่างกายมนุษย์ การแพทย์ ปัจจุบันยอมรับว่าถ้ามีสุขภาพจิตดีจะมีผลต่อร่างกาย (PSYCHOSOMATIE ORDER AND DISORDER) นี่เป็นวิจัยที่ยอมรับจิตวิญญาณ เคยมีผู้วัดคลื่นสมองขณะนั่งสมาธิ และพบว่าถ้าจิตสงบจะปรากฏคลื่นอัลฟา ซึ่งดีมากต่อระบบสมองและร่างกายต่างๆ

สิ่งที่นักวิทยาศาสตร์ค้นพบเป็นการยืนยันและเสริมความเชื่อศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและนักบวชได้เป็นอย่างดีว่าพระพุทธศาสนาคือศาสตร์แห่งเหตุและผล ใครทำได้เป็นวิทยาศาสตร์ แต่วิทยาศาสตร์ไม่ใช่พุทธศาสนาทั้งหมด (วัชรระ งามจิตร์ เจริญ, 2561) กล่าวคือ

1. มุ่งเข้าใจปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ หลักการทางวิทยาศาสตร์มุ่งเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ต้องการรู้ว่าอะไรเป็นสาเหตุ อะไรเป็นผลที่ตามมา เช่น เมื่อเกิดฟ้าผ่า ต้องรู้อะไรคือสาเหตุของฟ้าผ่า และผลที่ตามมาหลังจากฟ้าผ่าแล้วจะเป็นอย่างไร หลักการพระพุทธศาสนาก็มุ่งเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ เช่นเดียวกัน แต่ต่างตรงที่พระพุทธศาสนานับเป็นพิเศษเกี่ยวกับวิถีชีวิตของมนุษย์มากกว่ากฎเกี่ยวกับสิ่งที่ไร้ชีวิต

จุดหมายปลายทางของพระพุทธศาสนาคือสอนให้คนเป็นคนดีขึ้น พัฒนาขึ้น สมบูรณ์ขึ้น

2. ต้องการเรียนรู้กฎธรรมชาติ หลักการทางวิทยาศาสตร์ต้องการเรียนรู้กฎธรรมชาติและหาทางควบคุมธรรมชาติหรือเอาชนะธรรมชาติ พูดอีกอย่างหนึ่งก็คือวิทยาศาสตร์เน้นการควบคุมธรรมชาติภายนอกมุ่งแก้ปัญหาภายนอกวิทยาศาสตร์ ถือว่าการพิสูจน์ทดลองทางวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งที่นำมาแสดงให้สาธารณชนประจักษ์ชัดเป็นหลักฐาน ยืนยันในสิ่งที่ค้นพบนั้นได้ จึงจะเป็นการยอมรับในวงการวิทยาศาสตร์ หลักการพระพุทธศาสนาเป็นการทดสอบความรู้สึกทุกข์หรือไม่เป็นทุกข์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ประจักษ์ชัดในจิตใจเฉพาะตน ไม่สามารถตีแผ่ให้สาธารณชนประจักษ์ด้วยสายตา แต่พิสูจน์ทดลองได้ด้วยความรู้สึกในจิตใจ และหลักการพระพุทธศาสนาไม่ได้เน้นในเรื่องให้สาธารณชนยอมรับหรือไม่ยอมรับ มุ่งให้ศึกษาเข้าไปในจิตใจตนเอง แต่มุ่งแสวงหาความจริงจากทั้งภายนอกและภายในตัวมนุษย์อันเป็นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา ทางด้านจิตวิญญาณอันเป็นผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและต่อคุณภาพชีวิต สอนให้คนควบคุมภายในจิตใจตัวเอง ถ้าฟังแต่ความสามารถที่ควบคุมธรรมชาติได้ไม่อาจทำให้ความสงบสุขเกิดขึ้นในโลกมนุษย์ มนุษย์ต้องรู้จักควบคุมตนเอง ให้มีจิตใจดีงามด้วยสันติสุขที่แท้จริงจึงจะเกิดขึ้นได้ และสอนมนุษย์ดำรงชีวิตให้สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

3. ยอมรับโลกแห่งสสาร (Matter) สสาร หมายถึง ธรรมชาติและสรรพสิ่งทั้งหลายที่มีอยู่จริง รวมทั้งปรากฏการณ์และ

ความเป็นจริงตามภาวะวิสัย (Objective Reality) ด้วย ซึ่งสรรพสิ่งเหล่านี้มีอยู่ต่างหากจากตัวเรา เป็นอิสระจากตัวเรา และเป็นสิ่งที่สะท้อนขึ้นในจิตสำนึกของคนเราเมื่อได้สัมผัสมัน อันทำให้ได้รับรู้ถึงความเป็นอยู่ของสิ่งนั้นๆ กล่าวโดยทั่วไปแล้วสรรพสิ่งมีคุณลักษณะ 3 ประการคือ 1) เคลื่อนไหว (Moving) อยู่เสมอ 2) เปลี่ยนแปลง (Changing) อยู่เสมอ 3) การเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นั้น มิใช่เป็นการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างสังเคศ แต่หากเป็นการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างมีกฎเกณฑ์ที่เรียกกันว่า กฎแห่งธรรมชาติ (Laws of Natures)

วิทยาศาสตร์ยอมรับโลกแห่งสรรพสิ่งที่เทียบได้กับ “รูปธรรม” ในความหมายของพระพุทธศาสนา อันหมายถึงสิ่งที่มีอยู่จริงทางภาวะวิสัย ที่อวัยวะสัมผัสของมนุษย์สัมผัสได้ วิทยาศาสตร์มุ่งศึกษาด้านสรรพสิ่ง พลังงาน ยอมรับโลกแห่งสรรพสิ่งที่รับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ว่ามีจริง โลกที่อยู่พ้นจากนั้น วิทยาศาสตร์ไม่ยอมรับ ส่วนแนวคิดทางพระพุทธศาสนานี้ชี้ว่าสัจธรรมสูงสุด (นิพพาน) ซึ่งเป็นสภาวะที่ประสาทสัมผัสของมนุษย์ปุถุชนที่เต็มไปด้วยกิเลส ตัณหา ไม่สามารถรับรู้ได้ พระพุทธศาสนาแบ่งสิ่งที่มีอยู่จริงของสองพวกใหญ่ ๆ คือ “สังขตธรรม” (สิ่งที่ปัจจัยปรุงแต่ง) ได้แก่ สรรพ และ “อสังขตธรรม” (สิ่งที่ปัจจัยมิได้ปรุงแต่ง) คือ นิพพาน วิทยาศาสตร์ยอมรับว่าสังขตธรรมมีจริง แต่ต่อสังขตธรรมอยู่นอกการรับรู้ของวิทยาศาสตร์

สัจธรรมในพระพุทธศาสนานั้นมีทั้งที่สามารถแสดงให้เห็นประจักษ์เป็นสาธารณะ

ได้และไม่สามารถแสดงให้เห็นประจักษ์เป็นสาธารณะได้ แต่แสดงโดยการประจักษ์ในตนเองได้ (หมายถึงมีทั้งที่สามารถรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสและรับรู้ด้วยใจ) ความเป็นจริงระดับต้นๆ และระดับกลางๆ ใครๆ ก็อาจเข้าใจและเห็นจริงได้ เช่น คนโลภมากๆ อิจฉามากๆ ไม่มีความสุขแห่งจิตใจอย่างไรบ้าง คนที่มีเมตตา ไม่ปรารถนาร้ายต่อใครๆ มีความสุข ไม่มีเวร ไม่มีภัย อย่างไม่บ้าง ความเป็นจริงเหล่านี้ ล้วนสามารถแสดงให้เห็นประจักษ์ได้ ชี้ให้เห็นตัวอย่างได้ แต่ปรมาตมธรรม อันสูงส่งนั้นผู้ที่ได้พบแล้วยากจะอธิบายให้คนอื่นเข้าใจได้ เป็นสภาวะที่ผู้รู้เองเห็นเอง จะพึงประจักษ์เฉพาะตัว

4. มุ่งความจริงมาตีแผ่ วิทยาศาสตร์นั้นแสวงหาความรู้จากธรรมชาติและจากกฎธรรมชาติที่มีอยู่ภายนอกตัวมนุษย์ (มุ่งเน้นทางวัตถุหรือสสาร) ไม่ได้สนใจเรื่องศีลธรรม เรื่องความดีความชั่ว สนใจเพียงค้นคว้าเอาความจริงมาตีแผ่ให้ประจักษ์เพียงด้านเดียว เช่น วิทยาศาสตร์พบเรื่องการระเบิด แต่ควรระเบิดอะไร ไม่ควรระเบิดอะไร ไม่อยู่ในขอบข่ายของวิทยาศาสตร์ การค้นพบทางวิทยาศาสตร์จึงมีทั้งคุณอนันต์และมีโทษมหันต์ กระบวนการผลิตทางวิทยาศาสตร์ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม คำสอนทางพระพุทธศาสนานั้น เน้นเรื่องศีลธรรม ความดีความชั่ว มุ่งให้มนุษย์มีความสุข เป็นลำดับขึ้นไปเรื่อยๆ จนถึงความสงบสุขอันสูงสุดคือนิพพาน ฉะนั้น กระบวนการปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนาจึงส่งเสริมให้มนุษย์อนุรักษ์ธรรมชาติ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (พินพิลย์ หงษาคำ, 2561)

ตามที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่าพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่นั้นมีแนวทางที่สอดคล้องกันในหลายๆ เรื่อง กล่าวคือมุ่งให้มนุษย์พบกับความสุข ห่วงโกล ความทุกข์ยากลำบาก แต่เมื่อสืบสาวราวเรื่อง ตั้งแต่ต้นทางจนสุดทางแล้ว ก็พบว่าศาสตร์สมัยใหม่ อย่างเช่น เทคโนโลยีก็ให้ความสุข สะดวกสบายกับมนุษย์เพียงเป็นเครื่องมือ นำพามนุษย์ไปสู่ความต้องการที่อยากจะได้ อยากจะมีเท่านั้น มีหน้าซ้ำ เทคโนโลยีที่มนุษย์ใช้ไม่เป็นหรือใช้อย่างไม่เข้าใจได้ กลับมาเป็นอุปสรรคทำลายมนุษย์ให้ได้รับความทุกข์เพิ่มขึ้นอีก วิทยาศาสตร์กายภาพ ฟิสิกส์ และชีวภาพก็ไม่แตกต่างกันมากนัก เพราะศาสตร์สมัยใหม่เหล่านี้ก็เป็นเครื่องมือ ช่วยให้มนุษย์ได้ในวัตถุสิ่งของที่ต้องการ เท่านั้น แต่วัตถุสิ่งของที่มนุษย์ได้มาก็ไม่ได้สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับมนุษย์ได้อย่างยั่งยืน กล่าวคือมนุษย์เมื่อได้สิ่งที่ปรารถนา จากการสรรสร้างของศาสตร์สมัยใหม่แล้ว มนุษย์ก็ยังจบปลักอยู่กับความทุกข์ยาก ความเครียด ความลำบากอยู่เรื่อยมา ด้วยสภาพการณ์เช่นนี้เอง พุทธศาสนาที่นับว่าเป็นศาสตร์แห่งความจริงได้เข้ามาอธิบาย หรือเติมเต็มให้ความเป็นมนุษย์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะหลักการของพุทธศาสนานั้นได้อธิบายไปถึงแก่นแท้ของชีวิตมนุษย์ หมายความว่า พุทธศาสนายอมรับการมีความปรารถนาวัตถุ สิ่งของภายนอกของมนุษย์ได้ แต่พุทธศาสนาได้บอกต่อไปอีกว่าแค่มนุษย์ได้วัตถุสิ่งของตามความต้องการนั้นยังไม่ใช่คำตอบสุดท้ายของชีวิต เพราะคำตอบที่ควรให้ความสำคัญมากกว่าคือการให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตใจหรือภายในของมนุษย์ ซึ่งเรื่องนี้เองที่

วิทยาศาสตร์ในยุคเริ่มแรกไม่สนใจและมองว่าเป็นเรื่องมงายหรือไร้เหตุผล ด้วยไม่สามารถยืนยันด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ แต่ในที่สุด วิทยาศาสตร์ในยุคนี้ก็ได้นำความสนใจเรื่องจิตใจมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากที่นักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงระดับโลกได้หันมาให้ความสนใจหลักคำสอนในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญกับศาสตร์แห่งจิตใจเป็นหลัก เรียกว่าพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธความจริงแบบศาสตร์สมัยใหม่อย่างเช่น วิทยาศาสตร์ แต่พุทธศาสนากลับตั้งคำถามกับศาสตร์สมัยใหม่ว่าความจริงที่ศาสตร์สมัยใหม่มีให้กับมนุษย์นั้นเพียงพอแล้วหรือยัง หากยังไม่เพียงพอก็ควรได้ให้ความสำคัญกับความจริงของชีวิตอีกแบบหนึ่งที่สมเหตุสมผล อย่างเช่นเรื่องกฎแห่งกรรม จึงถือว่าในสถานการณ์แบบนี้เป็นผลบวกต่อพุทธศาสนาได้เลย

วิเคราะห์พุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่

จากที่ได้แสดงเนื้อหาเกี่ยวกับความสอดคล้องและไม่สอดคล้องของพุทธศาสนาที่มีต่อศาสตร์สมัยใหม่ โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ ซึ่งนับว่าเป็นศาสตร์เดียวที่เป็นจุดศูนย์กลางของการอธิบายความสมเหตุสมผลของสรรพสิ่งในโลกนี้ กล่าวคืออะไรๆ ก็แล้วแต่ในยุคนี้ ก็มักอธิบายเชื่อมโยงกับวิทยาศาสตร์เป็นหลักจึงจะได้รับการยอมรับจากคนในยุคนี้ มีเว้นแม้แต่การอธิบายหลักคำสอนในศาสนา ก็ต้องอธิบายให้เข้ากันได้กับวิธีการทางวิทยาศาสตร์เท่านั้นจึงจะได้รับการยอมรับ นับถือจากศาสนิกชน ดังนั้น คนในยุคนี้จึงเป็นยุคที่ยอมรับอะไรๆ ได้ง่ายมาก หากเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับหลักการทางวิทยาศาสตร์

ตรงกันข้าม คนในยุคนี้ก็เชื่ออะไรๆ ได้ยาก เหมือนกัน หากไม่มีความเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ที่พวกเขาคุ้นชิน ยิ่งเรื่องศาสนาด้วยแล้ว ยิ่งเป็นเรื่องยากที่คนในยุควิทยาศาสตร์จะยอมรับได้ง่ายเหมือนยุคก่อนๆ เพราะศาสนาโดยส่วนใหญ่จะพูดเรื่องโลกหลังความตายหรือพูดเรื่องนามธรรมเป็นหลัก ซึ่งเป็นเรื่องที่วิทยาศาสตร์ไม่ยอมรับตั้งแต่เบื้องต้นแล้ว แต่ในที่สุด วิทยาศาสตร์หรือศาสตร์สมัยใหม่ต่างๆ ก็ได้เดินมาถึงทางตันคือศาสตร์สมัยใหม่ตอบโจทย์ได้แค่เพียงแก้ปัญหาภายนอกตัวมนุษย์เท่านั้น และที่ยิ่งเลวร้ายไปกว่านั้นคือศาสตร์สมัยใหม่กลับสร้างปัญหาใหม่ขึ้นมา อย่างเช่นปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคม ปัญหาการก่อการร้าย ปัญหามลพิษ ดังนั้น ช่องว่างที่ศาสตร์สมัยใหม่ไปไม่ถึงก็คือเรื่องภายในหรือจิตใจที่ทางฝั่งศาสนาโดยเฉพาะศาสนาพุทธเชื่อว่ามีผลเป็นอย่างมากต่อความเป็นไปของสรรพสิ่ง ด้วยการที่ศาสตร์สมัยใหม่สร้างปัญหาขึ้นมาเช่นนี้เอง จึงนับว่าเป็นโอกาสที่พุทธศาสนาจะได้นำหลักการมาเติมเต็มให้กับศาสตร์สมัยใหม่จนกลายเป็นเครื่องมือสร้างสุขและปัญญาให้กับมนุษย์มากขึ้น โดยทั้งพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ต้องมีการเชื่อมโยงระหว่างกันและกันดังนี้

1. ร่วมมือขยายขอบฟ้าแห่งความรู้ ในขณะที่มนุษย์และสังคมเผชิญหน้าประเด็นปัญหาทางวิชาการ หรือวิกฤติการณ์ต่างๆ วิทยาการหรือศาสตร์ต่างๆ มิสามารถที่จะผลักดันให้เป็นภาระของศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งรับมือหรือตอบโจทย์แต่เพียงลำพัง ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่สาขาต่างๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องร่วม

คิดค้นและออกแบบเครื่องมือเครื่องมือโดยการบูรณาการและสร้างชุดความรู้หรือเครื่องมือแบบสหวิทยาการ เพื่อนำจุดเด่นของวิทยาการต่างๆ มาเป็นฐานรองรับ โดยการสร้างแบบจำลอง อธิบาย และตีความให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาและวิกฤติการณ์ต่างๆ บนสถานการณ์ที่เป็นจริงและเฝ้าต่อสถานการณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่สามารถร่วมมือกันเพื่อสร้างความรู้ที่การนำสิ่งที่แยกกันมารวมเข้าเป็นอันเดียวกันจนเกิดองค์รวม (The whole) โดยการนำแนวคิดและเนื้อหาจากสาขาวิชามาบูรณาการโดยไม่เน้นการเรียงลำดับเนื้อหา แต่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหา จุดเด่นในประเด็นนี้คือการทำงานร่วมกับในเชิงบูรณาการแบบสหวิทยาการอยู่ที่การเชื่อมโยงสาขาวิชาต่างๆ เข้าด้วยกันอันเป็นการทำงานร่วมกันแบบส่วนรวม (Holistic Approach) ซึ่งเราสามารถประเมินได้จากการเปิดพื้นที่ของการค้นพบในวิทยาการและศาสตร์การเรียนรู้ใหม่ๆ เช่น พุทธเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์แนวพุทธ สังคมวิทยาเชิงพุทธศาสนา และพุทธสันติวิธี

2. การเป็นสะพานเชื่อมสมานระหว่างกันและกัน หากเป้าหมายของศาสนาอยู่ที่การปลดปล่อยมนุษย์ออกจากพันธนาการแห่งตัณหาอุปาทาน (Bondage of Egocentric cravings) มนุษย์มักจะมีความยึดมั่นในตัวเอง (อัตตวาทุปาทาน) และความคิดของตัวเอง (ทิฏฐูปาทาน) ว่าตัวเองหรือความคิดของตัวเองสำคัญที่สุด จึงทำให้ไม่สามารถเรียนรู้และเข้าใจผู้อื่นในสังคม แต่ในความเป็นจริงมนุษย์เปรียบประดุจเศษเสี้ยวธุลีดินในจักรวาล ไอนส์ไตน์มองว่าฐาน

สำคัญประการหนึ่งในการที่จะทำให้มนุษย์ค้นหุลุดรอดจากพันธนาการคือการคิดแบบมีเหตุผล ซึ่งเขาได้พิสูจน์ทราบจากวิถีชีวิตการทำงานของตัวเอง ด้วยเหตุนี้ เขาจึงมองเห็นแนวทางในการที่จะใช้เหตุผลเป็นตัวแปรในการเชื่อมสมานมนุษย์ไปสู่การพัฒนาคุณค่าภายในตามหลักของศาสนา โดยเขาชี้ว่า “ถ้าเป้าหมายหนึ่งของศาสนาอยู่ที่การปลดปล่อยมนุษยชาติให้เป็นอิสระมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้จากตัณหาและภยากคติที่มีรากฐานอยู่บนอัตตา การคิดแบบมีเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ สามารถช่วยศาสนาให้บรรลุเป้าหมายนั้นได้อีกทางหนึ่ง” คุณค่าของคิดแบบมีเหตุผลของวิทยาศาสตร์ถือว่าเป็นสะพานเชื่อมโยงไปสู่หลักการที่ปรากฏในเกสปุติสูตรที่มุ่งเน้นการใช้ปัญญาคิดวิเคราะห์เหตุผลอย่างรอบด้านแล้วจึงตัดสินใจเชื่อและนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อปลดปล่อยตัวเองให้เป็นอิสระจากตัณหา มานะ และทิฐิ

3. วิทยาการสมัยใหม่เสริมสร้างความฉลาด พระพุทธศาสนายืนยันความสงบ วิทยาการสมัยใหม่พัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้มีความฉลาดในการแสวงหาความอยู่รอดทางร่างกาย แต่ไม่สามารถทำให้มนุษย์เกิดความสุขสงบทางจิตใจ กล่าวคือมุ่งเน้นพัฒนาทักษะให้เกิดความชำนาญและเชี่ยวชาญในการแสวงหาสิ่งเสพเพื่อสนองต่อความอยากรู้อยากเห็นและอยากมีอยากเป็นของตัวเองมนุษย์เอง แต่พระพุทธศาสนาจะทำให้มนุษย์เข้าใจความรู้สึกและความต้องการของตัวเองว่าไม่สามารถแสวงหาหาสิ่งต่างๆ มาปรนเปรอเพื่อสนองต่อความอยากของตัวเองได้ดังที่ชาร์ต นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสได้อธิบายว่า

“มนุษย์เป็นความปรารถนาที่ไร้ความสำราญ” (Man is a useful passion) เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ “มนุษย์คือความขาดหาย ความบกพร่อง หรือช่องว่าง” ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนาที่เน้นว่า “แม่น้ำเสมอด้วยตณหาย่อมไม่มี” การเข้าใจธรรมชาติของจิตใจในลักษณะเช่นนี้ จะทำให้มนุษย์แสวงหาหาวัตถุและสิ่งเสพในฐานะเป็นสิ่งจำเป็น (Necessity) มากยิ่งขึ้น มากกว่าการใช้กายของตัวเองไปมุ่งเน้นแสวงหาคุณค่าเทียมจากสิ่งเสพต่างๆ ที่เข้ามายั่ววนและหลอกล่อจิตใจของมนุษย์

4. การเชื่อมประสานพลังแห่งศรัทธา กรุณา และปัญญา ในขณะที่จุดเด่นของวิทยาการหรือศาสตร์สมัยใหม่มุ่งเน้นไปที่การแสวงหาปัญญาอันเกิดจากการพัฒนาความรู้ และแสวงหาความจริง แต่สิ่งที่ขาดหายไปคือวัฒนธรรมแห่งความเชื่อมั่นในการกระทำอันเกิดจากฐานของศีลธรรม จึงทำให้ปัญญาขาดมิติแห่งศรัทธาที่เชื่อมั่นอยู่ในคุณธรรมความดีจากตัวแปรดังกล่าวจึงทำให้พระพุทธศาสนาได้เข้าไปปิดจุดอ่อนดังกล่าว จึงได้นำ “ศรัทธา” ไปเติมเต็มให้แก่ “ปัญญา” เพื่อให้พลังอันเกิดจากการคิดหาเหตุผลมีความนุ่มนวล (Soft Power) ปัญญาที่ขาดศรัทธาจะทำให้เป็นปัญญาที่ขาดความสุขุม ลุ่มลึก บุ่มบ่าม และขาดความเฉลียวใจและยังคิดอย่างรอบด้าน ในขณะเดียวกัน ปัญญาอันเกิดจากการศึกษาเรียนรู้และคิดหาเหตุผลตามกรอบของวิทยาการสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์ หรือมิติแห่งการรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ หากขาดมิติแห่งความกรุณาย่อมทำให้มนุษย์เอารัดเอาเปรียบ แก่งแย่ง และแข่งขันซึ่งกันและกัน มุ่งหวังความอยู่รอดของ

ตัวเองโดยไม่ได้ใส่ใจต่อความสุขหรือความทุกข์ของเพื่อนร่วมโลก

5. วิทยาการสมัยใหม่เน้นศึกษาโลกภายนอก พระพุทธศาสนามุ่งศึกษาโลกภายใน พระพุทธเจ้าทรงศึกษาวิทยาการหรือศาสตร์ต่างๆ ทั้ง 18 ศาสตร์ แต่พบความจริงว่า ศาสตร์เหล่านั้นเป็นการเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจโลกภายนอกได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งพระองค์ได้ทรงใช้ศาสตร์เหล่านั้นเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับโลกภายนอก ถึงกระนั้น การเรียนรู้ศาสตร์ภายนอกเป็นประตูคำถามปลายเปิดที่ไม่สามารถแสวงหาจุดบรรจบและสนองตอบต่อความอยู่รอดและความสว่างไสวทางจิตใจและปัญญา จึงทำให้พระองค์ตระหนักว่าการที่จะทำให้ชีวิตค้นพบจุดจบอย่างแท้จริงนั้นคือ การศึกษาเพื่อให้เข้าใจโลกภายใน ซึ่งเครื่องมือที่พระองค์ทรงค้นพบคือ “ไตรสิกขา” กล่าวคือศีล สมาธิ และปัญญา การศึกษา หรือ “สิกขา” ตามกรอบพระพุทธศาสนาเป็นการตระหนักรู้และเห็นความทุกข์ สาเหตุแห่งทุกข์ การดับทุกข์ และหนทางแห่งการดับทุกข์ด้วยจิตใจของตัวเอง ฉะนั้น ปริณญาที่พระองค์ได้รับมิใช่ปริณญาตามที่ชาวโลกยึดถือ หากแต่เป็นการปริณญาคือความรู้รอบตามกรอบของอริยสัจ 4 และมีโยนิโสมนสิการเป็นอาภรณ์ประดับสติปัญญาของผู้เรียน

6. วิทยาการสมัยใหม่มุ่งความจริง พระพุทธศาสนามุ่งศีลธรรม สัจธรรมที่มนุษย์แสวงหามี 3 อย่าง คือ ความจริง (Truth) ความดี (Goodness) ความงาม (Beauty) และความสุข (Happiness) วิทยาการสมัยใหม่ในประเด็นที่เกี่ยวข้องวิทยาศาสตร์นั้นเป็นศาสตร์มุ่งแสวงหาความความจริงและ

พิสูจน์ความจริง ในขณะที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสตร์ที่มุ่งเน้นในการแสวงหาความดี ความงาม และความสุขให้แก่มนุษย์ในเชิงปัจเจกและสังคมโดยรวม ในขณะเดียวกัน หากมอง “ความจริง” ในมิติของวิทยาศาสตร์ และพระพุทธศาสนานั้นมีจุดร่วมที่สำคัญประการหนึ่งคือ “ความจริงตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ” พระพุทธศาสนามีจุดยืนที่ชัดเจนว่าไม่ว่าพระพุทธเจ้าจะถือกำเนิดหรือไม่ก็ตาม ความจริงตามธรรมชาตินั้นเป็นสิ่งที่ปรากฏและมีอยู่แล้ว พระองค์เป็นเพียงผู้เข้าถึงกฎเกณฑ์ธรรมชาติและนำกฎเกณฑ์ดังกล่าวมานำเสนอแก่มนุษยชาติ

ในขณะที่วิทยาศาสตร์พยายามแสวงหาเครื่องมือเพื่อเข้าถึงความจริงและเปิดเผยความจริงตามกระบวนการและขั้นตอนของวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตาม จุดที่เป็นข้อกัณธซึ่งวิทยาศาสตร์ไม่สามารถตอบโจทย์ได้คือวิทยาศาสตร์สนใจเฉพาะการค้นหาและเปิดเผยความจริง แต่ไม่ได้มุ่งแสวงหาความดี พระพุทธศาสนาจึงมีความจำเป็นที่จะเข้ามาช่วยเติมเต็มให้ศาสตร์หรือวิทยาการทั้งหลายสมบูรณ์ทั้งมิติภายนอกและมิติภายใน แสวงหาคุณค่าภายนอกและภายใน พัฒนาทั้งจิตภาพสมบูรณ์คู่กับการพัฒนาด้านกายภาพ อนาคตที่สนใจถึงข้อกัณธในลักษณะเช่นนี้อย่างแจ่มชัด เขาจึงพยายามจะออกไปนำเสนอแนวทางเพื่อปิดช่องโหว่ดังกล่าวว่า “วิทยาศาสตร์ควรมุ่งแสวงหาและพิสูจน์ความจริง ส่วนศาสนาควรมุ่งแสวงหาความดีและศึกษาเรื่องศีลธรรม การนำเสนอเช่นนี้ดูประหนึ่งจะมุ่งหวังที่จะเสนอว่าพระพุทธศาสนาและวิทยาศาสตร์หรือวิทยาการต่างๆ ควรนำเสนอจุดเด่นที่มี

คุณค่าของตัวเองแก่นุชย์และสังคม โดยไม่เข้าข้ามพรมแดนไปผูกขาดความจริง หรือปิดช่องทางมิให้ศาสตร์อื่นๆ ได้ทำหน้าที่ของตัวเองอย่างเต็มศักยภาพ

จากแนวทางดังกล่าว นับว่าเป็นการมอบหมายภาระหน้าที่ทางด้านศีลธรรมให้แก่ศาสนาหรือพระพุทธศาสนา เพื่อให้ศาสนาได้เข้ามาช่วยวางกรอบและกำกับมิให้ศาสตร์ต่างๆ ได้ดำเนินการพัฒนานุชย์ไปในทิศทางของตัวเอง โดยมีได้สนใจที่จะนำศาสตร์อื่นๆ มาร่วมบูรณาการแบบสหวิทยาการ เพื่อให้องค์ความรู้หรือชุดความรู้ และกิจกรรมมีความหลากหลาย และเอื้อต่อการพัฒนานุชย์ และสังคมให้สามารถเข้าถึงความจริง ความดี ความงามและความสุขได้อย่างมีภูมิคุ้มกันและยั่งยืนต่อไป

7. ความอยู่รอดระหว่างพระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่ การที่พระพุทธศาสนาซึ่งมาจากองค์ประกอบต่อไปนี้ คือ พระศาสนา ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนพิธี และศาสนสถาน จะสามารถดำรงสถานะในฐานะเป็นที่พึ่งตามกรอบของรัตนตรัย คือ “พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์” ได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่ง จะต้องพัฒนาประยุกต์ธรรมให้ร่วมสมัยและสอดคล้องกับความต้องการมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาและตีความหลักธรรมให้เอื้อต่อการตอบคำถามทางวิชาการที่ไปสัมพันธ์กับวิทยาการหรือศาสตร์ต่างๆ เข้ามาท้าทายต่อพระพุทธศาสนา ดังที่พระธรรมโกศาจารย์ได้เสนอว่า “ธรรมะเกี่ยวข้องกับทุกกิจกรรมของชีวิต ธรรมจึงไม่ใช่เรื่องไกลตัวแต่อย่างใด ผู้ที่นำธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สม่่าเสมอ ย่อมจะ เห็นคุณค่าของ

พระพุทธศาสนา ประโยชน์นั้นแหละจะรักษาพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับสังคมไทยตลอดไป และประโยชน์นั้นแหละจะรักษาวิชาพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่หลักสูตรการศึกษาของประเทศไทยตลอดกาล” (พระมหาพรหมมหาโส, 2561)

เหตุดังนั้น พุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะทิศทางหรือแนวโน้มของทั้งสองศาสตร์ดูเหมือนจะไปด้วยกันไม่ได้ แต่เมื่อพิจารณาถึงเป้าหมายแล้ว พุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ก็เป็นอุปสรรคให้มนุษย์ได้เข้าถึงความเป็นจริงเพื่อการเป็นอยู่อย่างมีความสุขเหมือนกัน แต่จุดที่ทำให้ศาสตร์สมัยใหม่ต้องหันหลังกลับมาดูก็คือเมื่อศาสตร์สมัยใหม่ได้เป็นหลักการและวิธีการให้กับมนุษย์แล้ว มนุษย์และสังคมโลกก็ยิ่งเต็มไปด้วยปัญหา ทั้งปัญหาในระดับบุคคล สังคม และโลก ดังนั้น พุทธศาสนาที่นับว่าเป็นศาสตร์หนึ่งที่ยืนอยู่อีกฟากหนึ่งของศาสตร์สมัยใหม่จึงได้โอกาสเข้ามาเติมเต็มให้มนุษย์และสังคมมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพราะตามหลักการเบื้องต้นแล้ว ทั้งสองศาสตร์ล้วนเป็นศาสตร์ที่มีเหตุผลที่ตั้งอยู่บนกฎธรรมชาตินั่นเอง จึงทำให้พุทธศาสนาถึงแม้จะเป็นศาสตร์แห่งจิตใจหรือนามธรรมก็ยังคงความเป็นไปได้เสมอกับศาสตร์สมัยใหม่ และที่น่าสนใจยิ่งกว่าคือศาสตร์สมัยใหม่ที่ว่าเป็นศาสตร์ที่พัฒนาต่อยอดมาจากศาสตร์ยุคก่อนๆ และก็เป็นไปได้ยิ่งกว่าศาสตร์สมัยใหม่ที่ว่าดีที่สุดในยุคนี้ก็จะถูกลบหลีกโดยศาสตร์สมัยใหม่น้อยๆ ไปอีก ตรงกันข้ามกับหลักพุทธศาสนาที่ดูเหมือนจะมีที่ยืนยากขึ้นเรื่อยๆ ในยุควิทยาศาสตร์ คล้ายกับ

หลายๆ ศาสนาในปัจจุบัน แต่กลับกลายเป็นว่ายิ่งศาสตร์สมัยใหม่ก้าวหน้าไปมากเท่าใด เนื้อหาของศาสตร์สมัยใหม่ดังกล่าวยิ่งเข้าใกล้ เนื้อหาของพุทธศาสนามากยิ่งขึ้นตามไปด้วย

บูรณาการพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่

เมื่อศาสตร์สมัยใหม่และพุทธศาสนาสามารถเชื่อมโยงระหว่างกันและกันได้ จึงนับว่าเป็นเรื่องบวกสำหรับพุทธศาสนาที่จะทำให้คนในยุคนี้ โดยเฉพาะเยาวชนได้หันกลับมาสนใจพุทธศาสนามากขึ้น เพราะคนในยุคนี้ อะไรๆ ก็ต้องอธิบายเทียบเคียงกับวิทยาศาสตร์หรือศาสตร์สมัยใหม่เป็นหลักเท่านั้นจึงจะยอมรับคือหากศาสตร์อะไรขัดแย้งหรือไปด้วยกันไม่ได้กับหลักวิทยาศาสตร์แล้ว เป็นไปได้ยากที่คนในยุคนี้ จะยอมรับนับถือ ดังนั้น เมื่อพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ไปด้วยกันได้อย่างเหมาะสม ลงตัวแล้ว จึงทำให้เกิดความน่าสนใจว่าจะนำหลักพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้หรือบูรณาการร่วมกับศาสตร์สมัยใหม่อย่างไรเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับมนุษย์ เพราะการบูรณาการนั้นเป็นเรื่องยากอยู่มิใช่น้อยหากทั้งสองศาสตร์ที่จะมาบูรณาการร่วมกันมีจุดยืนที่แตกต่างกัน แต่ด้วยความที่พุทธศาสนามีหลักคำสอนที่พัฒนามาจากหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับกฎธรรมชาติจึงทำให้พุทธศาสนาไปด้วยกันได้กับศาสตร์สมัยใหม่ง่ายขึ้น โดยวิธีการการบูรณาการพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่นั้นสามารถทำได้ 2 วิธี ดังนี้

1. วิธีการบูรณาการแบบพุทธวิทยา (Buddhology) ซึ่งเริ่มต้นจากการกำหนดหรือแสวงหาประเด็น (Issues) และปัญหา (Problems) ทางวิชาการ หรืองานวิจัยที่มี

การถกเถียงหรือแสวงหาทางออกที่ควรจะเป็นต่อประเด็นต่างๆ ที่มนุษย์ ชุมชน หรือสังคมสนใจ หลังจากนั้น จึงนำพระพุทธานุชาตมาเป็นฐานในการอธิบายขั้นตอนต่อไปจึงเข้าสู่กระบวนการของการนำวิทยาการหรือศาสตร์สมัยใหม่มาอธิบายเสริม โดยมีเจตนารมณ์เพื่ออธิบายสนับสนุนให้พระพุทธานุชาตทันสมัย มีเหตุผล และสอดคล้องกับวิถีความเป็นไปของชีวิตและสังคมมากยิ่งขึ้น ซึ่งวิธีการเช่นนี้ มิได้เจตนาที่จะก่อให้เกิดสัทธิธรรมปฏิบัติ หรือทำให้พระพุทธานุชาตสูญเสียจุดยืนของตัวเอง

2. วิธีการบูรณาการแบบธรรมวิทยา (Dhammology) วิธีการนี้มีจุดเริ่มต้นเช่นเดียวกันกับวิธีการของ (1) การบูรณาการจะเริ่มต้นจากการกำหนดหรือแสวงหาประเด็น (Issues) และปัญหา (Problems) ทางวิชาการหรืองานวิจัยที่มีการถกเถียง หรือแสวงหาทางออกที่ควรจะเป็นต่อประเด็นต่างๆ ที่มนุษย์ ชุมชน หรือสังคมสนใจ ขั้นตอนต่อไปคือการนำวิทยาการหรือศาสตร์สมัยใหม่มาเป็นตัวตั้ง แต่จุดเด่นในวิธีการที่ 2 คือ การนำหลักธรรมะในพระพุทธานุชาตตามที่ปรากฏในพระวินัย พระสูตร และพระอภิธรรมมาเป็นฐานในการประยุกต์ใช้ ดีความ อธิบายวิเคราะห์ บูรณาการ และสังเคราะห์ออกเป็นชุดอธิบาย ชุดความคิด หรือชุดความรู้ต่างๆ (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2561)

จากวิธีการบูรณาการทั้งสองวิธีข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่าความสอดคล้องระหว่างพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่นั้นเป็นไปได้ทั้งเชิงนำหลักการทางพุทธศาสนาเป็นหลักแล้วตามด้วยศาสตร์สมัยใหม่หรือนำศาสตร์สมัยใหม่เป็นหลักแล้วตามด้วยพุทธศาสนา ซึ่งทั้งสอง

วิธีนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมหรือสภาพการณ์ของปัญหาเป็นหลัก หมายความว่า การใช้หลักการทางพุทธศาสนาหรือศาสตร์สมัยใหม่เป็นตัวตั้งต้นนั้นไม่สำคัญเท่ากับบริบทของปัญหาที่ต้องการนำศาสตร์ทั้งสองไปบูรณาการใช้นั่นเอง เพราะบางปัญหาอาจเหมาะสมที่จะเริ่มต้นด้วยศาสตร์สมัยใหม่ นัยตรงข้ามบางปัญหาอาจไม่เหมาะสม ดังนั้น การบูรณาการจึงเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงไม่ใช่เป็นเรื่องที่กล่าวกันเพียงแค่ว่าในวงวิชาการเท่านั้น แต่ควรเป็นเรื่องที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงสรุปแล้ว การเปลี่ยนแปลงที่มีอยู่สังคมโลกล้วนเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมาจากศาสตร์สมัยใหม่ที่มีการปรับเปลี่ยนมาตามยุคสมัย แต่การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทั้งหมดล้วนทำให้เกิดความชัดเจนในหลักพุทธศาสนาต่อประชาคมโลกมากขึ้น จึงนับว่าเป็นเรื่องที่ดีสำหรับบรรยากาศโดยรวมของพุทธศาสนาที่จะเป็นทางเลือกให้กับผู้คนในศตวรรษที่ 21 นี้

บทสรุป

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดในเรื่องพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ผู้เขียนมองว่ายิ่งวิทยาศาสตร์หรือศาสตร์สมัยใหม่มี

ความก้าวหน้าไปมากเท่าใด ยิ่งเป็นผลดีกับพุทธศาสนาโดยรวม เพราะการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงของศาสตร์สมัยใหม่นั้นเป็นการนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีเพื่อเข้าถึงความจริงของธรรมชาติให้มากยิ่งขึ้นกว่าที่ผ่านมา ซึ่งลักษณะการแบบนี้ นับว่าเป็นแนวทางที่พุทธศาสนาให้ความสำคัญมาตั้งแต่เริ่มต้นแล้ว กล่าวคือ พระพุทธเจ้าทรงเน้นให้พุทธศาสนิกชนอยู่ใกล้กับธรรมชาติ อะไรก็ตามที่ตัดต่อตัดแต่งผิดไปจากธรรมชาติมาก สิ่งนั้นย่อมจะอยู่ห่างไกลจากความเป็นจริงมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น ในเมื่อพุทธศาสนามุ่งเน้นหาความเป็นจริงจากธรรมชาติ ศาสตร์สมัยใหม่โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ก็หาคำตอบให้กับมนุษย์ด้วยการแสวงหาความจริงจากธรรมชาติเช่นกัน จึงเป็นการลงตัวหรือสอดคล้องกันอย่างยิ่ง และที่สำคัญที่สุด ทั้งศาสตร์สมัยใหม่ทั้งพุทธศาสนาล้วนมุ่งจัดความมั่งงายหรือไร้เหตุผลในหมู่มนุษย์ โดยมุ่งให้มนุษย์อยู่อย่างชาญฉลาดและมีความสุขกายสบายใจ มีความทุกข์ยากลำบากให้น้อยที่สุด ซึ่งถ้าเป็นไปได้ก็ให้เข้าถึงความสุขอย่างสูงสุดคือนิพพานตามนัยแห่งพุทธศาสนาก็จะเป็นการดียิ่ง โดยต้องไม่หยุดอยู่เพียงแค่ความสุขสบายตามที่ศาสตร์สมัยใหม่สร้างให้

แหล่งอ้างอิง

กิริติ บุญเจือ. *วิธีการศึกษาทั่วไปแบบบูรณาการ: มนุษย์รู้อย่างไร*. กรุงเทพฯ. ไทยวัฒนาพานิช, 2525.

ปรีชา วงศ์ศิริ. *ปรัชญาวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2532.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. *พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่ : ตัวแบบวิธีวิทยาว่าด้วยพุทธบูรณาการและพุทธสหวิทยาการ*. จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=1733&articlegroup_id=278. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2561.

พิมพ์ลัษ หงษาคำ. หลักการพระพุทธศาสนากับหลักการวิทยาศาสตร์ (ออนไลน์). จาก <https://sites.google.com/site/for5481136057/hnwy-thi-1/1-2>. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2561.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ชุด 91 เล่ม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

วัชร งามจิตรเจริญ. พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ (ออนไลน์), <http://kengkkoo.blogspot.com/2013/03/blog-post.html>. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2561.

วัดเจ็ดเสมียน. พระพุทธเจ้าในสายตานักปราชญ์โลก (ออนไลน์). <https://plus.google.com>. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2561.

สมภาร พรหมทา. พุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาฯ, 2534.

เอื้อน เล่งเจริญ. โลกทรรศน์ในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ. โอเอส พริ้นติ้งเฮาส์, 2537.

Kirthisinghe, Buddhadasa P. *Buddhism and Science*. Delhi: Motilal Banarsidass Publishers, 1993.

P. A. Payutto. *Buddhist Solutions for the Twenty- First Century*. Bangkok: Buddhadhamma Foundation. 1994.

_____. *Toward Sustainable Science: A Buddhist Look at Trends in Scientific Development*. Buddhadhamma Foundation. 1993.

การใช้คำภาษาต่างประเทศและคำภาษาถิ่นในรวมบทกวีนิพนธ์
“วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์”

THE USE OF FOREIGN LANGUAGE WORDS AND DIALECTS IN THE
COMBINATION OF THE POEM “WIMAN LONG DANG”
OF “ANGKARN CHANTHATHIP

อัษฎาวุธ ไสรส์*

Atsadawut Soros

E-mail: thaiedu@cupr.ac.th

พัทธนันท์ พาป้อ**

Phattananth Papor

ปพิชญา พรหมกันธา**

Papichaya Promkuntha

ปูน ชมภูพระ**

Pun Chompuphra

บทคัดย่อ

การวิจัยการใช้คำภาษาต่างประเทศและคำภาษาถิ่นในรวมบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคำภาษาต่างประเทศและคำภาษาถิ่นที่ปรากฏ ในรวมบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” โดยศึกษาวิเคราะห์จากรวมบทกวี นิพนธ์ จำนวน 50 บทกวี ด้านการจำแนกคำภาษาต่างประเทศจำแนกตามเกณฑ์ ของสุวิไล เปรมศรีรัตน์ ด้านการจำแนกคำภาษาถิ่นจำแนกตามเกณฑ์ของสถาบันภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า

ด้านการจำแนกภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์จำแนกตามตระกูลภาษา ที่พบมากที่สุด คือ ตระกูลภาษาอินโด-ยูโรเปียนพบจำนวน 415 คำ ดังนี้ 1) บาลี-สันสกฤต พบจำนวน 276 คำ 2) บาลีพบจำนวน 68 คำ 3) สันสกฤต พบจำนวน 57 คำ 4) อังกฤษ พบจำนวน 10 คำ 5) เปอร์เซีย พบจำนวน 4 คำ รองลงมาคือตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก พบจำนวน 101 คำ ดังนี้ 1) เขมร พบจำนวน 95 คำ 2) เขมร-มอญ พบจำนวน 4 คำ 3) มลายูปพบจำนวน 1 คำ 4) มอญพบจำนวน 1 คำ ตระกูลภาษาจีน – ทิเบต พบจำนวน 15 คำ ดังนี้ 1) จีน พบจำนวน 14 คำ 2) พม่าพบจำนวน 1 คำ ตระกูลภาษาไท-กะได พบคำภาษาลาว จำนวน 14 คำ ตระกูลภาษาเขมิตก พบคำภาษาอาหรับ จำนวน 3 คำ ตระกูลภาษาดราวิเดียน พบคำภาษาทมิฬ จำนวน 2 คำ ที่พบน้อยที่สุดคือตระกูลภาษาอัลไต พบคำภาษาญี่ปุ่น จำนวน 1 คำ ด้านการจำแนกภาษาถิ่นที่ปรากฏรวมบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” พบคำภาษาถิ่นจำนวน 4 คำ จำแนกเป็นคำในภาษาถิ่นเหนือจำนวน 2 คำ และคำในภาษาถิ่นอีสานจำนวน 2 คำ จากการใช้คำภาษาต่างประเทศและคำภาษาถิ่นที่ปรากฏในรวมบทกวี “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” มีการใช้ภาษาที่หลากหลายทั้งด้านภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่น จึงทำให้มีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น และบทกวีนี้ยังคงมีความงดงามของฉันทลักษณ์ของภาษาตามกวีนิพนธ์ไทย

คำสำคัญ : คำภาษาต่างประเทศ, คำภาษาถิ่น, วิมานลงแดง, อังคาร จันทาทิพย์

*นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

**อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ABSTRACT

The use of foreign language and dialects words in the combination of the poem “Wiman Long Dang” of “Angkarn Chanthathip” purpose to study foreign language and dialects words that appearing the poem "Wiman Long Dang" of "Angkarn Chanthathip", by studying and analyzing from the total of 50 poems. The classification of foreign language words by criteria of Suwilai Premasirat, the classification of dialects words according to the criteria of the Thai language institution. The research found that:

In the classification of foreign languages that appearing in the poem, classified according to the language family, the most common are the Indo-European languages family, found 415 words as follows: 1) found 276 words of Pali-Sanskrit, 2) found 68 words of Pali, 3) found 57 words of Sanskrit, 4) found 10 words of English and 5) found 4 words of Persian, Followed by the Austro-Asiatic language family, found 101 words as follows: 1) found 95 words of Khmer, 2) found 4 words of Khmer-Mon, 3) found 1 word of Mon, and 4) found 1 word of Malaya. The Chinese-Tibetan family found 15 words as follows: 1) found 14 words of Chinese and 2) found 1 word of Myanmar. Tai-Kadai language family found 14 words of Lao. Semitic language family found 3 words of Arabic. Dravidian language family found 2 words of Tamil. The least common is the Altai language family found 1 word of Japanese. On "The use of foreign language and dialects words that appear in the poem "Wiman Long Dang" of "Angkarn Chanthathip", which uses a variety of languages, both foreign languages and dialects words. Therefore making it more diverse and interesting and this poem still has the beauty of prosody of the language according to Thai poetry.

Keywords : foreign language, dialects words, Wiman Long Dang, Angkarn Chanthathip

บทนำ

ภาษาเป็นวัฒนธรรมที่ใช้สื่อสารระหว่างกลุ่มชนเพื่อให้มีแนวทางไปในทิศทางเดียวกัน และภาษาคือสิ่งที่มนุษย์ถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นอายุหนึ่งเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ไม่ใช่ได้มาโดยสัญชาตญาณ เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเป็นสิ่งที่ยอมรับโดยสมาชิกของสังคม และที่สำคัญที่สุดคือเป็นสมบัติ ของมนุษย์เท่านั้นสอดคล้องกับธนู ภูมิประวัติ (2534, น.38) กล่าวถึงความสำคัญของภาษาไทย ว่าความจำเป็นในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารวิทยาการ และเทคโนโลยีต่าง ๆ มาเป็นภาษาไทยเพื่อถ่ายทอด และเผยแพร่ความรู้จะนำไปใช้ในการพัฒนาวิทยาการในประเทศ มี

มากขึ้นเกิดผลกระทบให้การใช้อย่างไทยได้รับอิทธิพลจากภาษาต่างประเทศเพิ่มขึ้น อาจเป็นแนวทางให้ภาษาไทยพัฒนาไปอย่างไรก็ต้องตรงตามระเบียบแบบแผน ถ้าเราไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ภาษาไทยทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนให้ถูกต้องแล้วภาษาไทยก็จะเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ในที่สุดอาจไม่เหลือรูปรอยเดิมไว้ให้ลูกหลานไทยได้ชื่นชมและภาคภูมิใจในภาษาไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ เช่นเดียวกับบอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2548, น.1) ภาษามีหน้าที่ในการสื่อสารแต่ละสังคมได้ใช้ภาษาในการสื่อสารภายในสังคมของตนเอง เช่น ภาษาในวงการแพทย์ ภาษาราชการ ภาษาวัยรุ่น เป็นต้น ในสังคมออนไลน์

ก็เช่นเดียวกันภาษาไทยได้ถูกปรับและมีการสร้างสรรค์รูปแบบบางประการขึ้นมาใหม่เพื่อใช้ในการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต เพื่อฝ่าข้อจำกัดของการสนทนาผ่านหน้าจอด้วยการพิมพ์ข้อจำกัดดังกล่าว คือ การไม่เห็นหน้าตาท่าทาง บุคลิก และไม่ได้ยินเสียงของคู่สนทนา รวมถึงใช้ประโยชน์จากแป้นพิมพ์ในการฝ่าข้อจำกัดนั้น ภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมนุษย์ทุกคนต้องใช้ภาษาในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรมภาษาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นตัวกลางระหว่างกันซึ่งแต่เดิมนั้นประเทศไทยได้ประดิษฐ์ภาษาขึ้นมาใช้ และในเวลาต่อมาได้มีการติดต่อกับต่างชาติทั้งทางด้านการค้า การศึกษา การทูต ลักษณะภูมิประเทศ หรือแม้กระทั่งการล่าอาณานิคมทำให้ภาษาไทยมีภาษาอื่นเข้ามาปะปน เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาเขมร ภาษาฝรั่งเศส ภาษาญี่ปุ่น ภาษาอาหรับ ภาษาบาลี และภาษาสันสกฤต เป็นต้น

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548, น.88) กล่าวว่า เราได้รับภาษาเหล่านั้นมาใช้เป็นจำนวนมาก จนถือกันว่าเป็นแม่ของภาษาไทย โดยเฉพาะ คำที่เกี่ยวข้องกับวิทยาการต่าง ๆ โดยผ่านมาจากวรรณคดี ศาสนา การค้า และการปกครอง เมื่อนำภาษาหนึ่งภาษาใดเข้ามาใช้แล้วอาจมีการเปลี่ยนแปลงในระบบโครงสร้าง คำ เสียงและ ความหมายสอดคล้องกับวิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2550, น.9) ได้กล่าวอีกว่า การยืมคำ คือ ภาษาหนึ่งนำเอาคำหรือลักษณะทางภาษาของอีกภาษาหนึ่งมาใช้ในภาษาของตนภาษาที่ถูกยืมมามักจะถูกเปลี่ยนแปลงรูปคำ เสียง และความหมายในภาษาใหม่ เพื่อความสะดวกในการออกเสียง และเป็นไปตามลักษณะสำคัญของภาษาผู้ยืม

นันทภณิดา วารีปาน (2558, น.5) กล่าวว่า กวีนิพนธ์ หมายถึง วรรณกรรมร้อยกรองประเภทหนึ่งที่มีทั้งแบบมีฉันทลักษณ์หรือไม่มีฉันทลักษณ์ เป็นงานเขียนที่เน้นการใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์ อย่างละเมียดละไมให้เห็นภาพเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านได้เกิดความคิด เช่นเดียวกับพิชญา สุวรรณโน (2557, น.7) ได้อีกกล่าวว่ากวีนิพนธ์เป็นงานเขียนของกวีที่มีความงดงามด้านการใช้ภาษาซึ่งได้รับการสืบทอดมายาวนานและเรียกขานกันหลายชื่อตามยุคสมัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันผู้วิจัยจึงเลือกใช้คำว่ากวีนิพนธ์ ในงานวิจัยเพราะเห็นว่าครอบคลุมงานกวีนิพนธ์ทุกยุคสมัย

กวีนิพนธ์เรื่อง วิมานลงแดง (2544) เป็นผลงานการเขียน ของ อังคาร จันทาทิพย์ ซึ่งเป็นนักเขียนรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ประจำปี 2556 จากรวมกวีนิพนธ์ “หัวใจห้องที่ห้า” เป็นผลงานที่มีความโดดเด่นทางด้านการใช้ภาษาการประพันธ์และเป็นกวีนิพนธ์ที่เป็นที่ยอมรับได้รับรางวัลสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ในการประพันธ์บทกวีนิพนธ์ เรื่อง วิมานลงแดง ของ อังคาร จันทาทิพย์ นอกจากจะมีการใช้ภาษาต่างประเทศแล้วนั้นยังมีการใช้ภาษาถิ่นเข้ามาร่วมกับการประพันธ์ทำให้บทกวีนิพนธ์มีความหลากหลายมากขึ้น สอดคล้องกับสุภัทร แก้วพัตร (2560, น.37) ที่กล่าวว่า ภาษาถิ่น ภาษาไทยสามารถแยกออกเป็นประเภทย่อยตามถิ่นมากมายขึ้นอยู่กับว่าเราจะแบ่งให้หายิบ หรือละเอียดเพียงใด การแปรอาจเป็นทางด้านเสียง คำ ประโยค และการแปรด้านเสียง ซึ่งภาษาถิ่นอาจจะแบ่ง 4 ภาษาหลัก ได้แก่ ถิ่นกลาง ถิ่นเหนือ ถิ่นใต้ และถิ่นอีสาน

การใช้ภาษาไทยในปัจจุบันยังคงมีการเปลี่ยนแปลงและยังใช้ภาษาต่างประเทศมา

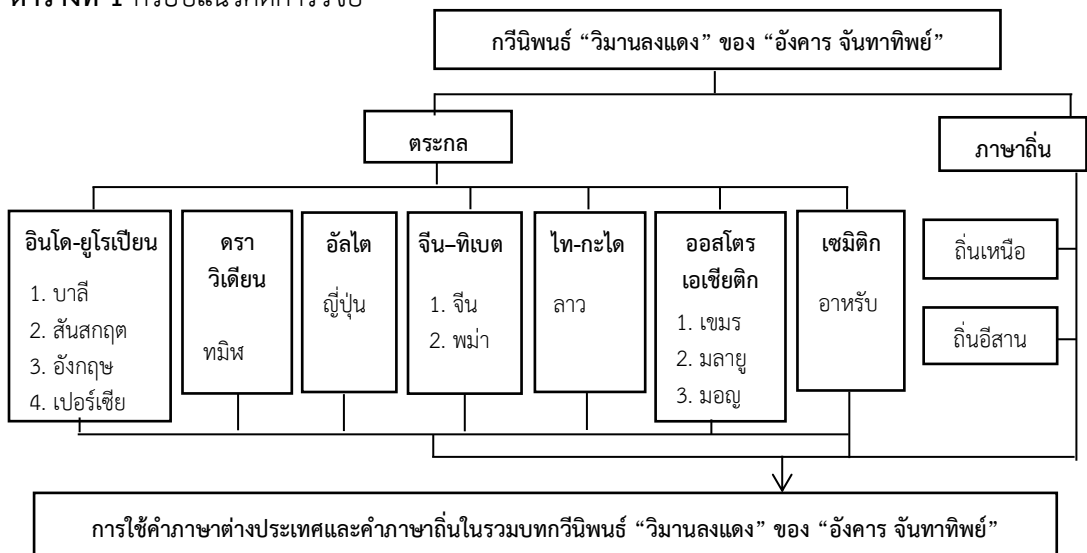
สร้างคำใหม่เพื่อใช้ในการพูด และเขียนอยู่เสมออาจทำให้ไม่เหมาะสม และตรงข้ามกันยังมีภาษาที่ถือว่า เป็นความโชคดีของภาษาไทยที่มีความหลากหลายทางภาษา ได้แบ่งออกภาษาออกหลาย ๆ ภูมิภาค ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา การเขียนบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” โดยมุ่งศึกษาการใช้ คำภาษาต่างประเทศและคำภาษาถิ่นที่ปรากฏในรวมบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” ซึ่งจะเป็นประโยชน์และแนวทางในการศึกษาด้านภาษาและวรรณกรรมสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคำภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในรวมบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” ของอังคาร จันทาทิพย์”

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตารางที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย



วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา การใช้คำภาษาต่างประเทศและคำภาษาถิ่นในรวมบท

2. เพื่อศึกษาคำภาษาถิ่นที่ปรากฏในรวมบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” ของอังคาร จันทาทิพย์”

สมมติฐานการวิจัย

บทกวีนิพนธ์ เรื่อง “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” นั้นมีการใช้ถ้อยคำที่ไพเราะสละสลวยเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวอีกทั้งยังได้นำภาษาจากหลายตระกูลภาษามาใช้ในการเขียนบทกวีนิพนธ์ วิมานลงแดง เป็นบทกวีนิพนธ์ที่เขียนถึงความเป็นไปของสรรพสิ่งต่าง ๆ ล้วนผันแปรทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพสะท้อนของของสังคมในอีกแง่มุมหนึ่ง ทำให้ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วและอย่างแพร่หลาย

กวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้คำภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่นในบทกวีนิพนธ์

“วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนในการวิจัย
2. ขอบเขตการวิจัย
3. วิธีการดำเนินการวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่น
2. กำหนดกรอบแนวคิด
3. กำหนดวัตถุประสงค์
4. กำหนดขอบเขตการวิจัย
5. เก็บรวบรวมข้อมูล
6. สรุปผลการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง การใช้คำภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่นในบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งศึกษาจากเอกสาร และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ จากบทกวีนิพนธ์ เรื่อง “วิมานลงแดง” จำนวน 50 บทกวี

ขอบเขตด้านเกณฑ์ การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่องการใช้คำภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่นในบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิเคราะห์แต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านภาษาต่างประเทศ พิจารณาจากแนวคิดของ สุวีโล เปรมศรีรัตน์ (2549, หน้า 8-10) ที่จำแนกแบ่งเป็นตระกูลใหญ่ ๆ ได้ 5

ตระกูล ได้แก่ ตระกูลไท 24 กลุ่ม ตระกูลออสโตรเอเชียติก 23 กลุ่ม ตระกูลออสโตรเซียน 3 กลุ่มตระกูลจีน-ทิเบต 21 กลุ่ม และตระกูลม้ง-เมี่ยน 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 ภาษาตระกูลไท มีจำนวน 24 กลุ่ม ภาษา ได้แก่

- | | |
|--------------|----------------|
| 1. กะเลิง | 2. คำเมือง/ยวน |
| 3. โข่ง/ไทดำ | 4. อุ้อ |
| 5. ไทจีน | 6. ไทกลาง |
| 7. ไทโคราช | 8. ไทตากใบ |
| 9. ไทเลย | 10. ไทลื้อ |
| 11. ไทหย่า | 12. ไทใหญ่ |
| 13. ปักซีใต้ | 14. ผู้ไท |
| 15. พวน | 16. ยอง |
| 17. โย้ย | 18. ลาวครั่ง |
| 19. ลาวแง้ว | 20. ลาวตี้ |
| 21. ลาวเวียง | 22. ลาวหล่ม |
| 23. ลาวอีสาน | 24. แสก |

1.2 ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกจำนวน 23 กลุ่มภาษาหลัก ได้แก่

- | | |
|--------------------------|---------------------------|
| 1. กะซอง | 2. กูย-กาย (ส่วย) |
| 3. ขมุ | 4. เขมรถิ่นไทย |
| 5. ซอง | 6. ชะโอจ (ซุง) |
| 7. ซาไก (เกนซิว) | 8. ชัมเร |
| 9. โซ | 10. โซ (ทะวืง) |
| 11. ญ้อกูร (ชาวบน) | 12. ญอ |
| 13. บุร/ข้า | 14. ปลั่ง (สามเต้า, ลัวะ) |
| 15. ปะหล่อง (ตาละอั้ง) | 16. มอญ |
| 17. มัล-ปรัย (ลัวะ/ถิ่น) | |
| 18. มลาปรี (ตองเหลือง) | |
| 19. ละเม็ต (ลัวะ) | |
| 20. ละเวือะ (ละว้า/ลัวะ) | |
| 21. ว้า (ลัวะ) | |
| 22. เวียดนาม (ญวน/แกว) | |

1.3 ภาษาตระกูลจีน-ทิเบต มีจำนวน 21 กลุ่มภาษาหลัก ประกอบไปด้วยภาษาในกลุ่มภาษาจีนทั้งหมด 7 กลุ่มภาษา และมีกลุ่มภาษาทิเบตค-พม่า จำนวนทั้งสิ้น 14 กลุ่มภาษา ดังนี้

กลุ่มภาษาจีน

1. กวางตุ้ง 2. แค/ฮักกะ
3. แต้ว 4. แมนดาริน/จีนกลาง
5. ไทหล่า 6. ฮกเกี้ยน
7. ฮ่อ

กลุ่มภาษาทิเบต - พม่า

1. กะยา 2. กะยอ
3. จิงโป/คะฉิ่น 4. บเว
5. ปิซู 6. ปะกะยอ
7. ปะด๋อง 8. โปว
9. พม่า 10. ละหู่/มุเซอร์
11. ละว้า 12. ลิซ/ลีซอ (กอง)
13. อะซำ/อิก้อ 14. อิมปี

1.4 ภาษาตระกูลออสโตรเนเซียน หรือ มาลาโยโพลีเนเซียน มีจำนวน 3 กลุ่มภาษาหลัก

1. มลายูถิ่น/นยาอู 2. มอเกิน/มอเกล็น
3. อูรักลาโว้ย

1.5 ภาษาตระกูลม้ง-เมี่ยนหรือแม้วชเย้ามีจำนวน 2 กลุ่มภาษาหลัก

- 1) ม้ง/แม้ว (ม้งดำ, ม้งขาว)
- 2) เมี่ยน/เย้า

2. การศึกษาด้านภาษาถิ่น พิจารณาแนวคิดของสถาบันภาษาไทย (2555, น. 43-44) ที่จำแนกภาษาถิ่นออกเป็นประเภท ดังนี้

2.1 ภาษาไทยถิ่นเหนือ ได้แก่ภาษาไทยที่พูดกันในจังหวัดต่าง ๆ ในท้องถิ่น ภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่น่าน แม่ฮ่องสอน และพะเยาและในภาคเหนือตอนล่าง นอกจากนี้ยังพบในภาคกลางบางส่วน

เนื่องจากการอพยพเคลื่อนย้าย เช่น ในจังหวัดราชบุรี และสระบุรี เป็นต้น

2.2 ภาษาไทยถิ่นอีสาน ได้แก่ภาษาไทยที่พูดกันในจังหวัดต่าง ๆ ในภาคอีสาน ได้แก่ อุบลราชธานี อุดรธานี หนองคาย ขอนแก่น เลย ร้อยเอ็ด ยโสธร นครพนม มหาสารคาม สกลนคร หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ กาฬสินธุ์ มุกดาหาร ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ สุรินทร์

2.3 ภาษาไทยถิ่นใต้ ได้แก่ภาษาไทยที่พูดกันในจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ ได้แก่ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง สตูล นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส

2.4 ภาษาไทยถิ่นกลาง ได้แก่ภาษาไทยที่พูดกันในจังหวัดต่าง ๆ ในภาคกลาง รวมทั้งภาคตะวันออกและภาคตะวันตก ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดต่าง ๆ อีก 34 จังหวัดที่เหลือ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องการใช้คำภาษาต่างประเทศและคำภาษาถิ่นในรวมบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเรื่องภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่น
2. ศึกษาบทกวีนิพนธ์ เรื่องวิมานลงแดง ของ อังคาร จันทาทิพย์
3. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่น
4. กำหนดหลักเกณฑ์ในการศึกษา

วิเคราะห์ภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่น ดังนี้

4.1 รูปแบบและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับภาษาต่างประเทศ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ของสุวิไล เปรมศรีรัตน์ (2549, น. 8-10)

4.2 รูปแบบและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับภาษาถิ่น ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ของสถาบันภาษาไทย (2555, น. 43-44)

5. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาเรื่อง การใช้คำภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่นในบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” จำนวน 50 เรื่อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาเรื่องการใช้คำภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่นในบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์”

2. นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

3. สรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการใช้คำภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่นในบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” จำแนกตามตระกูลภาษาที่พบ และแจกแจงค่าเฉลี่ยได้ดังนี้

ด้านการจำแนกภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์จำแนกได้ ดังนี้

1. ตระกูลภาษาอินโด-ยูโรเปียน จำนวน 415 คำ คิดเป็นร้อยละ 77.42

1.1 บาลี+สันสกฤต จำนวน 276 คำ คิดเป็นร้อยละ 51.49

1.2 บาลี จำนวน 68 คำ คิดเป็นร้อยละ 12.68

1.3 สันสกฤต จำนวน 57 คำ คิดเป็นร้อยละ 10.63

1.4 อังกฤษ จำนวน 10 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.86

1.5 เปอร์เซีย จำนวน 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.74

2. ตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก จำนวน 101 คำ คิดเป็นร้อยละ 18.84

2.1 เขมร จำนวน 95 คำ คิดเป็นร้อยละ 17.72

2.2 เขมร-มอญ จำนวน 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.74

2.3 มลายู จำนวน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.18

2.4 มอญ จำนวน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.18

3. ตระกูลภาษาจีน – ทิเบต จำนวน 15 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.79

3.1 จีน จำนวน 14 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.61

3.2 พม่า จำนวน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.18

4. ตระกูลภาษาไท-กะได จำนวน 14 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.61

4.1 ลาว จำนวน 14 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.61

5. ตระกูลภาษาเขมิตก จำนวน 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.55

5.1 อหรับ จำนวน 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.55

6. ตระกูลภาษาดราวิเดียน จำนวน 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.37

6.1 ทมิฬ จำนวน 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.37

7. ตระกูลภาษาอัลไต จำนวน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.18

7.1 ญี่ปุ่น จำนวน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.18

ด้านการจำแนกภาษาถิ่นที่ปรากฏในบทกวีนิพนธ์จำแนกได้ ดังนี้

1. ภาษาถิ่นเหนือ จำนวน 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 50

2. ภาษาถิ่นอีสาน จำนวน 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 50

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย การใช้ คำภาษาต่างประเทศและคำภาษาถิ่นในรวมบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” จำนวน 50 บทกวี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้คำภาษาต่างประเทศและคำภาษาถิ่นที่ปรากฏในรวมบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การใช้คำภาษาต่างประเทศซึ่งปรากฏในรวมบทกวีนิพนธ์ “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” ปรากฏ คำภาษาต่างประเทศ จำนวนทั้งหมด 13 ภาษา ได้แก่ บาลี, สันสกฤต, อังกฤษ, เปอร์เซีย, ทมิฬ, ญี่ปุ่น, พม่า, จีน, ลาว, เขมร, มลายู, มอญ และอาหรับ ปรากฏภาษาถิ่นในรวมบทกวีนิพนธ์ 2 ภาษา ได้แก่ ภาษาถิ่นเหนือ และ ภาษาถิ่นอีสาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การประพันธ์กวีนิพนธ์ของ อังคาร จันทาทิพย์ มีการใช้ภาษาต่างประเทศ และการใช้ภาษาถิ่น เพื่อให้บทกวีนิพนธ์มีความหลากหลาย และยังเป็นเครื่องบ่งบอกว่ามี การใช้ภาษาต่างประเทศ ตั้งแต่อดีตและใช้กันมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับผลงานของนุริดา เจ๊ะสามอ๊ะ และคณะ (2561, น.639-648) ที่ศึกษาคำทับศัพท์ที่พบในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า คำทับศัพท์ที่พบนี้เป็นคำที่พบได้บ่อยในวรรณกรรมทั่วไปและเป็นคำที่คุ้นเคยกันดีของ

ผู้อ่านวรรณกรรมภาษาไทยในวงกว้าง มีบางคำที่เป็นคำใหม่ ที่อาจไม่เป็นที่รู้จัก โดยที่สภาพสังคมก็มีส่วนอย่างมากในการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาและแนวคิด นั่นคือเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นรอบตัว รอบโลก และเนื่องจากเราได้รับเอาแนวคิดและรูปแบบจากตะวันตกเข้ามา จึงทำให้เกิดบทประพันธ์ใหม่ๆ เช่น นวนิยายเรื่องสั้น บทละครพูด เป็นต้น (บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2539, น.169) นอกจากนี้ คำภาษาต่างประเทศไม่ได้ถูกใช้สื่อสารแค่ในภาษาพูดเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงภาษาเขียนอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นในงานวารสาร หนังสือพิมพ์ นวนิยาย สารคดี และงานเขียนอื่น ๆ อาจจะมีพบได้บ่อยในหนังสือวรรณกรรมสมัยใหม่ เพราะสิ่งที่สามารถกำหนดลักษณะการเขียนวรรณกรรมไทยร่วมสมัยหลายเล่มได้คือ อิทธิพลตะวันตก ที่ทำให้วรรณกรรมไทยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่องรูปแบบ เนื้อหา กลวิธี และภาษาที่ใช้ในการเขียน (ธีระ รุ่งธีระ, 2555, น.209) ดังนั้นในหนังสือวรรณกรรมหรืองานเขียนทั่ว ๆ ไปที่สร้างขึ้นใหม่ในปัจจุบันจึงปรากฏ คำ ศัพท์ ที่มีรากศัพท์มาจากภาษาต่างประเทศจำนวนมาก ทั้งนี้บางคำยังคงรูปคำ แต่บางคำได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยการใช้หลักไวยากรณ์ต่าง ๆ ในภาษา หรือบางคำเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความหมายทั้งแคบเข้า กว้างออก หรือแม้แต่เปลี่ยนแปลงไปต่างจากความหมายเดิม

ด้านการใช้คำภาษาถิ่น ในรวมบทกวี “วิมานลงแดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” มีการใช้คำภาษาถิ่น ทั้งนี้อาจเนื่องจาก “อังคาร จันทาทิพย์” พื้นเพเป็นคนอำเภอแม่จันจันทรพิสัย จังหวัดขอนแก่น และทั้งนี้ภาษาถิ่นอีสานกับภาษาถิ่นเหนือมีความคล้ายคลึง ใกล้เคียงกัน

ในด้านของคำศัพท์และความหมาย ดังนั้นใน
รวมบทกวี เล่มนี้จึงมีภาษาถิ่นเข้าไปปะปน

จากการใช้คำภาษาต่างประเทศและคำ
ภาษาถิ่นที่ปรากฏในรวมบทกวี “วิมานลง
แดง” ของ “อังคาร จันทาทิพย์” มีการใช้
ภาษาที่หลากหลายทั้งด้านภาษาต่างประเทศ
และภาษาถิ่น จึงทำให้มีความหลากหลายและ
น่าสนใจมากขึ้น และบทกวีนี้ยังคงมีความ

งดงามของฉันทลักษณ์ของภาษาตามกวีนิพนธ์
ไทย

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไป
ประกอบการสอนในรายวิชาภาษาไทย หรือ
วิชาที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมไทยได้ใน
ระดับชั้นต่าง ๆ

แหล่งอ้างอิง

- ณัฐ ภูมิประวดี. (2534). *สรุปการสัมมนาทางวิชาการเรื่องการใช้ภาษาไทยทางวิทยาศาสตร์
การแพทย์ ครั้งที่ 2 และพิธีภักดิ์เพื่อการศึกษาครั้งที่ 1*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธีระ รุ่งธีระ. (2555). ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยด้านวรรณกรรมไทยร่วมสมัยระหว่าง พ.ศ.
2533-2552 : การสำรวจภาพรวม. *วารสารมนุษยศาสตร์*. คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นัทธินดา วาริพาน. (2558). *วัจนลีลาในกวีนิพนธ์ไร้ฉันทลักษณ์: หนังสือเรื่องไม่มีหญิงสาวในบท
กวี* ของ ชาการีย์ยา อมตยา. สุพรรณบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- นุรีดา เจ๊ะสามอ๊ะ และคณะ (2561). *การทับศัพท์ภาษาอังกฤษในวรรณกรรมสำหรับเยาวชน
รางวัลซีไรต์*. รายงานสืบเนื่องการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่
9 The 9 the Hatyai National and International Conference. น.953-961.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. (2539). *แว่นวรรณกรรม*. พิมพ์ครั้งที่2. พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ:
อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พระยาอุปกิตศิลปสาร. (2548). *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: แมโนสพ.
- พิชญา สุวรรณโน. (2557). *ความสามารถด้านการใช้ภาษาในการเขียนกวีนิพนธ์ของนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษา*. รายงานสืบเนื่องการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 วันที่
26 มิถุนายน 2558 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. น.639-648.
- วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2550). *ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันภาษาไทย. (2555). *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 4 : วัฒนธรรมการใช้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ:
สกสค.
- สุภัทร แก้วพัตร. (2560). *ภาษากับสังคม*. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2549). *สถานการณ์ทางภาษาในสังคมกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์.
วารสารภาษาและวัฒนธรรม*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2548). *ภาษาในสังคมไทย : ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลงการ
พัฒนา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อังคาร จันทาทิพย์. (2544). *วิมานลงแดง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดับเบิลยู.

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
ที่สอนโดยใช้นิทานคุณธรรม

A COMPARISON OF ACHIEVEMENT BY PRATHOMSUKSA 3 STUDENTS
IN READING COMPREHENSION USING THE MORAL TALES

พัชรา ทองนะคะ*

Patchara Thongnaka

E-mail: thaiedu@cpru.ac.th

พัทธนันท์ พาป้อ**

Phattananant Papor

ปพิชญา พรหมกันธา**

Papichaya Promkuntha

ปุ่น ชมภูพระ**

Pun Chompuphra

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้นิทานคุณธรรม ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองช้างเอากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองช้างเอากลุ่ม 6 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2561 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แผนการจัดการเรียนรู้และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบแบบ t-test แบบ dependent เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อน และหลังเรียนของกลุ่มทดลอง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้นิทานคุณธรรม พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญ, การอ่านจับใจความสำคัญ, นิทานคุณธรรม

ABSTRACT

This research aims to compare the achievement of Prathomsuksa 3 students in reading comprehension using the moral tales. The sample used in this research study were Prathomsuksa 3 students at Bannongchang-Eak school. 6 students, who are studying in the academic year 2018 and derived by selecting a specific tool. Tools used in research including lesson plans, quizzes achievement by the review expert and IOC statistics used in this were average ($\bar{x}$), standard deviation (SD) and

*นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

**อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

analyze data using statistical test, t-test dependent model to compare results before and after the course of experimental group. Comparison of research results are as follows :

Achievement, learning reading comprehension before and after learning of the prathomsuksa 3 students taught by using moral tales found that scores were higher than before, after learning the statistically significant at the .05 level.

Keywords: achievement in reading comprehension, reading comprehension, moral tales.

บทนำ

จากผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองช้างเอกรพบปัญหาว่า ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน อาจเนื่องมาจากนักเรียนอ่านแล้วไม่สามารถจับใจความจากเรื่องที่อ่านได้อันเป็นผลมาจากนักเรียนอ่านไม่ได้หรืออ่านได้ไม่คล่องเมื่ออ่านแล้วไม่เข้าใจจับใจความไม่ได้ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยอยู่ในระดับต่ำ (โรงเรียนบ้านหนองช้างเอกร, 2560)

จากสภาพปัญหาการอ่านจับใจความและจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา และพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองช้างเอกรเพื่อใช้แก้ปัญหาด้านการอ่านจับใจความ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน เป็นการจัดสภาพการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การอ่านจับใจความเป็นวิธีการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญและใช้วิธีการที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามความสามารถของตนเองทีละน้อย ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้

เรียนรู้อย่างสนุกสนานมีความกระตือรือร้น ไม่เบื่อหน่าย ทำให้การสอนของครูและการเรียนของนักเรียนประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตัวชี้วัดเรื่องการอ่านระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา มาตรฐานที่ 3 ระบุไว้ว่าผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง จากข้อที่ 3.1 เน้นให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้และสื่อต่าง ๆ รอบตัว นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น เพราะการได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ จะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 1)

ทักษะการอ่านเป็นกระบวนการการแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นความคิดและนำความคิดนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ตัวอักษรคือเครื่องมือแทนคำพูดและคำพูดก็เป็นเพียงเสียงที่ใช้แทนของจริงอีกทีหนึ่งเพราะฉะนั้นหัวใจของการอ่านอยู่ที่การเข้าใจความหมายของคำ จากความหมายนี้การอ่านไม่ได้หยุดอยู่แค่การออกเสียงได้ถูกต้อง

หรือรู้ส่วนประกอบของคำและแปลความหมายได้เท่านั้น แต่จะต้องสามารถเก็บเอาความคิดจากการอ่านไปใช้ประโยชน์อีกด้วย (พจนานุกรมศัพท์คำ, 2554, น. 12)

ดังนั้น การอ่านจับใจความจึงหมายถึง การอ่านสารหรือเรื่องราวต่าง ๆ แล้วทำความเข้าใจสาระสำคัญของเรื่อง รวมถึงสรุปประเด็นของเรื่องผ่านการพูดหรือการเรียบเรียงข้อความขึ้นมาใหม่ด้วยสำนวนของตัวเอง เพื่อเป็นการถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ (สุนันทากินรีวงศ์, 2560, น.50)กล่าวว่า โดยจุดมุ่งหมายวัตถุประสงค์ของการอ่านจับใจความนั้น เป็นการตั้งเป้าหมายในการอ่าน เพื่อความเข้าใจ มุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจเรื่องที่อ่าน ให้ผู้เรียนอ่านเป็นและอ่านได้ถูกต้อง (ประภากรณ พาป้อ, 2555, น.17)

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาด้านการอ่านที่เกี่ยวกับสื่อการสอนที่นำมาใช้ในการอ่านจับใจความสำคัญหลายวิธี พบว่า การสอนอ่านจับใจความสำคัญที่กระตุ้นความสนใจให้แก่ผู้เรียน คือ สื่อที่มีรูปภาพประกอบและเนื้อหาที่น่าสนใจ เช่น นิทานประเภทต่าง ๆ เช่น นิทานพื้นบ้าน

นิทานคุณธรรม นิทานอีสป นิทานตลกขบขัน เป็นต้น นิทานหมายถึง เรื่องที่เล่ากันมา ฉะนั้นทุกชาติมีเรื่องเล่าสืบกันมาเป็นมรดกของชาติ และมีการถ่ายทอดกันระหว่างชาติ เช่น ประเทศไทยได้รับอิทธิพลของ นิทานอีสป มาใช้เล่าเพื่อสอดแทรกคติธรรม เพราะนิทานอีสปทุกเรื่องที่เล่าแล้วสรุปลงภาษิตว่า นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า และส่วนใหญ่แล้วในการเล่านิทานนอกจากจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนานแล้ว ยังมุ่งให้ผู้ฟังได้รับแนวคิดที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันด้วย (กนกวรรณ ภูเขาแก้ว อ้างใน อุทัยวรรณ อีระแนว, 2559, น. 8)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

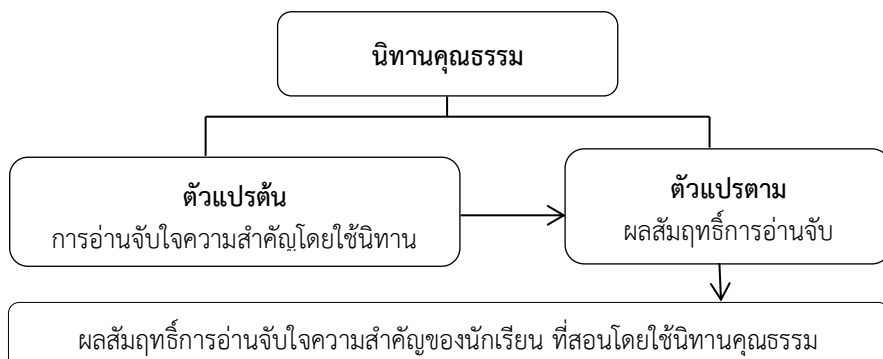
เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้นิทานคุณธรรม

สมมติฐานของการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตารางที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย



ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร ประชากร (infinite population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองช้างเอ

ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองช้างเอ จำนวน 6 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2561 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา คือ ปีการศึกษา 2561 จำนวน 10 ชั่วโมง ทั้งนี้ไม่รวมเวลาที่ใช้ในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ นิทานคุณธรรม

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ การสอนอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้นิทานคุณธรรม

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi experiment research) มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้นิทานคุณธรรม โดยได้ดำเนินในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน 10 ชั่วโมง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางด้านการอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือกจำนวน 20 ข้อ

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัย ได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และการจัดการเรียนการสอน

1.2 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คู่มือครู หนังสือเรียนวิชาภาษาไทยช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1.3 ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านหนองช้างเอ กลุ่มสาระภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านหนองช้างเอ, 2560, น. 1-90)

1.4 สร้างตารางวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ ดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ตัวชี้วัด จุดประสงค์ และสาระการเรียนรู้ของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนที่	ตัวชี้วัด	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา
1	ท 1.1 3/4 ลำดับเหตุการณ์และคาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านโดยระบุเหตุผลประกอบ ท 1.1 3/5 สรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่านเพื่อไปใช้ในชีวิตประจำวัน	1. นักเรียนลำดับเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านได้ 2. นักเรียนสรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่านได้	การอ่านจับใจความสำคัญจากสื่อต่างๆ	2 ชั่วโมง
2	ท 1.1 3/4 ลำดับเหตุการณ์และคาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านโดยระบุเหตุผลประกอบ ท 1.1 3/5 สรุปความรู้ และข้อคิดจากเรื่องที่อ่านเพื่อไปใช้ในชีวิตประจำวัน	1. นักเรียนลำดับเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านได้ 2. นักเรียนสรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่านได้	ลำดับเหตุการณ์สรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน	2 ชั่วโมง
3	ท 1.1 3/4 ลำดับเหตุการณ์และคาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านโดยระบุเหตุผลประกอบ ท 1.1 3/5 สรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่านเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	1.นักเรียนลำดับเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านได้ 2.นักเรียนสรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่านได้	ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านลำดับเหตุการณ์สรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่อง	2 ชั่วโมง
4	ท 1.1 3/4 ลำดับเหตุการณ์และคาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านโดยระบุเหตุผลประกอบ ท 1.1 3/5 สรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่านเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	1.นักเรียนลำดับเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านได้ 2.นักเรียนสรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่านได้	ลำดับเหตุการณ์สรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่อง	2 ชั่วโมง
5	ท 1.1 3/4 ลำดับเหตุการณ์และคาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านโดยระบุเหตุผลประกอบ ท 1.1 3/5 สรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่านเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	นักเรียนลำดับเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านได้ นักเรียนสรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่านได้	ตั้งคำถามและตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ลำดับเหตุการณ์ สรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่อง	2 ชั่วโมง
รวม				10 ชั่วโมง

1.5 เขียนแผนการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน รวม 10 ชั่วโมง ซึ่งแผนการเรียนรู้แต่ละแผนประกอบด้วย

- 1) มาตรฐานการเรียนรู้
- 2) ตัวชี้วัด
- 3) จุดประสงค์การเรียนรู้
- 4) สาระสำคัญ
- 5) สาระการเรียนรู้
- 6) กิจกรรมการเรียนรู้
- 7) สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้
- 8) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- 9) บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

1.6 นำแผนการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาภาษาไทย ด้านหลักสูตรและ

2. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้นิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้รายงานได้ดำเนินการสร้างตามลำดับ ดังนี้

2.1 ศึกษาทฤษฎี วิธีสร้าง เทคนิคการเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

2.2 กำหนดเนื้อหาและกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ

2.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

2.4 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนการวิจัย และด้านการวัดผลและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

การสอนการวิจัย และการวัดประเมินผล ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมความสอดคล้องและความเป็นไปได้ระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้และการวัดประเมินผล โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบ ให้คะแนนดังนี้
ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์หรือไม่
ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขจนเสร็จสมบูรณ์แล้วไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบ โดยมีเกณฑ์ การให้คะแนนดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดได้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดได้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

-1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดไม่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

2.5 นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยหาค่า IOC ซึ่งจะต้องมีค่าได้ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไปทุกข้อ

2.6 นำแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความ

สำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้นิทานคุณธรรม โดยมีแผนการทดลองและลำดับขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ตารางที่ 2 แบบแผนการทดลอง t-test แบบ dependent

ก่อนเรียน	ทดลอง	หลังเรียน
T ₁	X	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

T₁ แทน คะแนนก่อนเรียน

X แทน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

T₂ แทน คะแนนหลังเรียน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ ที่สร้างขึ้นชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้บันทึกคะแนนการทำกิจกรรมกลุ่มและการทำแบบฝึกหัด

3. เมื่อดำเนินการสอนครบทุกแผนแล้วทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน(Post-test)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปดำเนินการวิเคราะห์สถิติข้อมูลผลการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ การอ่านจับใจความสำคัญที่สอนโดยใช้นิทานคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและร้อยละ

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ t - test แบบ dependent

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean), และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ t - test แบบ dependent ซึ่งเป็นการนำคะแนนทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียนมาเปรียบเทียบและคำนวณค่าในโปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้นิทานคุณธรรมระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยข้อสอบฉบับเดิมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการ วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้นิทานคุณธรรม

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้

นิทานคุณธรรมระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

คะแนน	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.(2-tailed)
ก่อนเรียน	6	7.30	2.17	-9.882	.000*
หลังเรียน	6	15.17	3.31		

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้นิทานคุณธรรมระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน จากตาราง พบว่า

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวน 6 คน มีผลคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน $\bar{X}$ เท่ากับ 7.30 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.17 ด้านผลคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน $\bar{X}$ เท่ากับ 15.17 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.31 ซึ่งจากการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ด้านผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้นิทานคุณธรรมระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้นิทานคุณธรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แสดงว่าคะแนนสอบก่อนและหลังเรียนมีความสัมพันธ์กันและเมื่อนักศึกษาได้รับการเรียนการสอนการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้นิทานคุณธรรมแล้ว มีคะแนนผลสัมฤทธิ์

การอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สรุปผลการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางด้านทักษะการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้นิทานคุณธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการวิจัยผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้นิทานคุณธรรม ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้นิทานคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 7.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.17 และค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 15.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.31 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้นิทานคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้น สามารถพัฒนาความสามารถ ด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนได้ดี ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยทักษะการอ่าน

จับใจความ ตีความ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับนิทาน เรื่องต่าง ๆ ที่ให้ข้อคิดสอดแทรกคุณธรรม มีเนื้อหาที่ส่งผลให้ความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิภูษณ กมโล (แสงศรี) (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้นิทานชาดกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดท่าตอน เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียน การอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้นิทานชาดก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.20 คะแนนหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.24 เมื่อนำคะแนนมาเปรียบเทียบ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้นิทานชาดก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดท่าตอน มีคะแนนหลังเรียนเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนที่มีนัยสำคัญทางสถิติ .05 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานเขียนของวิเชียร เกษประทุม (2550, น. 9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนิทานว่ามีคุณค่าและมีประโยชน์คือนิทานให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นการผ่อนคลายความเครียด และช่วยให้เวลาผ่านไปอย่างไม่ น่าเบื่อหน่าย ช่วยกระชับความสัมพันธ์ในครอบครัว เด็กบางคนอาจมองผู้ใหญ่ว่าเป็นบุคคลที่ขี้บ่นชอบดุด่า น่าเบื่อหน่ายหรือ น่าเกรงขาม แต่ถ้าผู้ใหญ่ มีเวลาเล่านิทานให้เด็กฟังบ้าง นิทานที่สนุก ๆ ก็

จะช่วยให้เด็กอยากอยู่ใกล้ชิดผู้ใหญ่ ความเกรงกลัวหรือเบื่อหน่ายผู้ใหญ่ลง นอกจากนี้ยังให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการ ให้ข้อคิดและคติเตือนใจ ช่วยปลูกฝังคุณธรรมต่างๆ ที่สังคมพึงประสงค์ให้แก่ผู้ฟัง เช่น ให้ข้อสัตย์ให้เชื่อผู้ใหญ่ ให้พูดจาไพเราะอ่อนหวาน ให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ขยันขันแข็งและนิทานช่วยสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในอดีตในหลาย ๆ ด้าน เช่น ลักษณะของสังคมวิถีชีวิตของประชาชนในสังคมตลอดจนประเพณี ค่านิยมและความเชื่อ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ควรมีการนำแผนการจัดการเรียนรู้ การอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้นิทานคุณธรรมไปทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนอื่น เพื่อจะได้ข้อสรุปผลการวิจัยที่กว้างมากขึ้น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การเลือกเนื้อหาที่นำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญควรคำนึงถึงความเหมาะสมของ เพศ วัย และระดับความสามารถในการเรียนของนักเรียนด้วย หากเนื้อหาใดที่นักเรียนสนใจ นักเรียนจะเกิดความกระตือรือร้นการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

2. ในระหว่างการจัดดำเนินการจัดกิจกรรมครูควรสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่มีการเรียนรู้ช้าหรือต้องการความช่วยเหลือ ควรใช้ การเสริมแรงกระตุ้นให้นักเรียนสนใจ หรืออธิบายให้เข้าใจชัดเจนอีกครั้ง

แหล่งอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ประภากรณ์ พาป้อ. (2555). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความวิชาภาษาไทยของนักเรียนเกรด 4 โรงเรียนนาชาติ ไทย-จีน จังหวัดสมุทรปราการระหว่างกลุ่มที่สอนโดยใช้นิทานพื้นบ้านไทยกับกลุ่มที่สอนโดยใช้นิทานพื้นบ้านนานาชาติเป็นสื่อ*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- พระมหาวิภูษิต กมล (แสงศรี). (2560). *การพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้นิทานชาดกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดท่าตอน*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).
- พัฒนจิรา จันทร์คำ. (2554). *การอ่านและการวิจารณ์เรื่องสั้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์.
- โรงเรียนบ้านหนองช้างเอก. (2560). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. ชัยภูมิ: โรงเรียนบ้านหนองช้างเอก.
- วิเชียร เกษประทุม. (2550). *นิทานพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- สุนันทา กิณวิวงศ์. (2560). *การอ่าน*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์ชัยมงคลปรินต์.
- อุทัยวรรณ อีระแนว. (2559). *การพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญจากนิทานคุณธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

**การสร้างรูปแบบการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ตามแนวทางโรงเรียนลำปางกัลยาณี SMART SCHOOL MODEL
DESIGNING OF BEST PRACTICE MODEL IN STUDENTS' SUPPORT FOLLOWING
LAMPANG KANLAYANEE SCHOOL : SMART SCHOOL MODEL**

ทรงพล เพื่องฟู*

Songpol Phuengfu

E-mail. greatjerd@gmail.com

กนกพร นิลแพทย*

Kanokporn Nilpat

บรรเจิด สระปัญญา*

Bunjerd Sapunya

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างรูปแบบการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามแนวทางโรงเรียนลำปางกัลยาณี SMART SCHOOL MODEL และ 2) ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการปฏิบัติงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะครู จำนวน 124 คน ของโรงเรียนลำปางกัลยาณี จังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ผลการวิจัย พบว่า

1. แนวทางรูปแบบการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนลำปางกัลยาณี ควรสร้างนวัตกรรมของกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนลำปางกัลยาณี โดยมีองค์ประกอบของนวัตกรรม ได้แก่ 1) เป้าหมายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มุ่งพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนดี มีความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21 2) ปัจจัยหลักของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย ระบบและกระบวนการ ภายใต้ได้โครงสร้างรูปแบบการปฏิบัติงานเดียวกัน และ 3) กระบวนการระบบดูแล ประกอบด้วย ระบบการบริหารงานเทคโนโลยีล้ำสมัย การดูแลนักเรียนด้วยรักและห่วงใย ระบบแนะแนวต้นแบบระดับประเทศ พัฒนานักเรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมสร้างพลังเครือข่ายนักเรียนจิตอาสาและภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง

2. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการปฏิบัติงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.80 การแปลผลอยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ : การสร้างรูปแบบการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, แนวทาง LKS SMART School Model

ABSTRACT

This research is aimed to develop an academic management model according to LKS SMART SCHOOL MODEL. It applies the knowledge management of Learning Area of Mathematics and evaluate the satisfaction of students, their guardians, school teachers and executives towards the development of academic management for the mentioned area at Lampang

* ข้าราชการครู โรงเรียนลำปางกัลยาณี จังหวัดลำปาง

Kanlayanee School under the Secondary Educational Service Area Office 35 Sampling group used in this evaluation are those relating with the development of academic management according to LKS SMART SCHOOL MODEL. It applies the knowledge management of Learning Area of Mathematics and works along with students, their guardians, school teachers and executives. The tools for this research consist of interview form, satisfaction evaluation, documents about procedure to develop LKS SMART SCHOOL MODEL and performance of project. This research was conducted in fiscal year 2017-2018. The statistic “Average” is used to analyze data. The research reveals that:

1. The development of academic management according to LKS SMART SCHOOL MODEL using the knowledge management of Learning Area of Mathematics has progressed. It is found that holding activities or projects according to students’ abilities and interest has the most statistic average of 4.73 which is considered excellent.

2. Students, their guardians, school teachers and executives are satisfied with the development of academic management according to LKS SMART SCHOOL MODEL using the knowledge management of Learning Area of Mathematics. It is found that the result of student quality development has the most statistic of 4.78 which is considered excellent.

Keywords : The Development of Academic management through The LKS SMART School Model

บทนำ

จากสถานการณ์และสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนในปัจจุบัน นักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานประสบกับปัญหาด้านการเรียน ปัญหาครอบครัว สุขภาพกายและสุขภาพจิต ปัญหาเศรษฐกิจและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ปัญหาด้านพฤติกรรมและปัญหาด้านความปลอดภัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, น. 5-7) วิเคราะห์ว่า ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนประพฤติน่าไม่เหมาะสม ประกอบด้วย ปัจจัยจากสภาพครอบครัว โรงเรียน เพื่อน ชุมชน และสังคม รวมทั้งปัจจัยที่เกิดจากตัวนักเรียนเอง สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของการบริหารการศึกษา

โรงเรียนลำปางกัลยาณีเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลของจังหวัดลำปาง สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 ผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนมาอย่างยาวนานกว่า 103 ปี จึงพบกับสภาพปัญหาของนักเรียนในแต่ละรุ่นในลักษณะที่แตกต่างกันมาโดยตลอด โรงเรียนลำปางกัลยาณีจึงใช้เครือข่ายกระบวนการมีส่วนร่วมในการดูแลนักเรียน ส่งผลให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหานักเรียนในด้านต่างๆ สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่ต้องการสร้างนักเรียนให้เป็นคนดี มีความรู้ มีคุณค่าและมีทักษะในศตวรรษที่ 21 คณะผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนลำปางกัลยาณี จึงร่วมกันพัฒนาระบบบริหารโรงเรียน โดยใช้นโยบาย L.K.S. SMART SCHOOL MODEL ในการบริหารงานเพื่อ

พัฒนาคุณภาพรอบด้าน สู่การดูแลนักเรียน โดยใช้เกณฑ์รางวัลคุณภาพ OBECQA เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวทางโรงเรียนลำปางกัลยาณี SMART SCHOOL MODEL
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการปฏิบัติงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะครูโรงเรียนลำปางกัลยาณี จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2561 จำนวน 124 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม และคณะผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสัมภาษณ์และแบบประเมินความพึงพอใจ ตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างใน อึ้งฉวี ธีรรุฒิ เอกะกุล, 2543) เพื่อการประมาณค่าสัดส่วนของประชากร ดังนี้

ตาราง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
10	10	150	108	460	210	2,200	327
15	14	160	113	480	214	2,400	331
20	19	170	118	500	217	2,600	335
25	24	180	123	550	226	2,800	338
30	28	190	127	600	234	3,000	341
35	32	200	132	650	242	3,500	346
40	36	210	136	700	248	4,000	351
45	40	220	140	750	254	4,500	354
50	44	230	144	800	260	5,000	357
55	48	240	148	850	265	6,000	361
60	52	250	152	900	269	7,000	364
65	56	260	155	950	274	8,000	367
70	59	270	159	1,000	278	9,000	368
75	63	280	162	1,100	285	10,000	370
80	66	290	165	1,200	291	15,000	375
85	70	300	169	1,300	297	20,000	377
90	73	320	175	1,400	302	30,000	379
95	76	340	181	1,500	306	40,000	380
100	80	360	186	1,600	310	50,000	381
110	86	380	191	1,700	313	75,000	382

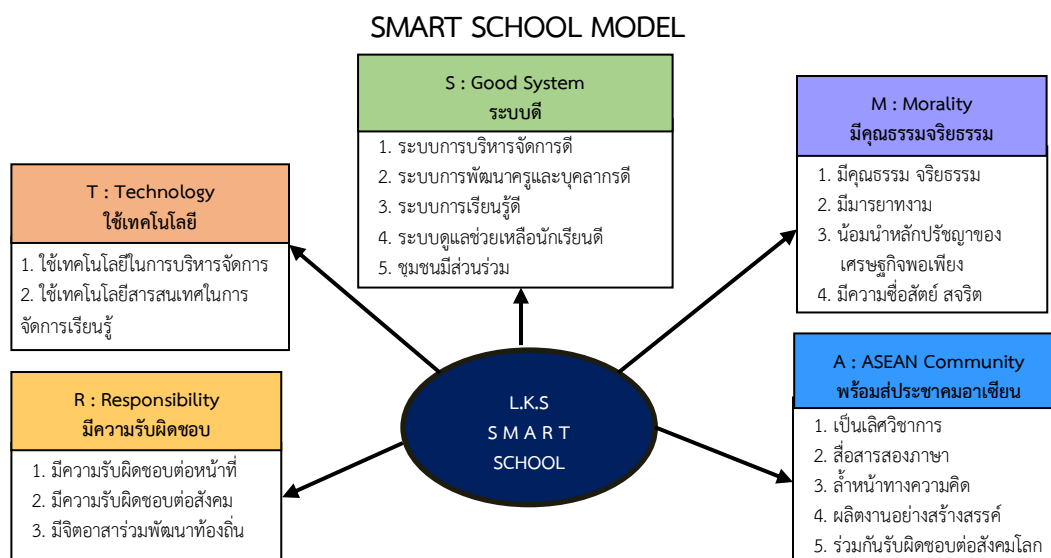
จำนวน ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	จำนวน ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	จำนวน ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	จำนวน ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง
120	92	400	196	1,800	317	100,000	384
130	97	420	201	1,900	320		
140	103	440	205	2,000	322		

ตารางแสดงจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543)

1. ผู้บริหารสถานศึกษา จากจำนวนประชากรทั้งหมด 5 คน ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คน
 2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 10 คน ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง 10 คน
 3. คณะครู จากจำนวนประชากรทั้งหมด 152 คน ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 109 คน
- ขอบเขตด้านเนื้อหา
1. รูปแบบการปฏิบัติงาน ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามแนวทางโรงเรียน

ลำปางกัลยาณี SMART SCHOOL MODEL เป็นรูปแบบที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาข้อมูลจากการวิเคราะห์จากเอกสารสำคัญ โดยใช้ระยะเวลาดำเนินการระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2561 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ.2562 สถานที่เก็บข้อมูล คือ โรงเรียนลำปางกัลยาณี จังหวัดลำปาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35

2. นวัตกรรม L.K.S SMART SCHOOL MODEL เกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายโรงเรียนเพื่อนำไปสู่การบริหารงานโดยภาพรวมของโรงเรียน มีองค์ประกอบตามโครงสร้าง ดังนี้



แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบของ L.K.S SMART SCHOOL MODEL โรงเรียนลำปางกัลยาณี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการเก็บข้อมูลตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผสมผสานกัน โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อสร้างรูปแบบการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามแนวทางโรงเรียนลำปางกัลยาณี SMART SCHOOL MODEL ซึ่งการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพ และแนวทางการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 สังเคราะห์เอกสาร เป้าหมายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานหรือการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา แหล่งข้อมูล คือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นตารางการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนที่ 2 การศึกษาสภาพและแนวการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบศึกษาเอกสาร และแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนที่

3 การศึกษาแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แนวทางในการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยที่การสังเคราะห์ในทั้ง 3 ส่วนนี้ มุ่งไปที่สร้างรูปแบบการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยระบบและกระบวนการ สู่การสร้างนักเรียนให้เป็นคนดี มีความรู้ มีคุณค่า และมีทักษะในศตวรรษที่ 21

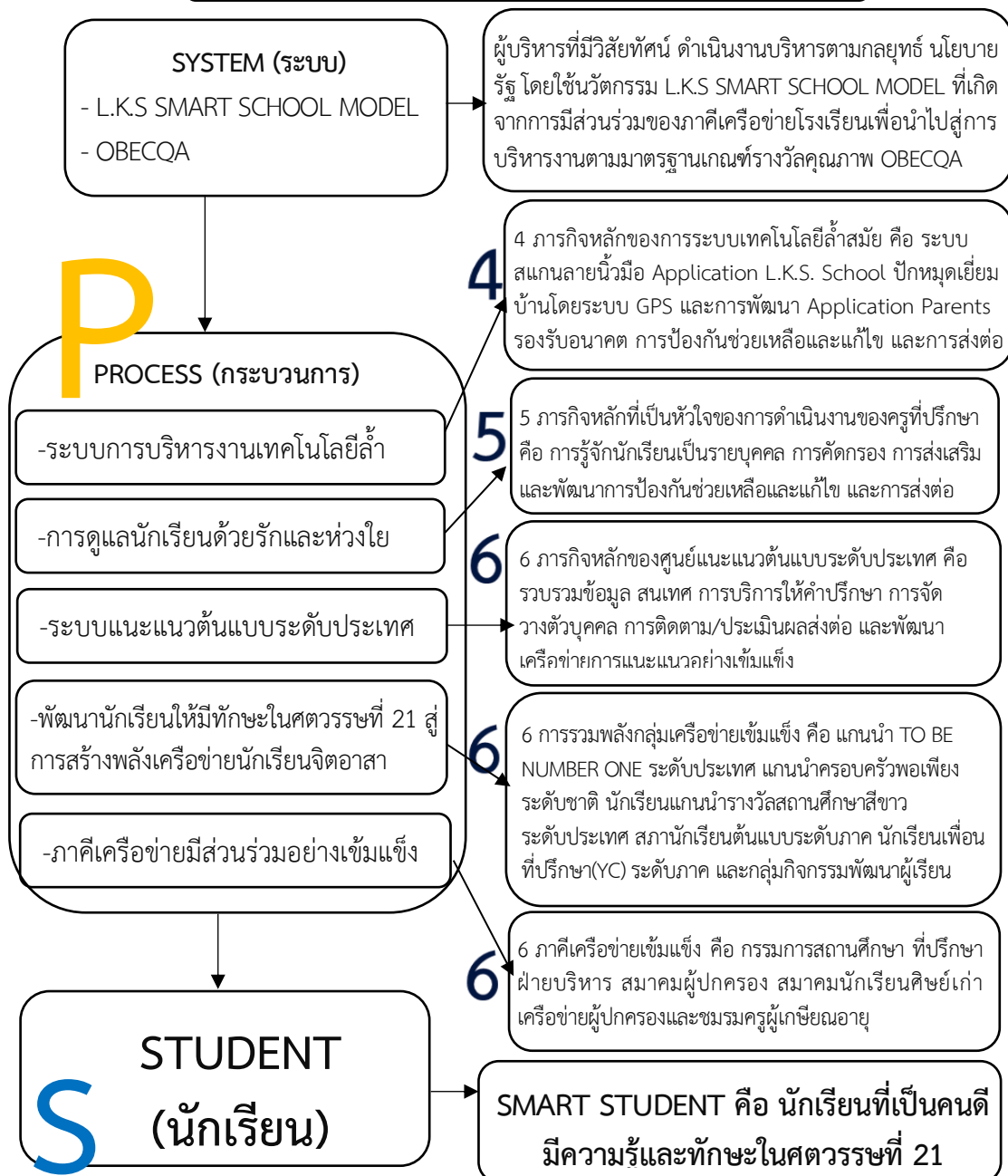
ขั้นที่ 2 ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการปฏิบัติงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะครู จำนวน 124 คน ของโรงเรียนลำปางกัลยาณี สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. แนวทางการสร้างรูปแบบการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนลำปางกัลยาณี ควรสร้างเป็นนวัตกรรมของกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนลำปางกัลยาณี โดยมีเป้าหมายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มุ่งพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนดี มีความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

นวัตกรรม : รูปแบบการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ตามแนวทางโรงเรียนลำปางกัลยาณี SMART SCHOOL MODEL
(SPS - 4S : SMART STUDENT SUPPORT SYSTEM)

SPS - 4S : SMART STUDENT SUPPORT SYSTEM



ภาพที่ 2 รูปแบบการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามแนวทางโรงเรียนลำปางกัลยาณี SMART SCHOOL MODEL

2. ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการปฏิบัติงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะครู จำนวน 124 คน ของโรงเรียนลำปางกัลยาณี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.80 การแปลผลอยู่ในระดับดีมากดังนี้

ตาราง ค่าเฉลี่ยการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการปฏิบัติงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กลุ่มที่	กลุ่มผู้ประเมินความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย
1	ผู้บริหารโรงเรียน	4.81

แหล่งอ้างอิง

ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *สภาพความสำเร็จและแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

2	คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	4.85
3	คณะครู	4.73
รวม		4.80
ระดับการแปลผล		ดีมาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการปฏิบัติงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาวิจัยและพัฒนา รูปแบบความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน

ความเชื่อมโยงของแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวเส้นทางโบราณ เชียงใหม่-เชียงใหม่

THE LINKING OF LOCAL CULTURAL RESOURCES ALONG THE CHIANG RAI-CHIANG SAEN ANCIENT ROUTE.

เพชรสวัสดิ์ กันคำ*

Petchsawas Kunkam

E-mail: m_m_z@hotmail.com

ทศพล คชสาร*

Tossapol Kotchasarn

อิทธิพัทธ์ เรืองกิจวัฒน์*

Ittipat Ruangkitwat

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงความเชื่อมโยงของแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวเส้นทางโบราณระหว่างเมืองเชียงใหม่และเมืองเชียงใหม่ โดยการนำเอาเทคโนโลยีทางด้านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ การสำรวจระยะไกล และแผนที่โบราณ มาใช้ในการวิเคราะห์หาแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ดังกล่าว ตลอดจนการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งผ่านการเปลี่ยนแปลงมาอย่างยาวนาน รวมถึงการนำข้อมูลที่ได้จากศึกษาไปพัฒนาเป็นฐานข้อมูลและแผนที่ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากผลการศึกษา พบว่าเส้นทางระหว่างเมืองเชียงใหม่และเมืองเชียงใหม่เป็นเส้นทางที่มีความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นด้านความสัมพันธ์ทางการค้า การเมือง การใช้เดินทางค้าขาย การตั้งถิ่นฐานของชุมชนต่าง ๆ และเกิดแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่น ศาสนสถานและแหล่งโบราณคดีทางประวัติศาสตร์ ที่มีประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องกับการประวัติศาสตร์บ้านเมืองในแต่ละยุคสมัย มีความสำคัญในฐานะที่เป็นสถานที่เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และการพัฒนาบ้านเมือง รวมทั้งเป็นศูนย์กลางความศรัทธาความเชื่อและวัฒนธรรมประเพณี ประเพณีที่สำคัญต่างๆ จะถูกจัดขึ้นในแต่ละเดือนตลอดปีตามปฏิทินล้านนา บางประเพณีก็เป็นที่รู้จักแพร่หลายไปทั่วโลก บางประเพณีก็ถูกปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทของพื้นที่และยุคสมัย ทำให้กลายเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและมีเสน่ห์ที่น่าดึงดูด ตลอดจนศิลปหัตถกรรมและภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีการสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นการสืบทอดโดยระบบครอบครัว ถ่ายทอดโดยผ่านระบบครูและศิษย์ หรือถ่ายทอดผ่านการศึกษานานาชาติ ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ทำให้ศิลปหัตถกรรมและภูมิปัญญา สามารถดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน แต่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมและวิถีชีวิต จึงทำให้การสืบทอดศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้มีความเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตและส่งผลให้องค์ความรู้ ภูมิปัญญาเหล่านั้น เกิดการเปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนและพัฒนาทั้งรูปแบบทางศิลปะ กระบวนการผลิต และการจัดการให้เข้ากับกาลเวลา เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

“ชื่อบ้านนามเมือง” หรือ “ภูมินาม” แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงบริบทของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ทั้งในอดีตและถึงปัจจุบัน ทั้งในด้านของลักษณะทางกายภาพ เช่น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ พรรณพืช และพรรณสัตว์ เป็นต้น ตลอดจนสภาพสังคมและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นที่มีความเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกันมาตั้งแต่ในอดีต วิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม อาชีพ ตำนาน และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยภูมินามของหมู่บ้านตามแนวเส้นทางระหว่างเชียงใหม่และเมืองเชียงใหม่ สามารถจำแนกออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ภูมินามตามลักษณะ

* สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ทางภูมิศาสตร์ 2) ภูมินามตามพรรณพืชพรรณสัตว์ 3) ภูมินามตามประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 4) ภูมินามตามตำนานและนิทานพื้นบ้าน 5) ภูมินามตามวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น 6) ภูมินามตามความเชื่อและค่านิยม และ 7) ภูมินามตามลักษณะทางการปกครอง

คำสำคัญ : วัฒนธรรมท้องถิ่น, เส้นทางโบราณ, เชียงราย-เชียงใหม่, ภูมินาม

ABSTRACT

This research aims to study the linkages of local cultural resources along the ancient route between Chiang Rai and Chiang Saen. By adopting Geographic Information System, remote sensing and ancient maps were used to analyze the local culture in the area. This research also analyzes the linkages of local cultural sources from the past to the present, which have undergone a long lasting change. Also included was information obtained from the study to develop a database and local culture resources map.

The study results: It is found that the route between Chiang Rai and Chiang Saen is an important route for trade relations, politics, and military marches. The settlement of the community, local culture, religious places and historical archaeological sites tell the history of the city in each period. It is important as a place to learn history and the development of the country. It is also a center of faith, belief and culture. There are also traditions related to the motto of faith, and the way of life of the local people. The practice of succession has become a pattern of later generations to practice and preserve. Important traditions are held each month throughout the year according to Lanna calendar. Some of the traditions are well-known throughout the world. Some traditions have been adapted to the context of space and time. It has a local identity and has attractive charms. Arts, crafts and wisdom related to the way people live in the community. Traditions are passed down from generation to generation. Both are inherited by the family system and transmitted through teacher and student systems or through education in the temple, etc. These are factors that make arts and crafts and wisdom which exist to the present. But amid the change of society and way of life. The inheritance of these arts changed from the past and resulted in knowledge. Wisdom changed, Modified and developed both artistic styles. Production and management changed through to the market system meet the needs of people in the changing society. "The name of the town" or "Toponym" shows the contextual connection of the community that is related to the area in the past and present. Physical characteristics, such as terrain, climate, plant and animal species, as well as social and cultural conditions of the local people that are relevant or related to the past, such as lifestyle, beliefs, values, occupations, myths and local history by the name of the village along the route between Chiang Rai and Chiang Saen can be classified into 7 areas: 1) varieties of geography and climates 2) an abundance of flora and fauna 3) local history 4) local legend and folktales. 5) folk life 6) folk belief and values 7) local governance.

Keywords: Local Cultural, Ancient Route, Chiang Rai-Chiang Saen, Toponym

บทนำ

ในช่วงเวลา 100 ปีที่ผ่านมา สภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมใหม่ๆ เกิดขึ้น การสื่อสารและการขนส่งเป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น การขยายตัวของชุมชนและเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็ว เกิดการแย่งชิงทรัพยากรสถานภาพของแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งต้องทรุดโทรมไปตามกาลเวลา ถูกรุกรานเนื่องจากพื้นที่ของชุมชนมีอยู่อย่างจำกัด อาคารในอดีตถูกอาคารสมัยใหม่เบียดบัง ถูกทำลาย ถูกละเลย หรือนำไปใช้ประโยชน์ที่ไม่คุ้มค่า ทำให้แหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความสำคัญในฐานะที่เป็นแหล่งเรียนรู้ด้วย จึงถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่จะต้องดูแลรักษาและหาทางบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์ต่อมวลชนมากที่สุด บทบาทของแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่เป็นเพียงซากร่องรอยอารยธรรมของมนุษย์ในอดีตเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนการนำใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้จำนวนมาก

เมืองเชียงรายและเมืองเชียงแสนเป็นเมืองที่มีความสำคัญของดินแดนล้านนา อีกทั้งยังเคยเป็นศูนย์กลางอาณาจักรล้านนาในยุคแรกๆ นอกจากนี้ยังเป็นเมืองสำคัญที่ควบคุมเส้นทางการค้ามาตั้งแต่โบราณ ซึ่งปรากฏอยู่ในแผนที่ยุทธศาสตร์ตั้งแต่สมัยที่ล้านนายังเป็นอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรือง จนเสียเอกราชให้อาณาจักรอื่น และจนกระทั่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยในปัจจุบัน เส้นทางระหว่างเมืองเชียงรายและเมืองเชียงแสนเป็นเส้นทางที่มีความสำคัญไม่ว่าจะเป็นด้าน

ความสัมพันธ์ทางการค้า การเมือง การใช้เดินทางศึกษาศึกษาศึกษา รวมถึงการใช้เดินทางไปมาหาสู่แบบญาติมิตร ซึ่งเส้นทางระหว่างเมืองเหล่านี้ก่อให้เกิดการตั้งถิ่นฐานของชุมชนต่างๆ บางชุมชนกลายเป็นชุมชนถาวรและบางส่วนขยายเป็นชุมชนขนาดใหญ่และกลายเป็นเมืองในที่สุด ในการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมักจะเกิดแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปด้วยเสมอ ทั้งที่เป็นสิ่งปลูกสร้างเช่น ศาสนสถาน อาคารบ้านเรือน รวมไปถึง ประเพณี รูปแบบวิถีชีวิต และสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในท้องถิ่นนั้น ๆ

ในปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรีเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แบ่งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมเมืองเชียงแสน เมืองเชียงราย เมืองฝาง เวียงป่าเป้า เมืองพะเยา อำเภอแม่ใจ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอแม่สรวย อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงของ ตั้งเป็นเมืองจัตวาเรียกว่าเมืองเชียงราย อยู่ในมณฑลพายัพ และพระทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระภักดีณรงค์ ซึ่งเป็นข้าหลวงประจำจังหวัดพายัพภาคเหนือ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย ในปี พ.ศ. 2453 (ร.ศ.129) ทำให้เมืองเชียงแสนได้ลดบทบาทลงเป็นเพียงตำบลเชียงแสนหลวงขึ้นกับอำเภอเชียงแสน (อำเภอแม่จันในปัจจุบัน) จนกระทั่งได้รับการยกฐานะเป็น อำเภอเชียงแสน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 (พระราชกฤษฎีกาตั้งอำเภอเชียงแสน, 2500) อย่างไรก็ตามทั้งสองเมืองก็ยังคงมีปฏิสัมพันธ์ทางพื้นที่กันอย่างเหนียวแน่นเฉกเช่นในอดีต อีกทั้งปัจจุบันเมืองเชียงแสนเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญควบคู่ไปกับเมืองเชียงราย เนื่องจากเป็นเมืองสำคัญในทาง

ประวัติศาสตร์ มีโบราณสถานและโบราณวัตถุมากมาย ที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติสนใจเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้เมืองเชียงแสนยังได้รับการประกาศให้เป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนเป็นประตูการค้าสู่อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความเชื่อมโยงของแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวเส้นทางโบราณระหว่างเมืองเชียงรายและเมืองเชียงแสน โดยการนำเอาเทคโนโลยีทางด้านระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ การสำรวจระยะไกล และแผนที่โบราณ มาใช้ในการวิเคราะห์หาแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ดังกล่าว ตลอดจนถึงการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผ่านการเปลี่ยนแปลงมาอย่างยาวนาน รวมถึงการนำข้อมูลที่ได้จากศึกษาไปพัฒนาเป็นฐานข้อมูลและแผนที่ทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการจัดการทางวัฒนธรรมในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวเส้นทางโบราณ เชียงราย-เชียงแสน
2. เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงของแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวเส้นทางโบราณ เชียงราย-เชียงแสนจากอดีตสู่ปัจจุบัน
3. เพื่อจัดทำแผนที่และฐานข้อมูลของแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวเส้นทางโบราณ เชียงราย-เชียงแสน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง แหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวเส้นทางโบราณ

ระหว่างเมืองเชียงรายและเมืองเชียงแสน ทั้งที่เป็นสิ่งปลูกสร้างเช่น ศาสนสถาน อาคาร บ้านเรือน รวมไปถึง ประเพณี รูปแบบวิถีชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในพื้นที่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการศึกษาค้นครั้งนี้ ประกอบไปด้วย กล้องถ่ายรูป เครื่องระบุตำแหน่งพิกัดโลก (Global Positioning System: GPS) โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) แบบสำรวจข้อมูลแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 เป็นการลงสำรวจภาคสนามที่เจาะจงลงไปในพื้นที่แหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวเส้นทางโบราณระหว่างเมืองเชียงรายและเมืองเชียงแสนโดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ กล้องถ่ายรูป เครื่องระบุตำแหน่งพิกัดโลก และแบบสำรวจข้อมูลแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่น

ระยะที่ 2 เป็นการนำข้อมูลในระยะที่ 1 มาตรวจสอบและศึกษาเอกสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เกิดเรื่องราวและความเชื่อมโยงจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน

ระยะที่ 3 นำแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นพิจารณาคคุณค่าและความสำคัญว่าแหล่งแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นแต่ละแห่งนั้นมีความโดดเด่นในเรื่องใด แล้วจึงนำมาจัดกลุ่มตามประเภทของแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยฉบับนี้ ได้เก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง ในการจัดกลุ่มและวิเคราะห์เส้นทาง โดยมี ลำดับการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ลำดับแรก ใช้แบบสำรวจแหล่ง วัฒนธรรมท้องถิ่นและภาพถ่ายในการบันทึก ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันที่สุดไม่ว่า จะเป็นการบูรณะซ่อมแซม การต่อเติม การสูญเสียของแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนั้น ยังทำการ จัดเก็บคำพิภคทางภูมิศาสตร์และ เก็บข้อมูลเส้นทางที่เข้าสู่แหล่งวัฒนธรรม ท้องถิ่นแต่ละของแหล่งเพื่อนำข้อมูลดังกล่าว ไปทำแผนที่

ลำดับที่ 2 ศึกษาเอกสารและข้อมูลของ แหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นแต่ละกลุ่มเพิ่มเติมโดย ละเอียดเพื่อให้เห็นพัฒนาการและเรื่องราว ความสำคัญของสถานที่ปรากฏแต่ละแห่ง โดย ศึกษาจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ งานวิจัย บทความ แหล่งโบราณสถาน แหล่งขุดค้น ดำเนิน และพงศาวดารที่เกี่ยวข้อง

ลำดับที่ 3 เมื่อได้ข้อมูลดังกล่าว ครบถ้วนแล้วคณะผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลของ แหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งหมดมาวิเคราะห์ ความสำคัญ แล้วมาจัดกลุ่มตามรูปแบบแหล่ง วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ศาสนสถาน อาคาร บ้านเรือน ประเพณี รูปแบบวิถีชีวิต ศิลปะ เป็นต้น

ลำดับสุดท้าย เป็นการนำกลุ่มแหล่ง วัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ได้จากการจำแนกประเภท มากำหนดเส้นทาง โดยคำนึงถึงความต่อเนื่อง ของข้อมูล หลังจากนั้นจึงเก็บข้อมูลภาคสนาม อีกครั้ง โดยให้บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจใน การท่องเที่ยวแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่น ร่วมกัน แสดงความคิดเห็น แล้วจึงนำมาปรับให้

เหมาะสมอีกครั้ง สุดท้ายจึงนำผลที่ได้มาทำ แผนที่เส้นทางแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่น ตาม แนวเส้นทางการค้าโบราณเชียงราย-เชียงแสน

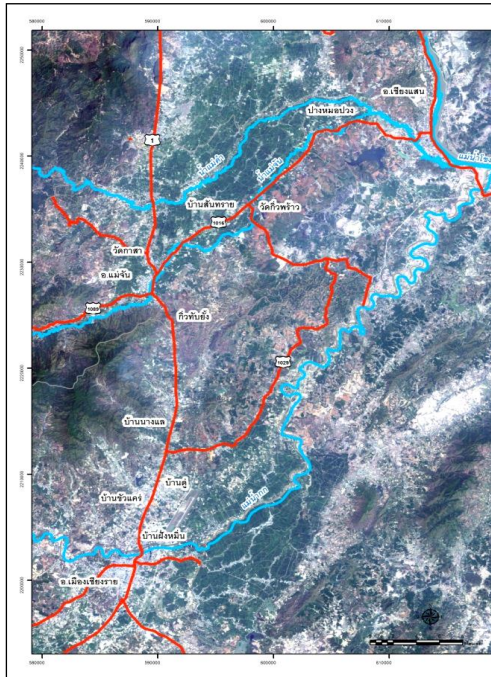
ผลการวิจัย

สภาพทางภูมิศาสตร์และการคมนาคม ของเมืองเชียงรายและเมืองเชียงแสน มีส่วน กำหนดให้สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปก่อนหน้านี้ จะมีเส้นทางคมนาคมทางรถไฟ มีลักษณะ พิเศษเฉพาะท้องถิ่น กล่าวคือ ลักษณะพิเศษ ของสังคมล้านนาโดนส่วนใหญ่ยังคงเป็นการ ผลิตเพื่อตนเอง ราษฎรทำการเพาะปลูกข้าว และพืชผลชนิดอื่นๆ พร้อมไปกับการเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ วัว ควาย เอาไว้สำหรับบริโภค และใช้แรงงานภายในครอบครัวและใช้แรงงาน ภายในครอบครัว นอกจากนี้ยังมีการปลูกฝ้าย เพื่อนำมาทอเป็นฝ้าย สำหรับใช้ทอผ้าถุงห่ม เองด้วย ถึงแม้จะมีการทำสนธิสัญญาเบาริง ระหว่างประเทศสยามกับอังกฤษ เมื่อ พ.ศ. 2398 แต่เนื่องจากเมืองเชียงรายและเมืองเชียง แสนมีที่ตั้งอยู่ห่างไกลกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นตลาด และท่าเรือที่สำคัญ อีกทั้งยังขาดเส้นทาง คมนาคมที่สะดวกรวดเร็ว จึงทำให้ไม่อาจ เคลื่อนย้ายถ่ายเทผลผลิตซึ่งกันและกันได้ อย่าง สะดวก เมืองเชียงรายและเมืองเชียงแสนจึง ได้รับผลกระทบจากการเปิดประเทศทาง เศรษฐกิจน้อยกว่าบริเวณภาคกลาง

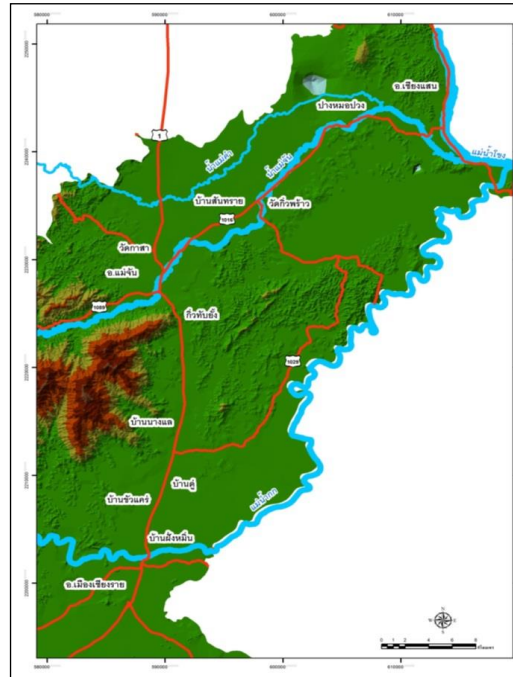
อย่างไรก็ตาม มีสิ่งของที่จำเป็นต่อการ ดำรงชีวิตบางอย่างที่ราษฎรในพื้นที่เชียงราย ไม่สามารถผลิตเองได้ในทุกหมู่บ้าน ได้แก่เกลือ เครื่องใช้โลหะ และเครื่องปั้นดินเผา ดังนั้นจึงเกิดความจำเป็นในการค้าขาย แลกเปลี่ยนสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เหล่านี้ขึ้น โดยพ่อค้าชาวน่านพื้นเมืองจะนำเอาสินค้าที่

สำคัญคือเกลือสินเธาว์จากบ่อเกลือที่เมืองน่าน
เมี่ยง ข้าวเปลือก เครื่องมือเครื่องใช้โลหะ
ภาชนะดินเผา นำเอาขึ้นบรรทุกหลังวัวเดินทาง

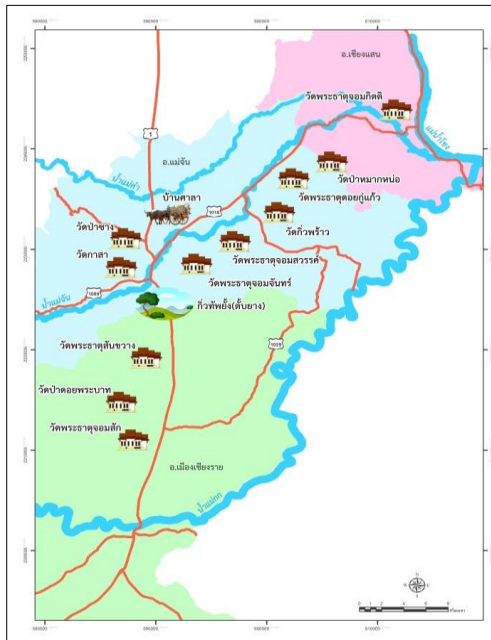
ไปค้าขายยังหมู่บ้านต่าง ๆ ภายในบริเวณ
ดินแดนล้านนา (ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2545, น.88)



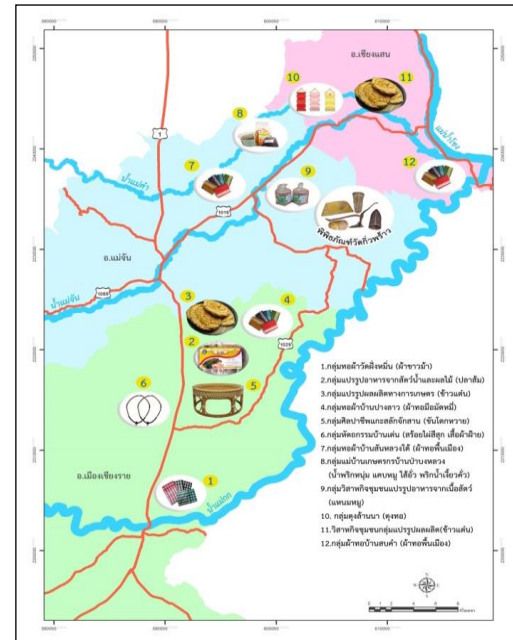
ภาพที่ 1 แผนที่ภาพดาวเทียมแสดงเส้นทางระหว่างอำเภอเมืองเชียงใหม่
และอำเภอเชียงแสน



ภาพที่ 2 แผนที่แสดงภูมิประเทศตามเส้นทางระหว่างอำเภอเมืองเชียงใหม่
และอำเภอเชียงแสน



ภาพที่ 3 แผนที่แสดงแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นประเภทศาสนสถานและ
แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์



ภาพที่ 4 แผนที่แสดงแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นประเภทศิลปหัตถกรรมและ
ภูมิปัญญา

นอกจากนี้ยังมีการค้าระหว่างภูมิภาค ซึ่งแบ่งการค้าข้ามพรมแดนและการค้ากับภาคกลางของสยามและกรุงเทพฯ การค้าข้ามพรมแดนเป็นการค้าระหว่างล้านนากับรัฐฉาน เพื่อนบ้านคือพม่า รัฐไทยใหญ่ มณฑลยูนนาน ในจีนตอนใต้ และหลวงพระบางและเวียงจันทน์ โดยมีพ่อค้าไทยใหญ่หรือเงี้ยวและพ่อค้าจีนฮ่อจากยูนนานเป็นการดำเนินการค้า พ่อค้าทั้งสองเชื้อชาตินี้จะเป็นผู้นำเอาสินค้าจากเมืองต่างๆ ในท้องถิ่นของตนเข้ามาขายในดินแดนล้านนา การค้าข้ามพรมแดนนี้ทวีความสำคัญขึ้นเมื่อเส้นทางการค้าข้ามพรมแดนขยายออกไปถึงเมืองท่ามะละแหม่งในเขตแดนพม่า ตั้งแต่ พ.ศ. 2378 ทำให้พ่อค้าไทยใหญ่และพ่อค้าจีนฮ่อเป็นผู้มีบทบาทในการนำเอาสินค้าสำเร็จรูปของประเทศอังกฤษที่ถูกส่งมาขายที่เมืองมะละแหม่ง เดินทางเข้ามาขายให้แก่ราษฎรในล้านนารวมถึงเชียงรายได้ด้วย สินค้าอุตสาหกรรมดังกล่าวได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป เทียนไข ไม้ขีดไฟ เครื่องใช้โลหะ และเกลือทะเล จากเมืองมะละแหม่ง การค้าข้ามพรมแดนมีศูนย์กลางการค้าอยู่ที่เมืองมะละแหม่ง ระแหง (ตาก) เชียงใหม่ ลำปาง เชียงราย เชียงตุง และเมืองตาลีในเขตมณฑลยูนนาน

หลังจากที่มีเส้นทางรถไฟสายเหนือ การส่งสินค้าออกจากบริเวณมณฑลพายัพไปยังกรุงเทพฯ เพิ่มมากขึ้นทั้งปริมาณและชนิดของสินค้า มีการเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองหรือการบริโภคเฉพาะภายในท้องถิ่น มาเป็นการผลิตเพื่อขายควบคู่กับการผลิตเพื่อขายควบคู่กับการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองด้วย ข้าวและยาสูบจึงเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในพื้นที่นี้ เมืองเชียงรายแม้จะเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ห่างไกล

เส้นทางรถไฟ แต่เนื่องจากเชียงรายเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญมากแห่งหนึ่งของมณฑลพายัพอีกทั้งยังเป็นเมืองศูนย์กลางการค้าข้ามพรมแดนกับมณฑลยูนนานและรัฐไทใหญ่มานานแล้ว รัฐบาลสยามจึงสร้างถนนจากลำปางไปยังเชียงราย ก่อนหน้าที่ทางรถไฟจะมา ลำปางเล็กน้อย ถนนสายลำปาง-เชียงราย จำเป็นเส้นทางคมนาคมที่ช่วยกระจายสินค้าสำเร็จรูปจากสถานีรถไฟออกไปยังกลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำอิง และแม่น้ำโขง

เส้นทางระหว่างเมืองเชียงรายและเมืองเชียงแสนเป็นเส้นทางที่มีความสำคัญไม่ว่าจะเป็นด้านความสัมพันธ์ทางการค้า การเมือง การใช้เดินทัพยามศึกสงคราม รวมถึงการใช้เดินทางไปมาหาสู่แบบญาติมิตร ซึ่งเส้นทางระหว่างเมืองเหล่านี้ก่อให้เกิดการตั้งถิ่นฐานของชุมชนต่างๆ บางชุมชนกลายเป็นชุมชนถาวร บางส่วนขยายเป็นชุมชนขนาดใหญ่และกลายเป็นเมืองในที่สุด ในการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมักจะเกิดแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปด้วยเสมอ โดยปรากฏแหล่งปรากฏศาสนสถานและแหล่งโบราณคดีทางประวัติศาสตร์ที่มีประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องกับการประวัติศาสตร์บ้านเมืองในแต่ละยุคสมัย มีความสำคัญในฐานะที่เป็นสถานที่เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และการพัฒนาบ้านเมือง รวมทั้งเป็นศูนย์กลางความศรัทธาความเชื่อและวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น อาทิเช่น วัดพระธาตุจอมสัก วัดป่าดอยพระบาท วัดพระธาตุสันขวาง กิ่วทัพยั้ง (ตับยาง) วัดกาสา วัดป่าซาง บ้านศาลา วัดพระธาตุจอมจันท์ วัดพระธาตุจอมสวรรค์ วัดกิ่วพร้าว วัดพระธาตุดอยกู่แก้ว วัดป่าหมากหน่อ และวัดพระธาตุจอมกิตติ นอกจากนี้ยังมีประเพณีที่เกี่ยวข้อง

กับคติ ความเชื่อ ความศรัทธา และวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นแบบแผนที่คนรุ่นหลังจำต้องยึดถือปฏิบัติและดำรงรักษาไว้ ประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ จะถูกจัดขึ้นในแต่ละเดือนตลอดปีตามปฏิทินล้านนา บางประเพณีก็เป็นที่ยึดถือแพร่หลายไปทั่วโลก ได้แก่ ประเพณีปีใหม่เมือง ประเพณียี่เป็ง บางประเพณีก็ถูกปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทของพื้นที่และยุคสมัย ทำให้กลายเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและมีเสน่ห์ที่น่าดึงดูด เช่น ประเพณีตักบาตรพระอุปคุต ประเพณีแข่งเรือ ประเพณีบวชลูกแก้ว เป็นต้น

ศิลปหัตถกรรมและภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีการสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นการสืบทอดโดยระบบครอบครัว ถ่ายทอดผ่านโดยผ่านระบบครูและศิษย์ หรือถ่ายทอดผ่านการศึกษานในวัด ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ทำให้ศิลปหัตถกรรมและภูมิปัญญา สามารถดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน แต่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมและวิถีชีวิต จึงทำให้การสืบทอดศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้มีความเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตและส่งผลให้องค์ความรู้ ภูมิปัญญาเหล่านั้นเกิดการเปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนและพัฒนาทั้งรูปแบบทางศิลปะ กระบวนการผลิต และการจัดการให้เข้ากับกลไกตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน นอกจากจะเป็นการสร้างรายได้แล้วยังเป็นการสืบสานศิลปหัตถกรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่นอีกด้วย อาทิเช่น กลุ่มที่ผลิตผ้าทอบ้านสบคำ บ้านสันหลวงใต้ บ้าน

ปางลาว และบ้านฝ้างหมื่น กลุ่มทอดทุ้งล้านนา บ้านศรีดอนมูล กลุ่มหัตถกรรมบ้านเด่น กลุ่มจักสานขันโตกห้วยบ้านกองยาว รวมถึงกลุ่มภูมิปัญญาด้านการแปรรูปอาหาร เช่น ผลิตภัณฑ์ข้าวแต่นบ้านป่าซางหัวฝายและบ้านศรีบุญยืน กลุ่มผู้ผลิตน้ำพริกหนุ่ม แคบหมู ใส่อั่ว น้ำพริกน้ำเงี้ยวคั่ว บ้านป่าบงหลวง กลุ่มผู้ผลิตแหนมหมูบ้านก๊วยพร้าว กลุ่มผู้ผลิตปลาสามบ้านท่าข้าวเปลือก เป็นต้น

ในการตั้งชุมชนหรือหมู่บ้านนั้น การกำหนด “ชื่อบ้านนามเมือง” หรือภูมินามแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงบริบทของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ทั้งในอดีตและถึงปัจจุบัน ทั้งในด้านของลักษณะทางกายภาพ เช่น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ พรรณพืช และพรรณสัตว์ เป็นต้น ตลอดจนสภาพสังคมและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นที่มีความเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกันมาตั้งแต่ในอดีต ตลอดจนวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม อาชีพ ตำนาน และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยภูมินามของหมู่บ้านตามแนวเส้นทางระหว่างเชียงรายและเมืองเชียงแสน สามารถจำแนกออกเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ 1) ภูมินามตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ เช่น บ้านแม่คำ บ้านฝ้างหมื่น บ้านนาล้อม บ้านห้วยน้ำราก (ฮาก) 2) ภูมินามตามพรรณพืชพรรณสัตว์ เช่น บ้านป่าสักหลวง บ้านต้นลุง บ้านต้นยาง บ้านร่องปลาข้าว 3) ภูมินามตามประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น บ้านโป่งพระบาท บ้านเวียงห้วย บ้านข้าวแคร่ บ้านครัวตะเต บ้านปางลาว 4) ภูมินามตามตำนานและนิทานพื้นบ้าน เช่น บ้านแม่ข้าวต้ม บ้านดอยต่อ 5) ภูมินามตามวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น เช่น บ้านหัวฝาย บ้านป่าซางหัวฝาย 6) ภูมินามตามความเชื่อและค่านิยม เช่น บ้านสันติ บ้าน

ดาวดิงส์ และ 7) ภูมินามตามลักษณะทางการปกครอง เช่น บ้านใหม่สามัคคี บ้านเหล่าพัฒนา

อภิปรายผลการศึกษา

เส้นทางระหว่างเมืองเชียงรายได้และเมืองเชียงแสนเป็นเส้นทางที่มีความสำคัญไม่ว่าจะเป็นด้านความสัมพันธ์ทางการค้า การเมือง การใช้เดินทางศึกษาศึกษาศึกษา รวมถึงการใช้เดินทางไปมาหาสู่แบบญาติมิตร ซึ่งเส้นทางระหว่างเมืองเหล่านี้ก่อให้เกิดการตั้งถิ่นฐานของชุมชนต่างๆ บางชุมชนกลายเป็นชุมชนถาวรและบางส่วนขยายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ และกลายเป็นเมืองในที่สุด ในการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมักจะเกิดแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปด้วยเสมอ ทั้งที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับศาสนสถานและแหล่งโบราณคดีทางประวัติศาสตร์ ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ รวมถึงศิลปหัตถกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสามารถศึกษาความเชื่อมโยงบริบทของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ทั้งในอดีตและถึงปัจจุบัน ได้จาก“ชื่อบ้านนามเมือง” หรือภูมินาม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น (โอฬาร รัตนภักดี และ วิมลศิริ กลิ่นบุบผา, 2555)

ศาสนสถานและแหล่งโบราณคดีทางประวัติศาสตร์ตามแนวเส้นทางระหว่างเมืองเชียงรายได้และเชียงแสน ที่มีประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องการประวัติศาสตร์บ้านเมืองในแต่ละยุคสมัย มีความสำคัญในฐานะที่เป็นสถานที่เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และการพัฒนาบ้านเมือง รวมทั้งเป็นศูนย์กลางความศรัทธา ความเชื่อและวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น บางส่วนได้เลือนหายไปตามกาลเวลา แต่

บางส่วนก็ยังได้รับการดูแลจากศรัทธาประชาชนในพื้นที่รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดเส้นทางวัฒนธรรมท้องถิ่น (ธวัช มณีผ่อง, 2548) การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของเส้นทางระหว่างเมืองเชียงรายได้และเชียงแสน ซึ่งเป็นการสร้างความภาคภูมิใจและตระหนักถึงคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ส่งผลไปถึงคนในท้องถิ่นเองที่จะเป็นผู้สร้างความตระหนักให้กับเยาวชนและผู้มาเยือน ภูมิจาของความสำเร็จในกิจกรรมการอนุรักษ์เส้นทางวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ขึ้นอยู่กับความสำเร็จในการร่วมมือกัน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมที่จัดการผลประโยชน์ต่างๆ ซึ่งความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเส้นทางวัฒนธรรมนั้นเป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น (Sayamol Chairatudomkul, 2008)

การศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับสินค้าท้องถิ่นของกลุ่มจังหวัดล้านนาของชูศรี เที้ยศิริเพชร (2549) พบว่า ธุรกิจสินค้าท้องถิ่นส่วนใหญ่จะดำเนินการโดยธุรกิจเอกชนที่นำแหล่งขายสินค้าท้องถิ่นไว้ในรายการนำเที่ยว แหล่งขายสินค้าเป็นกิจการขนาดใหญ่ ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งจูงใจนักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะชาวต่างประเทศตัดสินใจซื้อสินค้าได้ง่าย แต่รูปแบบการขายสินค้าโดยใส่ไว้ในรายการนำเที่ยวลดความนิยมลง เนื่องจากไม่ได้สัมผัสบรรยากาศของวิถีชีวิตชุมชน จึงมีการปรับเปลี่ยนโดยนำไปที่แหล่งขายสินค้าชุมชนท้องถิ่นอิสระ ที่ไม่มีข้อตกลงทางธุรกิจนำเที่ยว การนำศักยภาพของแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตามแนวเส้นทางระหว่างเชียงรายและเชียงแสน ที่มีทั้งกับศาสนสถานและแหล่งโบราณคดีทางประวัติศาสตร์ ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ รวมถึงศิลปหัตถกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในพัฒนาลักษณะการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (วาสนา ละอองปลิว, 2548) เน้นรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน สามารถทำให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจสินค้าท้องถิ่นได้ โดยในปัจจุบันแนวโน้มของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ (ชรินทร์พรพรณ อะสีติรัตน์, 2553) โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่นิยมเดินทางมาในกลุ่มประเทศอาเซียนมากขึ้น เป้าหมายคือการมาชมแหล่งวัฒนธรรมที่แสดงวิถีชีวิตคนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หน่วยงานในระดับอำเภอ และจังหวัด ควรมีนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่รักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวและการขายสินค้าท้องถิ่นในภูมิภาค

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษากิจการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืนโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น

2. ควรมีการศึกษาความเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งในกลุ่มจังหวัดที่มีความใกล้เคียงทางด้านพื้นที่และวัฒนธรรม รวมไปถึงการศึกษาในระดับอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงหรืออาเซียน เป็นต้น

แหล่งอ้างอิง

- ชรินทร์พรพรณ อะสีติรัตน์. (2553). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับวิถีชีวิตชุมชนกรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม*. (ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- ชูศรี เทียศิริเพชร. (2549). *การจัดการท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยงกับสินค้าท้องถิ่นในกลุ่มจังหวัดล้านนาและกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS)*. เชียงใหม่: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชลสิทธิ์ ชูชาติ. (2545). *พ่อค้าวัวตัวง: ผู้บุกเบิกการค้าขายในหมู่บ้านภาคเหนือของประเทศไทย* (พ.ศ. 2398-2503). เชียงใหม่: โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- ธวัช มณีผ่อง. (2548). *โครงการประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากรสาธารณะของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระราชกฤษฎีกาตั้งอำเภอเชียงแสน พุทธศักราช 2500. (2500, 9 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 74 ตอนที่ 36. หน้า 565-567.
- วาสนา ละอองปลิว. (2548). *เชียงแสน การค้า การท่องเที่ยว และความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

โอฬาร รัตนศักดิ์ และวิมลศิริ กลิ่นบุบผา. (2555). ภูมินามของหมู่บ้านในจังหวัดลำปาง. *วารสารธรรมศาสตร์*. 31(1), 140-169.

Sayamol Chairatudomkul. 2008. *Cultural Routes as Heritage in Thailand: Case Studies of King Narai's Royal Procession and Buddha's Footprint Pilgrimage*. Bangkok: Silpakorn University.

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน

LIFESTYLE AND CHANGE OF THE KAREN COMMUNITY, PHRABATH HUAI TOM
VILLAGE, NA SAI SUB-DISTRICT, LI DISTRICT, LAMPHUN PROVINCE.

พระอธิการทวีศักดิ์ กิตติญาณ (วรกิจเจริญวงศ์)*

Phra-athikarn Taweesak Kittiyano

E-Mail. Taweesak-kit@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน ประชากรที่ใช้ในการศึกษากครั้งนี้ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน จำนวนทั้งสิ้น 25 ราย คัดเลือกผู้ที่อาศัยในพื้นที่เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 30 ปี ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน เกิดจากสภาพวิถีชีวิตของชุมชนในอดีตและปัจจุบัน ประกอบด้วยด้านครอบครัว ด้านอาชีพ ด้านการศึกษา ด้านการปกครอง ด้านศาสนาและวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยี และมีสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในชุมชน ประกอบด้วยสาเหตุภายใน ได้แก่ สาเหตุจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ความต้องการทางด้านวัตถุ การยอมรับประเพณีและวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาในชุมชน สาเหตุจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป เมื่อรับวัฒนธรรมภายนอกเข้ามา ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงแปลงไปด้วย และสาเหตุจากความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ส่วนสาเหตุภายนอก ได้แก่ เกิดจากสาเหตุด้านการพัฒนาของภาครัฐ และสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน

คำสำคัญ : การเปลี่ยนแปลง, วิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง

ABSTRACT

The study of lifestyle changes of the Karen community at Ban Phra Bat Huai Tom, Na Sai Subdistrict, Li District, Lamphun Province, aims to study the lifestyle changes of the Karen community at Ban Phra Bat Huai Tom, Na Sai Subdistrict, Li District, Lamphun Province. The population used in this study was population that lives in Ban Phrabat Huai Tom Karen community, Na Sai Subdistrict, Li District, Lamphun Province, a total of 25 people, who have lived in the area for at least 30 years. They were used as a qualitative research model. To understand the phenomena of the lifestyle changes of the Karen community Ban Phrabat Huai Tom Subdistrict, Na Sai Subdistrict, Li District, Lamphun Province interview form was used as a tool for data collection

* นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Results of the research were as follows: Lifestyle changes of the Karen community Ban Phrabat Huai Tom Subdistrict, Na Sai Subdistrict, Li District, Lamphun Province, is a result of the past and present community lifestyle consisting of family, career, education, administration religion and culture and technology. There are reasons that cause changes in lifestyle in the community consisting of internal causes and external causes. Internal causes are the increase in population, material requirements and accepting new traditions and cultures into the community. The changing lifestyle occurs when receiving external culture making the way of life change as well including beliefs, traditions culture and cultural changes. The external cause is caused by the development of the government. Both internal and external causes have changed the lifestyle of the Ban Phra Bat Huai Tom community, Na Sai Subdistrict, Li District, Lamphun Province.

Keywords : change, Lifestyle of the Karen community

บทนำ

สภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมตลอดถึงวิถีชีวิตอย่าไม่หยุดนิ่งคงที่ จึงต้องมีการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันเพื่อยึดถือปฏิบัติ ในชีวิตประจำวัน เช่น ขนบธรรมเนียม พิธีกรรม ความคิด ความเชื่อ ศรัทธา ค่านิยม รวมทั้งภาษาที่ใช้ติดต่อกัน สังคมที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของคนในชุมชนซึ่งอาศัยอยู่ปะปนกันอยู่จำนวนมาก โดยแต่ละกลุ่มจะมีการติดต่อมีสัมพันธ์กัน ในชุมชนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมของตนมาก่อน ซึ่งแต่ละชนชาติพันธุ์ ล้วนมีประวัติความเป็นมามีสภาพทางสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิต อันเป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันไป ชุมชนกะเหรี่ยง เป็นชนกลุ่มหนึ่งมีภูมิปัญญาเป็นของตนเองซึ่งสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสังคมสิ่งแวดล้อมเป็นการบูรณาการที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นเวลานานนั่นคือวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง แต่สภาพ

สังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์นั้นย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาหรือที่เรียกกันว่า พลวัต (Dynamic) ไม่มีสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์กลุ่มใดที่หยุดอยู่นิ่งคงที่ (Static) โดยเฉพาะในกระแสยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) รวมถึงวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของกะเหรี่ยง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นมาจากสาเหตุต่างๆ ทั้งสาเหตุภายใน และสาเหตุภายนอก จึงส่งผลกระทบในด้านต่างๆ เช่น การประกอบอาชีพ วิถีชีวิตชุมชน ระเบียบการปกครองหมู่บ้าน ซึ่งจะมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปในลักษณะของการปรับเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรม ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม และวิถีชีวิตบางแห่งจะมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนี้มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างมาก บางกรณีวิถีชีวิตเช่นนี้สะท้อนถึงสภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม แต่บางกรณีนำไปสู่ปัญหาต่างๆ ทางด้านสังคม เช่น ความต้องการที่ทำกินของประชาชน ความยากจน ปัญหายาเสพติด การศึกษาและสุขอนามัยซึ่ง

อาจจำแนกได้หลายลักษณะ ได้แก่ ประชากร ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้ม มีสภาพ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอย่าง รวดเร็ว ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการใช้วิถีชีวิตที่ เปลี่ยนไปยากที่จะควบคุมต่อไปได้และจนมี ปัญหาที่ทำกิน ในชุมชนเป็นปัญหาพื้นที่ทำกิน ไม่เพียงพอ มีระบบการผลิตที่ใช้สารเคมี เกษตรอย่างไม่เหมาะสม พื้นที่ทำกินเสื่อม โทรม เกิด ความ ขัดแย้ง ในการ ใช้ ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่เพียงพอต่อการผลิต และความต้องการของคนในชุมชนและปัญหา ทางด้านสังคมในอนาคต (ศุภชัย ยาวะ ประภาส, 2555, น.91)

จากสภาพโดยรวมที่ได้กล่าวมาข้างต้น ประชากรบ้านพระบาทห้วยต้มซึ่งเป็นชนชาติ พันธุ์เผ่ากะเหรี่ยง ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่จะมีอาชีพ เกษตรกร งานหัตถกรรมการฝีมือเครื่องจักร สาน การทอผ้า การทำสร้อยเงิน การค้าขาย และอาชีพรับจ้างทั่วไป แต่ชนชาติพันธุ์เผ่า กะเหรี่ยงต่างก็มีวัฒนธรรมประเพณี และความ เชื่อ เป็น ของ ตน เอง มี การ นับถือ พระพุทธศาสนาและมีความเคารพเลื่อมใสใน ครูบาเจ้าชัยยะวงศาพัฒนา (ครูบาวงศ์) และมีการผสมผสานกับนับถือผี ซึ่งสืบทอดกันมา เป็นยาวนานจากบรรพบุรุษ ผู้วิจัยเป็นคนใน พื้นที่ในชุมชนกะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้ม ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของปัญหาด้าน การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม รวมถึงปัญหาในด้าน ความเป็นอยู่ในหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม ซึ่ง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น มีทั้งภายในและ ภายนอกของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านพระบาท ห้วยต้ม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะ ปัญหาด้านสังคม ซึ่งต่างก็ส่งผลกระทบต่อวิถี

ชีวิตทำให้คนชุมชนหลงลืม และละเลย วัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน ด้วยสิ่งแปลกใหม่ที่รับเข้ามาทั้งทางด้าน วัฒนธรรม และค่านิยมที่เข้ามาสู่ชุมชน กะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้ม รวมไปถึงสิ่ง อำนาจความสะดวกที่ทำให้วิถีชีวิตของคนใน หมู่บ้านพระบาทห้วยต้มมีวิถีชีวิตที่สะดวกสบาย ขึ้น แต่สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้กลับ กลายเป็นอาวุธร้ายแรงที่ส่งผลกระทบ และ เป็นปัญหาทางด้านสังคม และวัฒนธรรม ประเพณี ก่อให้เกิดการห่างเหินการหลงลืมวิถี ชีวิตแบบเดิมๆ และไม่เห็นความสำคัญของ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามที่มี มาแต่เดิม จากคนรุ่นก่อนสู่คนรุ่นปัจจุบันซึ่ง ยากที่จะเรียนรู้และสืบสานไว้ให้เหมือนเช่น อดีตไว้ได้

ดังนั้น ผู้วิจัยได้เห็นถึงปัญหาและ ความสำคัญปัญหาดังกล่าว จึงได้มีความสนใจ ที่จะทำการศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้มที่มีการเปลี่ยนแปลงวิถี ชีวิต วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อะไรเป็นสาเหตุส่งผล กระทบที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้ม ซึ่ง องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ จะได้ นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและสร้าง ทัศนคติที่ดีต่อชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาท ห้วยต้มและในการเตรียมการเพื่อวางแผนงาน การพัฒนาชุมชนกะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วย ต้มให้เป็นรูปธรรมสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้กำหนด

วัตถุประสงค์ของวิจัย เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Design) โดยการวิจัยปรากฏการณ์ (Phenomenology) เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน

2. การดำเนินการวิจัย

2.1 หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลระดับบุคคล ได้แก่ นักพระสงฆ์ ผู้อาวุโส ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ครู กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มพ่อบ้าน

2.2 ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์คือประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนกะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน จำนวนทั้งสิ้น 25 รูป/คน คัดเลือกผู้ที่อาศัยในพื้นที่เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 30 ปี การเลือกผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกจากผู้ที่มีองค์ความรู้ในท้องถิ่น ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้อาวุโส ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ครู กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มพ่อบ้าน

2.3 พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัยตามแหล่งของผู้ให้ข้อมูลได้แก่ พื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านพระ

บาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน

2.4 วิธีการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – dept Interview) เป็นรายบุคคล ในการสัมภาษณ์ระดับบุคคล ได้แก่ นักพระสงฆ์ ผู้อาวุโส ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ครู กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มพ่อบ้าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Guideline) ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structure Interview หรือ SSI) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่ขณะที่ศึกษาวิจัยอยู่นั้น ผู้วิจัยได้ยอมรับประเด็นที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาปรับแนวทางสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (ชายโพธิ์สิตา, น.2547)

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และลักษณะเครื่องมือ ดังนี้

2.1) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยการศึกษาจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยต่างๆ และใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นแนวทางในการวิจัย

2.2) ลักษณะและเนื้อหาของเครื่องมือ แนวทางการสัมภาษณ์ที่ใช้เป็น

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีลักษณะ และเนื้อหา ดังนี้

- ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์
- สภาพวิถีชีวิตของชุมชน ครอบครัว ประเด็นสภาพวิถีชีวิตในอดีตและปัจจุบัน ด้านครอบครัว ด้านอาชีพ ด้านการศึกษา ด้านการปกครอง ด้านศาสนาและวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยี

- สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในชุมชนทั้งสาเหตุภายในและสาเหตุภายนอก

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนกะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้ม และศึกษาจากบทความวารสารวิชาการ สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต (Internet) และงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนกะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview)

- ผู้วิจัยได้กำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก

- ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการจดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

สำคัญ (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก และการบันทึกเสียง

- ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก แล้วนำมาวิเคราะห์ พร้อมทั้งแยกแยะจับประเด็นอีกทั้งตัดคำพูดบางคำที่ไม่เหมาะสม และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2.6 การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ใช้การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบ และยืนยันข้อมูลต่อเนื่องตลอดการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ถูกต้องเที่ยงตรง (Credibility) กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

2) การตรวจสอบข้อมูลหลังเก็บข้อมูลภาคสนาม นำข้อสรุปที่ค้นพบตรวจสอบความสอดคล้องเชิงโครงสร้าง (Pattern Matching) โดยการนำแบบแผนที่ค้นพบดังกล่าวไปตรวจสอบกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎีว่า แบบแผนที่ค้นพบมีความสอดคล้องกับข้อมูลจริง ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยงพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน เพื่อให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือ (Maxwell, 1992) และผู้วิจัยยังได้ยกคำพูดโดยตรงของผู้ให้

ข้อมูลบางคนในประเด็นที่สำคัญมาประกอบ
ในรายงานผลการวิจัยอีกด้วย

2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัย
ครั้งนี้ ใช้การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์
ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนก
ข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูล และสังเคราะห์แบบแผน
ความสัมพันธ์ (Pattern) จนได้ข้อสรุป มีวิธีการ
และขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างเก็บ
ข้อมูลภาคสนาม ระหว่างการเก็บข้อมูล
ภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลไป
ด้วย เพื่อให้การเก็บรวบรวมได้ข้อมูลตรงกับ
ประเด็นคำถามการวิจัย และเพื่อกำหนดงาน
เก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งต่อไป โดยยึดตาม
แนวคิดของ McMillan and Schumacher
(1997) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

2) การวิเคราะห์ข้อมูลหลังเก็บ
ข้อมูลภาคสนาม หลังเก็บข้อมูลภาคสนาม
ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยยึดตาม
แนวคิดของ Mcmillan and Schumacher
(1997) และ Strauss and Corbin (1998)
เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

จากนั้น นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้
ทำการสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์
โดยการหาความเชื่อมโยงระหว่างกันของกลุ่ม
ของข้อมูลในแต่ละประเด็น เพื่อสร้างข้อสรุป
แบบแผน ความสัมพันธ์ เพื่ออธิบาย
ปรากฏการณ์ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของ
ชุมชนกะเหรี่ยงพระบาทห้วยต้ม ตำบลนา
ทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ภายใต้บริบท
ของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน
กะเหรี่ยงผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบและยืนยัน
ข้อสรุปที่ค้นพบดังกล่าว โดยการนำข้อสรุป
แบบแผนความสัมพันธ์ที่ค้นพบไปตรวจสอบ

และยืนยันกับข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาได้ ว่ามี
ความสอดคล้องต้องกันกับข้อมูลจริง หรือไม่
เพียงใดซึ่งมีตัวอย่างในการวิเคราะห์ข้อมูลใน
บางประเด็น

2.8 การนำเสนอผลการวิจัย การ
นำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการ
นำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์
(Analysis Description) ซึ่งเป็นการบรรยาย
อธิบายข้อเท็จจริง ตลอดจนได้นำเสนอข้อมูล
ตาม กรอบแนวคิดทฤษฎี เพื่อให้เข้าใจถึงการ
เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยงพระ
บาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัด
ลำพูน และเพื่อให้มีความกระชับและชัดเจนใน
การนำเสนอ ผู้วิจัยอาจมีการใช้ตาราง ภาพ
และแผนภูมิประกอบในการบรรยาย และ
อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นด้วย

ผลการวิจัย

1. สภาพวิถีชีวิตในอดีตและปัจจุบัน ด้านครอบครัว

ชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม
ถือว่า ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของคนทุก
กลุ่มในสังคม เพราะชีวิตเริ่มจากครอบครัว
โดยที่ครอบครัวทำหน้าที่อบรมสั่งสอนสมาชิก
ใหม่ของครอบครัวเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับ
ผู้อื่นได้ เช่นเดียวกับครอบครัวต่างๆ ไป
ครอบครัวชุมชนกะเหรี่ยง อยู่ด้วยกันแบบ
ช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งในบ้านและนอกบ้าน มี
การแบ่งบทบาทหน้าที่ของหญิง ชาย โดยที่
ผู้หญิงทำงานบ้าน หุงข้าว ตักน้ำ ทำอาหาร
และเก็บผักหักฟืน ส่วนผู้ชายส่วนใหญ่จะเป็น
งานนอกบ้านซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้กำลัง เช่น ไป
ไร่ไปนา ไถนา ล้อมรั้ว ตัดไม้ สร้างบ้าน เป็น
ต้น ส่วนงานอื่นๆ ที่สามารถช่วยกันได้ก็จะ

ช่วยกันไป เนื่องจาก ชุมชนกะเหรี่ยง จะนับถือ วิญญาณบรรพบุรุษทางฝ่ายหญิง ครอบครัวจึง ถือวิญญาณบรรพบุรุษทางฝ่ายหญิงหรือฝ่าย แม่ด้วย แม้ว่าการสร้างบ้านเป็นหน้าที่ของ ผู้ชายก็ตาม

2. สภาพวิถีชีวิตในอดีตและปัจจุบัน ด้านอาชีพ

อาชีพของกะเหรี่ยงอยู่ในสภาพที่ เรียกว่า เพื่อยังชีพ ซึ่งหมายถึงการทำมาหากิน เพื่อบริโภคเท่านั้น ได้แก่ การปลูกข้าวไร่ ทำนา เป็นหลัก ในช่วงที่ละแ่นจากการทำนาชาวบ้าน ก็จะอยู่บ้าน โดยเฉพาะผู้หญิงก็จะทอผ้า ผู้ชาย ก็จะออกทำงานรับจ้างทั่วไป จึงนับว่ากะเหรี่ยง เป็นพวกที่อยู่อย่างถาวรไม่เคลื่อนย้ายด้วย เหตุผลดังกล่าว อัตลักษณ์ชีวิตความเป็นอยู่คือ ข้าว ความตายคือเงิน ปัจจุบันเงินเป็นใหญ่แต่ เงินก็ยังแพ้ข้าว ข้าวถือว่ามีความมีประโยชน์ต่อ มนุษย์ทุกคนให้ความเคารพต่อข้าวสูงมาก ปัจจุบันเริ่มเปลี่ยนแปลงจากอาชีพแต่ก่อน การ เพาะปลูกพืชผักผลไม้เพื่อขาย หรือทำการค้า ขยายมากขึ้น ผักที่ปลูก เช่น ข้าวโพด ลำไย และ สาวรส เป็นต้น เสริมรายได้โดยเฉพาะหมู่บ้าน ที่โครงการหลวงตั้งอยู่ มีการคมนาคมค่อนข้าง สะดวก มีน้ำใช้สำหรับทำการเกษตรได้ตลอด ฤดูกาลเพาะปลูก การเปลี่ยนวิถีการผลิต กระทบกระเทือนต่อคุณค่าของการพึ่งตนเอง และการพึ่งพากันเองเป็นอย่างมาก ชาวบ้าน เริ่มเปลี่ยนจากการทำมาหากิน มาเป็น การทำ มาหาเงิน ต้องซื้อสินค้าเช่นพืชผักกับข้าว อาหารเข้าเียนจากตลาดหรือจากพ่อค้าที่ขาย ในหมู่บ้าน และไปซื้อด้านนอก ชาวบ้านเริ่มไม่ มีเวลาที่จะทำอาหารกินเองและพูดคุย ปรึกษาหารือกัน ไม่มีเวลาที่จะนึกถึงคนอื่นที่

อยู่ในหมู่บ้านเดียวกันหรือแม้แต่คนที่ป็นญาติ พี่น้องกัน

3. สภาพวิถีชีวิตในอดีตและปัจจุบัน ด้านการศึกษา

จากในอดีตคนชุมชนมีวิถีชีวิต พ่อแม่มี ความต้องการให้ลูกเรียนหนังสือ เพื่ออนาคตที่ ดีในวันข้างหน้า อยากให้ลูกมีอาชีพที่มั่นคง เพราะว่าในปัจจุบันนี้อาชีพการทำเกษตรเริ่ม ถดถอย ไม่มีใครอยากทำ เพราะราคาพืชผัก ต่าง ๆ ตกต่ำ และคิดว่าอีกไม่กี่ปีข้างหน้า อาชีพเกษตรจะค่อย ๆ หายไปจากชุมชนแต่ก็ มีอาชีพอื่นเข้ามาใหม่ เช่น เป็น ครู,อาจารย์, ตำรวจ,ทหาร, หมอชนบท,พยาบาล,ธุรกิจ ส่วนตัว,นักจัดรายการวิทยุ,ไกด์นักท่องเที่ยว, ทำงานบริษัท,ขายประกันชีวิต,นักอาสาสมัคร หรือเป็นสมณะนักบวชด้านศาสนา ทำให้ ความสำคัญกับการศึกษามากขึ้น สังเกตได้ จากการส่งลูกเรียนหนังสือ จนมีผู้สำเร็จ การศึกษามากขึ้นเรื่อยๆ เพราะต้องการให้ลูก มีชีวิตที่สุขสบายในอนาคต

4. สภาพวิถีชีวิตในอดีตและปัจจุบัน ด้านการปกครอง

อำนาจในการปกครองโดยเฉพาะจาก ทางการราชการที่ต้งขึ้น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อำนาจต่างๆ ของผู้รับ หน้าที่จากทางรัฐจะไม่มากเท่ากับกลุ่มอาวุโส เพราะชาวบ้านต่างยอมรับและประพฤติ ปฏิบัติตามประเพณีมากกว่า เพราะเป็นกฎ กติกาข้อบังคับของเผ่าตัวเอง กะเหรี่ยงมี วัฒนธรรมของตนเองที่งดงามไม่ด้อยไปกว่าชน เผ่าอื่น สืบต่อกันมาโดยผ่านพิธีกรรมและ ความจำ ที่บันทึกไว้เป็นเพลง หรือสำเนา เพื่อ บอกเล่าให้ชาวกะเหรี่ยงด้วยกันเองเข้าใจถึง ความหมายของชีวิตโลกทัศน์ ตลอดจนวิถีชีวิต

ที่สงบสุขและสัมพันธ์แนบแน่นอยู่กับธรรมชาติ หากพวกเขาได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร เช่นเดียวกับกลุ่มชนกลุ่มอื่นๆ ปกป้องเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนไว้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง แต่ดูเหมือนว่าความพยายามดังกล่าวอ่อนล้าลงเป็นลำดับ ในการดิ้นรนปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองในปัจจุบัน

5. สภาพวิถีชีวิตในอดีตและปัจจุบัน
ด้านศาสนาและวัฒนธรรม

ประเพณีเปลี่ยนผ้าห่มครุบาชัยยะวงศาพัฒนาและแห่ครัวตาน เพื่อปลุกจิตศรัทธาให้เกิดในพระพุทธศาสนา และเป็นบุคคลสำคัญที่สร้างความเจริญให้แก่วัด และชุมชนพระบาทห้วยต้ม ปัจจุบันชุมชนกะเหรี่ยง ได้ร่วมกันจัดประเพณีแห่ครัวตาน เป็นประเพณีอันสวยงามของชุมชนกะเหรี่ยง ที่จัดขึ้นหลังจากออกพรรษาของทุกปี ส่วนความเชื่อในเรื่องผี-วิญญาณ ชุมชนกะเหรี่ยงมีประเพณี และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงผีอยู่เสมอ ผีที่ชาวกะเหรี่ยงนับถือมีอยู่ 2 อย่างคือ ผีดี กับผีร้าย ผีดีคือผีบ้าน ซึ่งมีหน้าที่ดูแลรักษาหมู่บ้าน หรือผีเจ้าที่นั่นเอง และผีเรื่อน คือผีบรรพบุรุษ เช่น ผีปู่ย่าตายายที่ตายไปแล้ว วิญญาณยังวนเวียน คุ่มครองลูกหลาน วัฒนธรรมทางการแต่งกายของเผ่ากะเหรี่ยง การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ประจำกลุ่มมักเห็นได้จากการแต่งกายของผู้หญิง เสื้อสีแดงเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชาย นั่นคือ ความอดทนแข็งแรง เสื้อสีแดงของชายกะเหรี่ยงนั้น เสื้อทรงกระสอบ คอเสื้อเป็นรูปตัววี ตรงชายเสื้อติดพู่ห้อยลงมา ผู้หญิงกะเหรี่ยงสะกอยังไม่แต่งงานใส่ชุด ทอด้วยมือทรงกระสอบ

สีขาว ยาวคร่อมเท้า ชุดขาวนี้เรียกว่า เซวา ใส่ตั้งแต่เด็กจนถึงวันแต่งงานจึงจะเปลี่ยนใส่ชุดขาว เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ ผู้หญิงกะเหรี่ยงสะกอยที่แต่งงานแล้วสวมเสื้อประดับประดาด้วยลูกเดือยและฝ้าย สีเสื้อของหญิงที่แต่งงานแล้ว ต้องมีลายปักต้องมีการปักลูกเดือย ปัจจุบันกลุ่มกะเหรี่ยงที่ยังคงสวมใส่เครื่องแต่งกายประจำเผ่าในวิถีชีวิตปกติ

6. สภาพวิถีชีวิตในอดีตและปัจจุบัน
ด้านเทคโนโลยี

เทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อกระบวนการกิจกรรมของมนุษย์ในหลายๆด้าน การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีนั้นเป็นไปอย่างรวดเร็วได้ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อระบบเศรษฐกิจ ภาคการผลิต ภาคการบริการ และคุณภาพชีวิตของประชาชนเทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคมในหลายๆด้าน อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีเองก็สามารถส่งผลกระทบในด้านที่ไม่ต้องการได้ เมื่อเทคโนโลยีเข้ามา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติความเชื่อแบบเดิมแล้วหันไปนิยมแบบใหม่ เพื่อต้องการให้เป็นผู้ที่เรียกว่า ทันสมัยไม่ ล้าหลัง มีการปรับปรุงแนวคิดใหม่ ๆ ซึ่งความเจริญทางเทคโนโลยีที่เข้ามา เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต นับเป็นสื่ออันสำคัญที่ทำให้ชุมชนได้รับข่าวสารเรื่องราวต่างๆ เกิดการเรียนรู้ ยอมรับ และปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมุ่งความทันสมัย ไม่คำนึงถึงรากฐานวัฒนธรรม และประเพณีดั้งเดิม

7. สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
วิถีชีวิตในชุมชน

สาเหตุภายใน เกิดจากสาเหตุสำคัญอันประกอบด้วย สาเหตุจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร สาเหตุจากความต้องการทางด้านวัตถุ สาเหตุจากการยอมรับประเพณีและวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาในชุมชน สาเหตุจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป เมื่อรับวัฒนธรรมภายนอกเข้ามา ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ด้วย และสาเหตุจากความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของจุดเริ่มต้นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม การให้และการรับวัฒนธรรมนั้นมักจะเกิดขึ้นโดยการไม่ตั้งใจ ไม่รู้ตัวไม่มีการบังคับหรือไม่มีข้อกำหนดใดๆ อย่างแน่ชัด โดยจะมีลักษณะเป็นการเรียนรู้โดยจิตใต้สำนึกที่ผู้ให้และผู้รับทางวัฒนธรรมต่างก็พยายามที่จะปรับตัวหรือทำตนให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมในขณะนั้น

สาเหตุภายนอก สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอสี จังหวัดลำพูนนั้น เริ่มต้นจากการติดต่อระหว่างคนภายในชุมชนกับภายนอกชุมชนในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอสี จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า เกิดจากสาเหตุด้านการพัฒนาของภาครัฐ เนื่องมาจากแต่ละคนต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อหารายได้มาเป็นค่าใช้จ่ายการดำรงชีพในแต่ละวัน ทำให้มีเวลาว่างน้อยลงไม่มีเวลาไปมาหาสู่กัน เกิดจากเหตุด้านการจัดการศึกษา การที่เยาวชนออกจากหมู่บ้านไปสู่เมืองเพื่อรับการศึกษามากขึ้น ทำให้ได้เข้าสู่สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมใหม่ ที่ต่างจากวัฒนธรรมหมู่บ้านของตนเอง

การอภิปรายผล

สภาพวิถีชีวิตในอดีตและปัจจุบัน ด้านครอบครัวชุมชนกะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้มถือว่า ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของคนทุกกลุ่มในสังคม เพราะชีวิตเริ่มจากครอบครัว โดยที่ครอบครัวทำหน้าที่อบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ของครอบครัวเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เช่นเดียวกับครอบครัวทั่วๆ ไป ครอบครัวชุมชนกะเหรี่ยง อยู่ด้วยกันแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งในบ้านและนอกบ้าน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุพิทวง ธรรมพินธา (2543) ได้อธิบายไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับจำนวนประชากร พลวัตกรรมของสมาชิกในสังคม โครงสร้างสังคม และแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและแบบแผนทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของวรารคม ที่สุกะ (2544) ได้อธิบายไว้ว่า มนุษย์เราก็ก่อกับบิดามารดาที่อาศัยอยู่รวมกันเป็นครอบครัว เป็นหมู่บ้าน เป็นเผ่า ได้รับการเอาใจใส่ดูแลในสิ่งแวดล้อมของสังคม ครอบครัว สังคมหมู่บ้าน สังคมเผ่า เจริญเติบโต กลายเป็นผู้ใหญ่ของเผ่า มีบุคลิกภาพแบบชาติพันธุ์ เพราะต้องปฏิบัติตามกฎกติกาของเผ่า

ด้านอาชีพ อาชีพของกะเหรี่ยงอยู่ในสภาพที่เรียกว่า เพื่อยังชีพ เป็นการทำมาหากินเพื่อบริโภคเท่านั้น ได้แก่ การปลูกข้าวไร่นาเป็นหลัก ในช่วงที่ละเว้นจากการทำนา ชาวบ้านก็จะอยู่บ้าน โดยเฉพาะผู้หญิงก็จะทอผ้า ผู้ชายก็จะออกทำงานรับจ้างทั่วไป จึงนับว่ากะเหรี่ยงเป็นพวกที่อยู่อย่างถาวรไม่เคลื่อนย้ายด้วยเหตุผลดังกล่าว อัตลักษณ์ชีวิตความเป็นอยู่คือข้าว ความตายคือเงิน ปัจจุบัน

เงินเป็นใหญ่แต่เงินก็ยังแพ้ข้าว ข้าวถือว่ามามีค่า มีประโยชน์ต่อมนุษย์ทุกคนให้ความเคารพต่อข้าวสูงมาก ปัจจุบันเริ่มเปลี่ยนแปลงจากอาชีพแต่ก่อน การเพาะปลูกพืชผักผลไม้เพื่อขายหรือทำการค้าขายมากขึ้น ผักที่ปลูก เช่น ข้าวโพด ลำไย และสราส เป็น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระอินจันทร์ กนตจारी (ศรีบุญ) (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนชาวยองชุมชนบ้านดอนปิน ตำบลแซ่ซ่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าชาวยองในอดีตอยู่กันอย่างเรียบง่ายมีสภาพเป็นชุมชนขนาดเล็กมีผู้นำที่ดีชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ มีการดำรงชีพด้วยการทำไร่ทำนาและงานฝีมือในครัวเรือนมีฐานะพออยู่พอกิน ชาวยองได้นำเอารูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา การแต่งกาย และประเพณี พิธีกรรมความเชื่อต่าง ๆ นำมาประพฤติปฏิบัติต่อการดำเนินวิถีชีวิตของตนเองครอบครัวและชุมชน ขณะเดียวกันยังช่วยรักษาและสืบทอดอย่างยาวนาน ในปัจจุบันชาวยองได้มีการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนขนาดเล็กไปสู่สภาพชุมชนขนาดใหญ่ ผู้นำจะต้องมาจากคนที่มีฐานะ มีการศึกษาสูง มีการพัฒนาทำให้ชาวบ้านจากอาชีพการไร่นาเปลี่ยนเป็นอาชีพค้าขาย พนักงานบริษัททำให้ครอบครัวมีฐานะทางการเงินที่ดี ส่งบุตรหลานเข้า去学习ในตัวเมืองมากขึ้น

ด้านการศึกษา จากในอดีตคนชุมชนมีวิถีชีวิต พ่อแม่มีความต้องการให้ลูกเรียนหนังสือ เพื่ออนาคตที่ดีในวันข้างหน้า อยากให้ลูกมีอาชีพที่มั่นคง เพราะว่าในปัจจุบันนี้อาชีพการทำเกษตรเริ่มถดถอย ไม่มีใครอยากทำ เพราะราคาพืชผักต่าง ๆ ตกต่ำ และคิดว่าอีก

ไม่กี่ปีข้างหน้าอาชีพเกษตรจะค่อย ๆ หายไปจากชุมชนแต่ก็มีอาชีพอื่นเข้ามาใหม่ เช่น เป็นครู, อาจารย์, ตำรวจ, ทหาร, หมอชนบท, พยาบาล, ธุรกิจส่วนตัว, นักจัดรายการวิทยุ, ไกด์นักท่องเที่ยว, ทำงานบริษัท, ขายประกันชีวิต, นักอาสาสมัคร หรือเป็นสมณเณรนักบวชด้านศาสนา ทำให้ความสำคัญกับการศึกษามากขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของวราคม ที่สุกะ (2544) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่าเมื่อเกิดเป็นมนุษย์เราก็ก่อกับบิดามารดาที่อาศัยอยู่รวมกันเป็นครอบครัว เป็นหมู่บ้าน เป็นเผ่า เราได้รับการเอาใจใส่ดูแลในสิ่งแวดล้อมของสังคมครอบครัว สังคมหมู่บ้าน สังคมเผ่า เราเจริญเติบโต กลายเป็นผู้ใหญ่ของเผ่ามีบุคลิกภาพแบบชาติพันธุ์เพราะต้องปฏิบัติตามกฎกติกาของเผ่าคนอื่นในเผ่าที่เกิดมาก็ได้รับการเอาใจใส่ดูแลจนเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในสิ่งแวดล้อมของสังคมเผ่าเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระอินจันทร์ กนตจारी (ศรีบุญ) (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนชาวยองชุมชนบ้านดอนปิน ตำบลแซ่ซ่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าในปัจจุบันชาวยองได้มีการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนขนาดเล็กไปสู่สภาพชุมชนขนาดใหญ่ ผู้นำจะต้องมาจากคนที่มีฐานะ มีการศึกษาสูง มีการพัฒนาทำให้ชาวบ้านจากอาชีพการไร่นาเปลี่ยนเป็นอาชีพค้าขาย พนักงานบริษัททำให้ครอบครัวมีฐานะทางการเงินที่ดี ส่งบุตรหลานเข้า去学习ในตัวเมืองมากขึ้น

ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ประเพณีเปลี่ยนผ้าห่มครุบาชียะวงศาพัฒนาและแห่ครุวทาน เพื่อปลูกจิตศรัทธาให้เกิดใน

พระพุทธศาสนา ปัจจุบันชุมชนกะเหรี่ยง ได้ร่วมกันจัดประเพณีแห่ควัรวาน เป็นประเพณีอันสวยงามของชุมชนกะเหรี่ยง ที่จัดขึ้นหลังจากออกพรรษาของทุกปี ปีละ 2 ครั้ง คือ วันประเพณีเปลี่ยนผ้าครุบาชัยยะวงศาพัฒนา และ วันทอดกฐิน ณ วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ส่วนความเชื่อในเรื่องผี-วิญญาณ ชุมชนกะเหรี่ยงมีประเพณี และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงผีอยู่เสมอ ผีที่ชาวกะเหรี่ยงนับถือมีอยู่ 2 อย่าง คือ ผีดี กับผีร้าย สอดคล้องกับผลการวิจัยของวรารณ กัณหะ (2551) ได้วิจัยเรื่องศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง บ้านตุงลอย หมู่ 4 ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตของชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านตุงลอย มีสภาพเป็นชุมชนขนาดเล็ก ดำรงชีวิตด้วยการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการล่าสัตว์ หาของป่า ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สมาชิกในชุมชนมีความผูกพันกันด้วยระบบเครือญาติทางสายโลหิตและการแต่งงาน มีความเชื่อในเรื่องของอำนาจและภูตผีวิญญาณ นอกจากนี้วิถีชีวิตของชุมชนมีลักษณะเฉพาะตนและค่อนข้างโดดเดี่ยวจากสังคมภายนอกการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตอย่างมาก

ด้านเทคโนโลยี เทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อกระบวนการกิจกรรมของมนุษย์ในหลายๆ ด้าน และเป็นส่วนหนึ่งของผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคมในหลายๆ ด้าน อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีเองก็สามารถส่งผลกระทบในด้านที่

ไม่ต้องการได้ เมื่อเทคโนโลยีเข้ามา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติความเชื่อแบบเดิม แล้วหันไปนิยมแบบใหม่ เพื่อต้องการให้เป็นผู้ที่เรียกว่า ทันสมัยไม่ล้าหลัง มีการปรับปรุงแนวคิดใหม่ ๆ ซึ่งความเจริญทางเทคโนโลยีที่เข้ามา เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต นับเป็นสื่ออันสำคัญที่ทำให้ชุมชนได้รับข่าวสารเรื่องราวต่างๆ เกิดการเรียนรู้ ยอมรับและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมุ่งความทันสมัย ไม่คำนึงถึงรากฐานวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุพิศวง ธรรมพันธ์ (2538) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความรู้ ความเชื่อ และลักษณะการแสดงออกของวิถีชีวิตทั่วไปในสังคม ผลของการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดเทคโนโลยีใหม่ที่ทำให้เปลี่ยนแปลงวิถีใหม่มาให้ผู้คน เช่น ความก้าวหน้าของวิชาฟิสิกส์ ทำให้เกิดการผลิตรายสื่อสารแบบโทรเลขและโทรศัพท์ขึ้นใช้ทั่วโลก ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกว้างขวางทั่วโลก เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน เป็นการศึกษาที่เน้นไปที่เรื่องของปัจเจกหรือตัวบุคคล ซึ่งถ้ามองในมิติดังกล่าว อาจทำให้มองเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยงได้ไม่ชัดเจน โดยการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม แนวคิดที่

เกี่ยวกับพลวัตทางสังคม ทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัว มาเป็นแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยงได้ครบทุกส่วน จึงควรใช้แนวคิด ทฤษฎีอื่นๆ ที่นอกเหนือจากนี้ มาเป็นแนวคิดหลักในการศึกษา เพื่ออธิบายถึงปรากฏการณ์หรือสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยงได้อย่างครอบคลุมทุกประเด็น

2. จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Design) เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยเห็นว่า ในการวิจัยควรใช้รูปแบบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Models) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกันในระยะต่างๆ ของการวิจัย จะทำให้ได้ผลการวิจัยที่มีความหนักแน่นมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง มี

รูปแบบของพฤติกรรมและสิ่งที่เป็นวัตถุในสังคมนั้นมีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม ที่เกิดจากสาเหตุ ตัวกำหนด เงื่อนไขที่จำเป็นของเหตุการณ์ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ควรที่จะต้องนำความรู้เหล่านี้ ไปปรับใช้ให้เข้ากับบริบทพื้นที่ต่างๆ ที่มีกลุ่มชุมชนกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มชุมชนกะเหรี่ยงในแต่ละพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่ถูกต้องตามครรลองครองธรรมของกลุ่มชนกะเหรี่ยงต่อไป

2.2 จากผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง ฉะนั้นการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน ตั้งแต่การแก้ไขปัญหาคอขวด การแก้ไขปัญหาในสถานศึกษา ปัญหาทางด้านศาสนา ปัญหาขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งเป็นการแก้ไขที่ต้นเหตุของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยงในอนาคต

แหล่งอ้างอิง

- ชาย โพธิ์สีตา. (2547). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นแอนพับลิชชิง.
- ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. (2526). *การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระอินจันทร์ กนตจारी. (2549). *วิถีชีวิตการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนชาวยองชุมชนบ้านดอนปิน ตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, Zวิทยานิพนธ์ศาสนาสตวรรษบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*.
- วราคม ทีสุภะ. (2544). *สังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

- วรารณ กัณฑ์. (2551). *ศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง บ้านตุงลอย หมู่ 4 ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่*. (สารนิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย).
- ศุภชัย ยาวะประภา. (2555). *นโยบายสาธารณะไทย กำเนิดพัฒนาการและสถานภาพของศาสตร์*. กรุงเทพฯ : จุฑทอง.
- สุพิศวง ธรรมพันธ์. (2538). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพฯ: ดีดีบุ๊กส์โตร์.
- Maxwell, J. A.. (1992). *Understanding and validity in qualitative research*. In A. M. Huberman & M. B. Miles (Eds.), *The qualitative researcher's companion*, (pp. 37-64). Thousands Oaks, CA:Sage Publications (Reprinted from Harvard Educational Review. 1992, 62, 3; 279-300).
- Strauss, A., and Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory (2nd ed.)*. Thousand Oaks,CA: Sage.
- Mcmillan, Jame H. and Schumacher, Sally. (1997). *Research in Education*. The United States of America : Addison – Wesley Educational Publishers Inc.

แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง

อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู

GUIDELINES ON DEVELOPMENT FOR QUALITY OF LIFE FOR ELDERLIES IN KUDPHUENG DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION OF SUWANNAKHUHA DISTRICT, NONGBUALAMPHU PROVINCE

ปรีชา หอมประภัทร*

Preecha Homprapatra

E-Mail: preecha-hom@hotmail.com

ชาญยุทธ หาญชนะ**

Charnyun Hamchana

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ ประเภทและกลุ่มอายุ และเพื่อหาแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่าง 223 คน กรอบแนวคิดสถิติการผู้สูงอายุ 4 ด้าน คือ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และ ด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสุขภาพร่างกาย ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามประเภทและกลุ่มอายุ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมมีระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน ข้อเสนอแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ สรุปได้ดังนี้ ควรมีการเยี่ยมบ้าน จัดรถรับส่ง มีสายด่วนแจ้งเหตุ จัดให้มีจิตอาสาให้บริการตามหมู่บ้าน บริการข่าวสารหลายช่องทาง จัดให้มีบทบาทในสังคม ตั้งกองทุนฌาปนกิจศพ จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ จัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและออกกำลังกาย คู่มือที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ

คำสำคัญ : การพัฒนา, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the quality of life for the elderlies, to compare the level on the quality of life by dividing on gender, category and the group of age and to find the guidelines on development of quality of life. The samples were 223 persons. The scopes of the concepts on the quality of life included 4 aspects such as the aspects of health, emotion ,social relation and environment. The results of findings were as follows: For overall of the level for the quality of life was in medium level. the highest level was on environment and the nexts were the aspects on emotion and social relation as respectively. But, the lowest level was on the aspect of health. The result of comparison on the level quality of life by dividing on gender, category and the group of age, there was founded that the gender was

* คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิษณุบัณฑิต จังหวัดหนองบัวลำภู

** บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยพิษณุบัณฑิต จังหวัดหนองบัวลำภู

not different, But, the category and the group of ages were different and founded that the aspect of environment was different at statistical significant for .05 level. The guidelines on development of quality of life for the elderlies were as follows: There should on visiting house, performance of the car on service, providing the hotline for report the situation, and training volunteers on services. The services on information and various ways, performance for the role, the fund for funeral, elderlies club, the places for relaxation and exercises. The committee for supervision of residences and environment on the hygiene.

Keywords : development, the quality of life, The elderlies.

บทนำ

โครงสร้างอายุของประชากรโลกและของประเทศต่างๆ กำลังเปลี่ยนไปในทิศทางที่มีอายุสูงขึ้น ในปี 2558 ประชากรโลกมี 7,349 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปประมาณ 901 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 12 ของประชากรทั้งหมด นับได้ว่าประชากรรวมทั้งโลกได้เข้าเกณฑ์ที่เรียกได้ว่าเป็น “สังคมสูงวัย” แล้ว ประเทศไทยได้กลายเป็นสังคมสูงวัยมาตั้งแต่ปี 2548 คือมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 10 ตามนิยามขององค์การสหประชาชาติ ประชากรสูงอายุกำลังเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่เร็วมากคือ สูงกว่าร้อยละ 4 ต่อปี ในขณะที่ประชากรรวมเพิ่มขึ้นด้วยอัตราเพียงร้อยละ 0.5 เท่านั้น ตามการคาดประมาณประชากรของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Complete Aged Society) คือมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 20 ในปี 2564 และจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged Society) เมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 28 ในปี 2574 ซึ่งหมายความว่าสังคมไทยต้องมีการ

เตรียมการด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ เพื่อรับกับสถานการณ์ดังกล่าว (www.dop.go.th: สืบค้นวันที่ 22 มีนาคม 2560) การที่ประชากรวัยสูงอายุมียุคาคาหมายเฉลี่ยที่ยืนยาวขึ้นมิได้หมายความว่าประชากรวัยสูงอายุจะมีสุขภาพอนามัยที่ดีตามไปด้วย หากผู้สูงอายุไม่ได้เตรียมความพร้อมด้านสุขภาพมาก่อน โอกาสของการเจ็บป่วย การเกิดภาวะทุพพลภาพและภาวะพิการก็จะสูงขึ้นด้วย (เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2545) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นประเด็นที่นักวิจัยและนักวิชาการหลายสาขาให้ความสนใจศึกษาวิจัยมากกว่าทศวรรษ (Farquhar, 1995) นับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งข้อค้นพบจากการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนดูแลช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งนี้ เพราะคุณภาพชีวิตเป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงภาพรวมของผู้สูงอายุว่าเป็นอย่างไร ทั้งด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่ผ่านมาพบว่า มีนักวิชาการที่ศึกษาแนวคิดและ

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต โดยแบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตตามมิติต่างๆ ตั้งแต่ 4 ด้าน จนถึงมากกว่า 7 ด้าน องค์การอนามัยโลก แบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย (Physical domain) ด้านจิตใจ (Psychological domain) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships domain) และด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental domain) ซึ่งเป็นแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุด 26 ตัวชี้วัด (WHOQOL-BREF) โดยสุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ นำมาแปลเป็นภาษาไทย เรียกว่าคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ฉบับภาษาไทยชุดย่อ 26 ตัวชี้วัด (WHOQOL-BREF THAI) ลักษณะของแบบวัดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นมาตรวัด 5 ระดับ (สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล, 2541) ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู มีจำนวนผู้สูงอายุอยู่ในความรับผิดชอบจำนวน 513 คน การดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ผ่านมา มีปัญหาในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไม่ทั่วถึง และไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุได้ จากการลงพื้นที่เพื่อบริการวิชาการทำให้คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์มีความสนใจในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง โดยมุ่งหวังว่าผลการวิจัยจะนำไปสู่การแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนได้เป็นอย่างดี จึงได้เสนอโครงการวิจัยในเรื่องดังกล่าว ผลการวิจัยจะนำไปปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของ

ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง และเป็นรูปแบบให้ชุมชนอื่นที่จะนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ ประเภทและกลุ่มอายุ ในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง จังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือ ผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในเขตปกครององค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง จำนวน 503 คน คำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการของยามานะ (Taro Yamane อ้างใน บุญชม ศรีสะอาด 2548 : 40) ได้กลุ่มตัวอย่าง 223 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ลักษณะส่วนบุคคล เป็นแบบ สำรจรายการ (Check List)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2548, น.99)

2.2 แบบบันทึกการประชุมแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จากการประชุมกลุ่ม (Focus Group) จากผู้มีประสบการณ์ด้านการดูแลผู้สูงอายุ 15 คน สรุปเป็นความเรียง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และชี้แจงทำความเข้าใจให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบลักษณะของแบบสอบถาม และได้จัดประชุมกลุ่ม (Focus Group) ผู้มีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุจำนวน 15 คน ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจง ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ

(Percentage) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D) ทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ และประเภทผู้สูงอายุ โดยการทดสอบค่าทีแบบอิสระ (t-test for Independent Samples) โดยกำหนด ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จำแนกตามกลุ่มอายุโดยใช้ สถิติ F-test (One-way Anova) และหากพบความแตกต่างเกิดขึ้น ผู้วิจัยต้องทำการทดสอบหาความแตกต่างรายคู่ ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) ข้อมูลที่เป็นข้อเสนอแนะทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ที่ได้จากแบบสอบถาม และจากประชุมกลุ่ม (Focus Group) ผู้มีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุจำนวน 15 คน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เป็นความเรียง

สรุปผลการวิจัย

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง	ระดับความรู้สึกรู้สึก			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านสุขภาพร่างกาย	2.88	0.394	ปานกลาง	4
2. ด้านจิตใจ	3.01	0.369	ปานกลาง	2
3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	3.00	0.436	ปานกลาง	3
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.05	0.315	ปานกลาง	1
5. คุณภาพชีวิตโดยรวม	3.08	0.426	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.08) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 3.05) รองลงมา คือ ด้านจิตใจ ($\bar{X}$ = 3.01) และด้านสัมพันธภาพทางสังคม ($\bar{X}$ = 3.00) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ด้านสุขภาพ

ร่างกาย ($\bar{X} = 2.88$) สรุปรายด้านได้ดังนี้

ด้านสุขภาพอนามัยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีความสุขกับการพักผ่อนด้วยการนอนหลับที่เพียงพอ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ การเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว ทำให้ไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการ

ด้านจิตใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้สึกว่าชีวิตมีความหมาย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ มีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวัง วิตกกังวล บ่อย

ด้านสัมพันธภาพทางสังคมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พอใจในชีวิตทางเพศ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ พอใจต่อการผูกมิตรหรือเข้ากับคนอื่นอย่างที่ผ่านมา

ด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่ตอนนี้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ มีเงินพอใช้จ่ายตามความจำเป็นมากน้อยเพียงใด

ผลการเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง จำแนกตามเพศ มีระดับคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิต จำแนกตามประเภท พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมมีระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุประเภทผู้สูงอายุทั่วไปและผู้สูงอายุพิการ

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน และผลการเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำแนกตามกลุ่มอายุ พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อม มีระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบรายคู่โดยวิธีการของ Scheffe' พบว่า กลุ่มอายุ 60 – 69 ปี มีระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกับกลุ่มอายุ 80 ปี ขึ้นไป

ข้อเสนอแนะทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง สรุปได้ดังนี้

1. ด้านสุขภาพร่างกายที่ประชุมได้กำหนดแนวทางพัฒนาดังนี้

1.1 การเยี่ยมบ้านเป็นกลุ่ม กำหนดปฏิทินการเยี่ยมบ้านให้ชัดเจน โดยจัดให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขไปเยี่ยมและให้คำแนะนำเป็นกลุ่ม โดยกำหนดกลุ่มตามหมู่บ้าน เพื่อสอบถามเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุและแนะนำการรักษาสุขภาพ

1.2 การเยี่ยมบ้านเป็นการเฉพาะ ราย กรณีนี้เป็นเป็นการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ หรือเจ็บป่วยเป็นการเฉพาะทางองค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้งจะส่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขไปเยี่ยมและตรวจสุขภาพ กรณีเจ็บป่วยร้ายแรงก็จะจัดรถรับส่งไปยังโรงพยาบาล โดยมีสายด่วนแจ้งเหตุขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้งเพื่อติดต่อเจ้าหน้าที่โดยตรง

1.3 จัดหาแพทย์แผนไทยไว้บริการตามหมู่บ้าน

1.4 จัดบริการรักษาโดยแพทย์แผนไทย เป็นการเฉพาะรายที่ร้องขอมายังองค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้งหรือเจ้าหน้าที่

สาธารณสุข

1.5 จัดอบรมการบำบัดทางแพทย์แผนไทยเบื้องต้นให้แก่ผู้สูงอายุเพื่อบริการตนเองในชุมชนของตนเอง กรณีเจ็บป่วยเล็กน้อยหรือการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

2 ด้านจิตใจ ที่ประชุมได้กำหนดแนวทางพัฒนาไว้ดังนี้

2.1 จัดสอดแทรกความรู้ให้ในการพบปะเยี่ยมเยียนรายกลุ่มในแต่ละชุมชน

2.2 จัดทำเอกสารเผยแพร่ส่งให้ถึงบ้านผู้สูงอายุแต่ละคน

2.3 เผยแพร่ความรู้ผ่านหอกระจายข่าวของชุมชน / หอกระจายข่าวของวัดในชุมชน / ทางกลุ่มโทรศัพท์มือถือออนไลน์ เป็นต้น

2.4 จัดให้ผู้สูงอายุได้เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามความสามารถที่ตนเองถนัด โดยจัดให้เผยแพร่ความรู้ให้กลุ่มผู้สนใจ ตามวัด ตามโรงเรียน ตามกลุ่มอาชีพ เป็นต้น

2.5 ตั้งกองทุนฌาปนกิจศพในแต่ละหมู่บ้าน และเชิญชวนไปร่วมงานศพและทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ถึงแก่กรรม เป็นต้น

3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคมที่ประชุมได้กำหนดแนวทางพัฒนาไว้ดังนี้

3.1 จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง โดยมีเครือข่ายของชมรมอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ ที่สามารถติดต่อประสานงานกันได้โดยสะดวกในการทำงานแบบที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม

3.2 จัดสถานที่ สวนสาธารณะกระจายไปยังหมู่บ้านต่างๆ และปรับปรุงสถานที่เดิมให้เหมาะสม ปรับปรุงวัดและ

โรงเรียนให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและออกกำลังกาย

3.3 จัดหาวิทยากรแนะนำการออกกำลังกายจากครูหรืออาสาสมัครในแต่ละหมู่บ้านเป็นผู้นำในการออกกำลังกายและทำกิจกรรมนันทนาการ

4. ด้านสิ่งแวดล้อม ที่ประชุมได้กำหนดแนวทางพัฒนาไว้ดังนี้

4.1 องค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้งตั้งคณะกรรมการดูแลที่อยู่อาศัยให้ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย โดยจัดเจ้าหน้าที่ออกให้ความช่วยเหลือดูแล ความสะอาดของบ้าน บริเวณบ้าน หรือห้องน้ำห้องส้วม ให้ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย

4.2 ตั้งกลุ่มโทรศัพท์ผู้สูงอายุ เพื่อติดต่อสื่อสารเมื่อจำเป็น

อภิปรายผลการวิจัย

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านจิตใจและด้านสัมพันธภาพทางสังคม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ด้านสุขภาพร่างกาย ทั้งนี้อาจเนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลกุดผึ้ง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นพื้นที่ทำเกษตรกรรม ปลูกอ้อย ทำนา ทำสวนผลไม้ ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่เป็นป่าเขาที่อุดมสมบูรณ์ มีวัดที่มีชื่อเสียงที่จะไปร่วมทำบุญในพื้นที่ใกล้เคียงหลายวัดจึงมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ และมี

โอกาสได้พักผ่อนคลายเครียดส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านสุขภาพร่างกาย ทั้งนี้ อาจเนื่องจากพื้นที่อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภูเป็นพื้นที่ปนเปื้อนสารเคมีจากการทำไร่อ้อยเช่นยาฆ่าหญ้าและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมากที่สุดในระดับจังหวัดและระดับประเทศทำให้ส่งผลต่อสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยภรณ์ เลาบุตร (2557) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนหมู่ 7 ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า โดยภาพรวม คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับค่อนข้างดี เมื่อจำแนกตามรายด้านได้ดังนี้ ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในอันดับ 1 ด้านร่างกายอยู่ในอันดับ 2 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อยู่ในอันดับ 3 ด้านจิตใจอยู่ในอันดับ 4

ผลการเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามประเภทพบว่า ผู้สูงอายุประเภททั่วไปและประเภทพิการ มีระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบตามระดับอายุพบว่าผู้สูงอายุกลุ่มอายุ 60- 69 ปี และกลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป มีคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจาก บ้านเรือนที่อยู่อาศัยในชนบทมีสภาพไม่เอื้อต่อผู้สูงอายุที่พิการ และไม่เอื้อต่อผู้สูงอายุตอนปลายคือกลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของของ ปิยภรณ์ เลาบุตร (2557) ได้ศึกษา

เรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนหมู่ 7 ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลการเปรียบเทียบ พบว่า คุณภาพของผู้สูงอายุในชุมชนหมู่ 7 ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ที่มี เพศ อาชีพ สถานภาพต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุ ที่มี อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และวีระพงษ์ พรายภิรมณ์ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลสวนส้ม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาครผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลสวนส้ม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ผู้สูงอายุจำแนกตามอายุที่แตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้สูงอายุจำแนกตามเพศ การศึกษา สถานภาพ และรายได้ที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการเยี่ยมบ้านเป็นกลุ่ม และมีการเยี่ยมบ้านเป็นการเฉพาะราย กรณีเจ็บป่วยร้ายแรงก็จะจัดรถรับส่งไปยังโรงพยาบาล โดยมีสายด่วนแจ้งเหตุเพื่อติดต่อเจ้าหน้าที่โดยตรง
2. จัดบริการรักษาโดยแพทย์แผนไทยและอบรมจิตอาสา เป็นการดูแลเบื้องต้น
3. จัดสวดแทรกความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพในหลายช่องทางเช่นเอกสารเผยแพร่ หอกระจายข่าวของชุมชน และทางกลุ่มโทรศัพท์มือถือออนไลน์ เป็นต้น

4. จัดให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในสังคมโดยเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามความสามารถที่ตนเองถนัด
5. ตั้งกองทุนฌาปนกิจศพในแต่ละหมู่บ้าน และจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ
6. จัดสถานที่ สอนสาธารณะ ปรับปรุงวัดและโรงเรียนให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและออกกำลังกาย
7. จัดหาวิทยากรแนะนำการออกกำลังกายจากครูหรืออาสาสมัครในแต่ละหมู่บ้าน เป็นผู้นำในการออกกำลังกายและทำกิจกรรมนันทนาการ
8. ควรตั้งคณะกรรมการดูแลที่อยู่อาศัย ห้องน้ำห้องส้วม ของผู้สูงอายุให้ถูกสุขลักษณะ และปลอดภัย

แหล่งอ้างอิง

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564)*. กรุงเทพฯ: เพ็ญเทพวานิชย์.
- ปิยภรณ์ เลาหบุตร.(2557).คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนหมู่ 7 ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา)
- บุญชม ศรีสะอาด. (2548). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วีระพงษ์ พรายภิรมณ์ (2557) คุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลสวนส้ม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัด สมุทรสาคร. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต).
- สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล. (2541). *เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ชุด 100 ตัวชี้วัดและ 26 ตัวชี้วัด*. เชียงใหม่: โรงพยาบาลสวนปรุง.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2551). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: สำนักฯ.
- Farquhar, M. (1995). Elderly people's definitions of quality of life. *Social science & medicine*, 41(10), 1439-1446.

ศึกษาวิเคราะห์การขัดเกลากิเลสตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท
AN ANALYTICAL STUDY OF DEFILEMENT REFINEMENT
TO THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY

ธนัทพร อุทัยสุทธิจิตร*

Thanatporn Uthaisuttijit

E-mail: sonk101@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากิเลสตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท 2) เพื่อศึกษา การขัดเกลากิเลสตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท และ 3) เพื่อวิเคราะห์การขัดเกลากิเลสตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเอกสาร ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุปอุปนัย บทความวิจัยนี้จะนำเสนอเฉพาะวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เท่านั้น ผลการวิจัยพบว่า : กิเลสตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นเจตสิกธรรมประเภทหนึ่ง กิเลสไม่ใช่เนื้อแท้ของจิตใจ กิเลสเป็นเหตุให้จิตของคนที่ตายแล้วย่อมเวียนว่ายตายเกิดต่อไปไม่มีเวลาสิ้นสุด การขัดเกลากิเลสด้วยอาศัยหลักพระวินัยปิฎกเพื่อขัดเกลากิเลสอย่างหยาบ หลักพระสุตตันตปิฎกเพื่อขัดเกลากิเลสอย่างกลาง หลักพระอภิธรรมปิฎกเพื่อขัดเกลากิเลสอย่างละเอียด กิเลสจำแนกออกเป็น 3 ประเภทได้แก่ โลภะ คือกิเลสที่ทำให้จิตเกิดอาการอยากได้ โทสะ คือกิเลสที่ทำให้จิตเกิดอาการขัดเคือง และโมหะ คือกิเลสที่ทำให้จิตเกิดอาการลุ่มหลง รวมเรียกว่ากุศลมูล จำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ กิเลสอย่างหยาบ กิเลสอย่างกลาง กิเลสอย่างละเอียด กระบวนการเกิดของกิเลส คือกระบวนการที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กันในรูปกระแสแห่งความเป็นเหตุปัจจัยอิงอาศัยกันและกัน มีลักษณะสัมพันธ์กับอารมณ์หรือสิ่งเร้าแบบเป็นระบบวงจรโดยไม่มีจุดเริ่มต้นและจุดจบ โทษของกิเลส ได้แก่ ราคะมีโทษน้อยแต่คลายช้า โทสะมีโทษมากแต่คลายเร็ว และ โมหะมีโทษมากแต่คลายช้า

คำสำคัญ : การขัดเกลา, กิเลส.

ABSTRACT

The purpose of this research is to 1) study the passion according to Theravada Buddhist philosophy; 2) study the refinement of desires according to Theravada Buddhist philosophy; and 3. analyze the refinement of desires according to Theravada Buddhist philosophy. Samples used include Tipitaka, commentary, textbooks and related research papers. The document is a qualitative research study with information that has been analyzed in the form of inductive conclusion. This research article will discuss only objective 1. The research found that passion in Theravada Buddhist philosophy is a kind of Dharma. Passion is not the essence of the mind. Passion causes the souls of the dead to perish and die. Refining the passion by relying on the discipline of the Paka to refine the rough passion. Principles of Abhidhamma Pitaka refine the desires thoroughly. Passion is divided into 3 types, greed is a passion that causes mental symptoms, anger is a passion that causes

* นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

mental discomfort, and Illusion the passion that causes the mind to become enchanted. Collectively, they are called unwholesome roots, and are classified into 3 types, including rude passion, Central Passion and Thorough passion. The ongoing Dharma process relates to each other in the form of causality having a relationship with emotions or stimuli as a circuit system without beginning or end. Blame of passion, including Sensuality has little penalty with slow release. Anger is very punishable, with quicker release and rulers are severely punished with slow release.

Keywords : Refinement, Defilement.

บทนำ

เมื่อผู้ใดได้ปฏิบัติตามหลักธรรมย่อมรู้เท่าทัน เห็นโทษ และสลดกิเลสเหล่านั้นได้ ผู้นั้นย่อมเป็น ผู้หลุดพ้นจากปัญหา ความทุกข์ที่เกิดจากกิเลส สิ่งที่ได้คือการเกิดประโยชน์สุขต่อตนเอง จิตใจที่ได้พัฒนาจะมีคุณธรรม จริยธรรม สูงขึ้น เป็นผลพลอยได้ตามมา ย่อมมีต่อชุมชนและสังคม มีความเมตตาปราณี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกันและกัน ซึ่งเป็นคุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการขัดเกลากิเลสตามหลักธรรมคำสอน ดังนั้น เมื่อกิเลสยังเป็นต้นตอและรากเหง้าของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจของมนุษย์และการดำเนินและดำรงชีวิตประจำวันของคนในสังคม อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาน้อยใหญ่มากมายที่เกิดขึ้นอยู่เนืองๆ จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าหาต้นเหตุของกิเลส และวิธีที่ขัดเกลากิเลสตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเพิ่มเติม ให้เกิดความชัดเจนทั้งในแง่ของหลักธรรมและวิธีปฏิบัติตนที่ถูกต้อง และเมื่อได้นำหลักธรรมนั้นมาใช้ผลลัพธ์ที่ได้ตามมาจะเป็นอย่างไร จึงได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การ

ขัดเกลากิเลสตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท” ซึ่งจะเป็นแนวทางประยุกต์วิธีการขัดเกลากิเลสที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากิเลสตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาการขัดเกลากิเลสตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท
3. เพื่อวิเคราะห์การขัดเกลากิเลสตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1. ขึ้นรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย สํารวจและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ ตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร วารสาร บทความ งานเขียนที่เกี่ยวข้องทั่วไป แหล่งข้อมูลที่สำคัญ

คือ หอสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล คือนำข้อมูลที่ได้มาจากข้อที่ 1 มาทำการแยกแยะ จัดประเภท ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาที่วิจัย และศึกษาข้อมูลที่ได้นำไปเขียนลงในบทที่ 3, 4 ตามความสอดคล้องและเหมาะสมแก่นเนื้อหาของการวิจัย และวิเคราะห์ พร้อมทั้งเสนอแนวความคิดตามวัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบกับทัศนะของผู้วิจัยต่อไป

3. ขั้นนำเสนอผลงานการวิจัย นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับขั้นตอนด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) ตามความเหมาะสมแก่นเนื้อหาในบทต่างๆ ตามลำดับ จึงนำเสนอคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ปรับปรุงให้ถูกต้อง และมีความน่าเชื่อถือเรียบร้อยแล้วจึงเสนอผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

กิเลสเป็นเจตสิกธรรม เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับจิตและทำให้จิตใจเศร้าหมองขุนมัว ขัดขวาง การเจริญทางใจ และเป็นเหตุให้คนเราเวียนเกิดเวียนตายนับภพชาติไม่ถ้วน ถือเป็นอกุศลมูล

คำสอนเรื่องกิเลสในคัมภีร์ ได้แก่ หลักการในส่วนพระวินัยปิฎกมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อจัดการกับกิเลสอย่างหยาบ อันเนื่องมาจากความประพฤติดังกายและทางวาจา หลักการของพระสุตตันตปิฎกเห็นว่ากิเลสเปรียบประหนึ่งไฟ คือ ไฟราคะ ไฟโทสะ และไฟโมหะ ซึ่งเป็นของเราร้อน แผลเผา หมูสัตว์ที่ยังหมกมุ่นในกามทั้งหลาย จิตที่ยังเต็มไปด้วยกิเลส จะก่อให้เกิดความทุกข์เวทนา

กลัดกลุ้ม ไม่สบายกายไม่สบายใจ สามารถจัดขัดเกลากิเลสได้อย่างแท้จริง ด้วยความเพียรเนื่องนิจ หลักการพระอภิธรรมปิฎก ได้กล่าวถึงธรรม อันหมายถึงกิเลสที่เป็นรากเหง้าหรือต้นตอของความชั่วทั้งปวง คือ โลภะ โทสะ โมหะ เมื่อกิเลส 3 อย่างนี้มีอำนาจเหนือเรา อีกทั้งขาดสติยับยั้งชั่งใจก็จะแสดงออกมาทางกายทางวาจา และทางใจ อันก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและผู้อื่น สภาธรรมที่เป็นกิเลสทั้งหมด เป็นทุกข์เพราะ เกิดขึ้นและดับไป และ เป็นที่ติดข้องของโลภะ ที่เป็นอาสวะกิเลสด้วย รวมทั้ง กุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะเจตสิก ก็เป็นที่ตั้ง ติดข้องของโลภะได้อีกเช่นกัน

การศึกษาความหมายของกิเลสในพระไตรปิฎก และอรรถกถา ได้ให้ความหมายของกิเลสว่า กิเลสเป็นรากเหง้าหรือต้นเหตุแห่งความชั่วทั้งปวง คือโลภะ โทสะ และโมหะ เป็นของทรมาน อันหมายถึง ของดำ เลว ทำให้เสื่อม ทำให้หมอง เปรียบดังข้าศึก เปรียบได้ดังไฟมีลักษณะเป็นของร้อน ร้อนเพราะไฟ 3 กอง คือราคะ โทสะ และโมหะนี้ ร้อนเพราะอายตนะภายใน อายตนะภายนอก วิญญาณ ผัสสะ ร้อนเพราะอวิชชา ตัณหา อุปาทานที่เข้าไปยึดมั่น ถือมั่น เนื่องจากไม่มีวิชชาที่มองเห็นตามความเป็นจริง หลงยึดว่า เป็นตัวเป็นตน เป็นมลทิน เป็นสิ่งเศร้าหมอง มีแต่โทษ จัดเป็นอกุศลธรรม ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและผู้อื่น กิเลสยังนำไปสู่ทุกขคติภูมิและก่อให้เกิดการเวียนเกิดเวียนตายในวัฏสงสารนี้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้น การมองเห็นตามความเป็นจริงตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อละ ลด และขจัดขัดเกลากิเลส

ทั้ง 3 คือ ราคะ โทสะ และโมหะนี้ได้ จึงจะได้
พ้นทุกข์

กิเลสในทัศนะนักวิชาการด้าน
พระพุทธศาสนา สรุปลงได้ว่า เครื่องทำให้
ใจเศร้าหมอง คือ ความโลภ ความโกรธ และ
ความหลง กิเลสที่มักหมักดองในจิตใจของ
เรา เพราะความไม่รู้ มีอวิชชาหรือโมหะ
โลภะก็มีความอยากได้ เมื่อไม่สมหวังที่
ตามมาก็คือ โทสะ จาการากเหง้าทั้ง 3 นี้ ทำให้เกิดกิเลสตัวอื่นๆ ตามมา ทำให้จิตใจเศร้า
หมองและขัดขวางความเจริญทางจิตใจ
กิเลส 3 ประเภท ได้แก่ 1. โลภะ คือ ความ
อยากนี้ มักมีโทษหนัก เพราะเมื่อจิตมีความ
อยากแล้วก็มักที่จะแสวงหาสิ่งเหล่านั้นมา
สนองต่อความอยากที่ตนมีให้ได้ ซึ่งจะนำไปสู่
การประพฤติดันผิดต่อศีลธรรมตามมา เช่น
การปล้นจี้เพื่อขู่เอาทรัพย์จากผู้อื่น เป็นต้น
กิเลสประเภทนี้มีโทษน้อย แต่คล้ายซ้ำหรือ
ทำลายยาก 2. โทสะ โทษของโทสะนี้ รุนแรง
นัก เพราะเป็นความคิดประทุษร้ายหรือ
ทำลายผู้อื่น หากเกิดโทสะโดยมิได้ควบคุม
อารมณ์ให้อยู่แล้ว ก็ย่อมที่ระบายนหรือ
แสดงออกซึ่งโทษะนั้นออกมาทางกาย เป็น
เหตุก่อเวรก่อภัยต่าง ๆ อันจะนำความ
เดือดร้อนมาสู่ตนเองและผู้อื่น คือ การทำ
ร้ายกาย คิดฆ่า การทุบตีข้าวของ ฯลฯ หรือ
แสดงออกมาทางวาจา คือ การกล่าวคำ
หยาบ ด่าทอ สบประชัญ ผู้อื่นฟังไม่รื่นหู เป็น
ต้น อนึ่ง กิเลสประเภทนี้แม้จะมีโทษมาก แต่
ก็คลายเร็วหรือทำลายง่าย 3. โมหะ มี
ลักษณะของโมหะ (1) เกิดความมืดในจิตใจ
ด้วยความไม่มีปัญญา ความหลงผิด ไม่รู้ตาม
ความเป็นจริง (2) มีอารมณ์เป็นรส (3) มี
ความเห็นอันเป็นมิจฉาทิฎฐิ ที่เห็นความเห็น

ผิดเป็นชอบ เช่นการไม่เชื่อในเรื่องบาป เรื่อง
บุญเป็นต้น ประกอบขึ้นจาก วิจิกิจฉา คือ
สงสัยในพระธรรม คำสั่งสอนในเรื่องการ
ปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ อุทธัจจะ คือ ความ
ฟุ้งซ่าน การที่จิตใจวอกแวก คิดไม่เป็นสาระ
ไม่อยู่กับร่องกับรอย ไม่มีสมาธิ หรือการทำ
สมาธิไม่นิ่ง (4) กิเลสอื่นๆที่เป็นโมหะกิเลส
สักกายทิฎฐิ คือ ความเห็นว่ามีตัวตน ตัวตน
นั้นมีความเที่ยง เช่น การเชื่อในสิ่งที่มองเห็น
ด้วยตาเปล่าเท่านั้น สีลพตปราคาส คือ
ความยึดมั่นในการบำเพ็ญพรต การยึดถือ
อย่างมกมาย เช่นการไปกราบไหว้สัมพะเวสีที่
อยู่ตามต้นไม้ ขอลาภเป็นต้น กิเลสทั้ง 3
ประเภท รวมเรียกว่าอกุศลมูล

ลักษณะของกิเลสในพระไตรปิฎก
แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1) กิเลสอย่างหยาบ เป็นกิเลสที่
แสดงออกทางกาย และทางวาจา คือกายทุจริต
3 ประการ มีการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ และ
การประพฤติดีกในกาม ทางวาจาทุจริต 4
ประการ คือ การพูดเท็จ การพูดคำหยาบ การ
พูดส่อเสียด และการพูดเพ้อเจ้อ อันเป็นเหตุ
ทำให้เดือดร้อน ที่ปรากฏขึ้นมากมายในสังคม
ปัจจุบัน ดังนั้น การดำเนินชีวิตด้วยความไม่รู้
ในโทษภัย และหลงงมงายไปตามอำนาจแห่ง
กิเลส จึงเป็นชีวิตที่ไร้คุณค่า ไร้ประโยชน์ และ
ยังจะทำให้ประสบกับความทุกข์ในกายภาค
หน้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2) กิเลสอย่างกลาง เป็นกิเลสที่มี
อำนาจต่อจิตใจ ทำให้ใจไม่สงบ คุกรุ่น เศร้า
หมอง เป็นทุกข์ กลัดกลุ้มรุมใจให้เดือดร้อน
กระวนกระวาย ไม่แสดงออกทางกายและ
ทางวาจา ทำให้จิตใจเปลี่ยนแปลงไปตาม
อำนาจของกิเลสเหล่านั้น บั่นทอนความสุข

ความสงบของจิตใจ คอยกางกัน ขัดขวางจิต ไม่ให้เห็นสภาพตามความเป็นจริง ปิดกั้นบดบังปัญญามีให้เกิดขึ้น เมื่อเกิดขึ้นกับผู้ใดแล้ว จะทำให้จิตใจของผู้นั้นถดถอยต่ำลง

3) กิเลสอย่างละเอียด กิเลสที่ผูกมัดจิตใจไว้กับทุกข์ เป็นกิเลสอย่างละเอียดที่สะสมอยู่ในภวังคจิต หรือ จิตไร้สำนึก ของคนเรา ถ้ายังไม่มีอารมณ์ภายนอกมากระทบแล้ว กิเลสชนิดนี้จะยังนอนสงบอยู่ ไม่แสดงอาการปรากฏออกมาให้เห็น เป็นกิเลสที่ละเอียดอย่างยิ่ง และนอนเนื่องอยู่ในชั้นรสันดานของทุกคน จะแสดงตัวก็ต่อเมื่อมีเหตุปัจจัยมากระตุ้น อุปมาเหมือนตะกอนที่นอนอยู่กันแก้ว น้ำในแก้วดูใสสะอาด ถ้าไม่สังเกตให้ดีจะมองไม่เห็นตะกอนที่สะสมอยู่เบื้องล่าง แต่เมื่อใดน้ำนั้นถูกรบกวน เมื่อนั้นตะกอนจะฟุ้งขึ้นตามแรงกระทบที่น้ำทันที กิเลสขั้นนี้เรียกว่า “อนุสัยกิเลส” กิเลสอย่างละเอียดแบ่งได้เป็น สังโยชน์และอนุสัยกิเลส

สรุปว่า กิเลสจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ กิเลสอย่างหยาบ คือ โลภะ โทสะ โมหะ อย่างหยาบ กิเลสอย่างกลาง คือ โลภะ โทสะ โมหะอย่างกลาง และกิเลสอย่างละเอียด คือ โลภะ โทสะ โมหะ อย่างละเอียด

กระบวนการเกิดของกิเลสตามหลักปฏิจจสมุปบาท ซึ่งแสดงความจริงตามกระบวนการของมันเอง ที่เป็นไปตามธรรมชาติล้วนๆ การเกิดและการดับของทุกข์อย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นไปในแบบสัมพันธ์กันเป็นระบบวงจรที่ไม่มีจุดเริ่มต้นและจุดจบ โดยมีอวิชชา(ความไม่รู้) เป็นตัวเริ่มต้น แม้ อวิชชาจะได้ชื่อว่าเป็นประธาน แต่อวิชชาก็ยังมีเหตุหรืออสังขยเหตุปัจจัยอื่น อุปมา ดังเมล็ดพืชที่จะงอกงามขึ้นได้ จำเป็นต้องมีเหตุ

อันคือดินและน้ำ เป็นปัจจัยในการงอกขึ้น เป็นต้นฉนั้นใด เหตุแห่งทุกข์ทั้งหลายจึงเปรียบได้ดังเมล็ดพืช อันจึงจำต้องอาศัยเหตุต่าง ๆ มาเป็นปัจจัยดังที่แสดงในวงจรปฏิจจสมุปบาท ซึ่งเปรียบได้ ดั่งดินและน้ำ มาเป็นปัจจัย จึงจักเติบโตขึ้นเป็นความทุกข์ได้ฉนั้นนั้น กระบวนการเกิดของกิเลส นี้ ได้แก่ อวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ ชรามรรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส กระบวนการเกิดของกิเลส จะอยู่ภายใต้กฎปฏิจจสมุปบาทอันเป็นไปตามกฎที่ว่า “เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิด สิ่งนี้จึงเกิด” กระบวนการเกิดของกิเลส คือกระบวนการที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กันในรูปกระแสแห่งความเป็นเหตุปัจจัยอิงอาศัยกัน และกัน มีลักษณะสัมพันธ์กับอารมณ์หรือสิ่งเร้าแบบเป็นระบบวงจรโดยไม่มีจุดเริ่มต้น และจุดจบ

โทษของรากเหง้าของกิเลส ได้แก่ รากะมีโทษน้อย แต่คลายช้า โทสะมีโทษมาก แต่คลายเร็ว โมหะมีโทษมาก แต่คลายช้า จะเห็นได้ว่า มีความแตกต่างกันในการให้ผลของความชั่วที่กระทำขึ้น ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจที่เป็นอกุศลกรรมที่เป็นเหตุ แต่ที่เหมือนกันคือให้ผลเป็นความทุกข์ทั้งหมดเสมอ และยังเป็นเหตุปัจจัยส่งผลไปให้ได้รับโทษทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ทำให้ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสาร และที่สำคัญที่สุด โทษของกิเลสสามารถขัดขวางการทำฌาน มรรค ผล นิพพาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ การนำผลวิจัยนี้ไปใช้เผยแพร่ให้กับพุทธบริษัทได้รับทราบเพื่อขยายความรู้ที่ถูกต้อง หลักการขัดเกลาจิตใจตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ควรพิมพ์งานวิจัยนี้มอบแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้รู้เพื่อนับไปปฏิบัติต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป ได้แก่ ควรศึกษาเรื่องการขัดเกลาจิตใจอย่างหยาบตามหลักพระพุทธศาสนามหายาน ควรศึกษาเรื่องการขัดเกลาจิตใจอย่างกลางตามหลักพระพุทธศาสนามหายาน และควรศึกษาเรื่องการขัดเกลาจิตใจอย่างละเอียดตามหลักพระพุทธศาสนามหายาน

แหล่งอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รูปแบบการเขียนบทความลงวารสาร

รูปแบบการเขียนบทความวิจัย

ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย) (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

ตัวอักษรขนาด

12 Th Sarabun

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ)ภาษาไทย *

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ) ภาษาอังกฤษ

E-Mail : veesaad@hotmail.com (ตัวอย่าง)

ชื่อที่ปรึกษา(ภาษาไทย) (ถ้ามี)

ชื่อที่ปรึกษา(ภาษาอังกฤษ)

ชื่อที่ปรึกษาร่วม(ภาษาไทย) (ถ้ามี)

ชื่อที่ปรึกษาร่วม(ภาษาอังกฤษ)

บทคัดย่อ (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ประมาณ 300 คำ) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

ABSTRACT (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(สอดคล้องกับภาษาไทย) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

บทนำ (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ความเป็นมา ความสำคัญ และเหตุผลในการทำวิจัย) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

วัตถุประสงค์ (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(จะเขียนเป็นข้อๆ ก็ได้ หรือจะเขียนรวมก็ได้) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

วิธีดำเนินการวิจัย (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

สรุปผลการวิจัย (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ตอบวัตถุประสงค์ได้) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

อภิปรายผลการวิจัย (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(เอามาอภิปรายเฉพาะประเด็นที่เด่นๆ ไม่ต้องทุกประเด็น) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

ข้อเสนอแนะ (ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

แหล่งอ้างอิง(ขนาด 16 pt หนา Th Sarabun)

(เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

* นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2558. (ขนาด 12 pt Th Sarabun)

รูปแบบการเขียนบทความวิชาการทั่วไป

ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย) (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

ตัวอักษรขนาด
12 Th Sarabun

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ)ภาษาไทย
ชื่อ(ผู้เขียนบทความ) ภาษาอังกฤษ
E-Mail : veesaad@hotmail.com (ตัวอย่าง)*

บทคัดย่อ (ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(ประมาณ 300 คำ) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

ABSTRACT(ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(สอดคล้องกับภาษาไทย) (ขนาด 14 pt Th Sarabun)

เนื้อหา(ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(เนื้อหาตามประเด็นที่นำเสนอ) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

สรุป(ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(สรุปสาระสำคัญของบทความตามเนื้อหาที่ได้กล่าวมา) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

แหล่งอ้างอิง(ขนาด 16 pt หน้า Th Sarabun)

(เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น) (ขนาด 16 pt Th Sarabun)

*หน่วยงานของผู้เขียนบทความ

ขั้นตอนการทำวารสาร มจร วิชาการล้านนา

- ตอนที่ 1 รับบทความจากนักศึกษา (และหรือผู้ที่สนใจส่งบทความ)
- ตอนที่ 2 ตรวจสอบรูปแบบตามที่กองบรรณาธิการกำหนด
- ตอนที่ 3 ให้นักศึกษานำไปแก้ไข (ถ้ามี)
- ตอนที่ 4 สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- ตอนที่ 5 ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- ตอนที่ 6 ให้นักศึกษานำไปแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ (ถ้ามี)
- ตอนที่ 7 กรณีที่นักศึกษาแก้ไขไม่ได้ให้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา (ถ้ามี)
- ตอนที่ 8 บรรณาธิการตอบรับผ่านการพิจารณาบทความแก่ผู้เขียนบทความ
- ตอนที่ 9 จัดหน้าสารบัญในการจัดพิมพ์
- ตอนที่ 10 ส่งโรงพิมพ์

หลักเกณฑ์การเสนอบทความจากงานวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร

1. เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน
2. เป็นบทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ด้านสังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา
3. ภาษาไทยและอังกฤษผ่านการตรวจสอบถูกต้องทางภาษาก่อนส่งกองบรรณาธิการ
4. ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้บทคัดย่อภาษาไทยอยู่ก่อนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ
5. ในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณา กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนบทความทราบ
6. การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้รูปแบบ นามปี เช่น (สมศรี มาสาย, 2554. น. 12) และ สมศรี มาสาย (2554, น. 23) Dessler, G.(2004 : pp. 3) สำหรับบรรณานุกรม ให้ใช้รูปแบบ APA6 หรือรูปแบบของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย โดยเรียงภาษาภาษาไทยไว้ก่อนภาษาอังกฤษดังที่ปรากฏตามตัวอย่างดังต่อไปนี้

หลักเกณฑ์ในการเขียนแหล่งอ้างอิงในบทความ

1. หนังสือ

ชื่อผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ./ครั้งที่พิมพ์./เมืองที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.
ชื่อหนังสือ/(หน้า/เลขหน้า)/สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

แสง จันทร์งาม. (2544). *พุทธศาสนวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

2. บทความ

ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บรรณาธิการ ถ้ามี)/
ชื่อหนังสือ/(หน้า/เลขหน้า)/สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชัตติยา กรรณสูต. (2547). การสังเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยคุณธรรม พฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย: การเชื่อมโยงสู่นโยบาย. ใน ชัตติยา กรรณสูต, เสวณี รัตนวิจิตร, ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และ ขวัญรัก สุขสมถทัย (บรรณาธิการ). รายงานการวิจัยคุณธรรมพฤติกรรม ความซื่อสัตย์ของคนไทย. (น. 9-125). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

3. วิทยานิพนธ์หรือคหุณินพนธ์และสารนิพนธ์

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์หรือคหุณินพนธ์และสารนิพนธ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ปริญญาคหุณินบัณฑิต,/ชื่อมหาวิทยาลัย/สถาบันการศึกษา).

ตัวอย่าง

นพพร ไทยเจริญ. (2549). การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ดินและหิน ในท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา).

4. บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/ปีที่หรือเล่มที่/(ฉบับที่(ถ้ามี))./เลขหน้า.

ตัวอย่าง

มะลิวรรณ โคตรศรี. (2548). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 3(1), 32-48.

5. บทความในจดหมายข่าว

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อจดหมายข่าว,/ปีที่หรือเล่มที่/(ฉบับที่ (ถ้ามี))./ เลขหน้า.

ตัวอย่าง

งานวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุน. (2549). ข่าวบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 8(1), 2.
ทีมสมองปุด นิเทศศาสตร์คว่ำรางวัล Best Campaign แทคอะวอร์ด ครั้งที่ 9. (2548). ดอกแก้ว จดหมายข่าว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(34), 3, 6.

6. บทความในนิตยสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อนิตยสาร,/ปีที่หรือเล่มที่./เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ศุภรา กันตะพัฒนะ. (2549, 1 สิงหาคม). เยียวยาหัวใจดวงน้อย ด้วยสองมือแม่. ชีวิต, 8, 26-31.

7. บทความในหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

โกวิท โพธิสาร. (2549, 4 สิงหาคม). สัมผัสโลกวิทยาศาสตร์ นวัตกรรมใหม่ล่าสุด งานสัปดาห์วิทยาศาสตร์' 49. มติชน, น. 33.

ลม เปลี่ยนทิศ. (2549, 7 สิงหาคม). รักในหลวงด้วยการปฏิบัติ: หมายเหตุประเทศไทย. ไทยรัฐ, น. 5.

8. เอกสารของหน่วยงานที่ไม่เป็นเล่ม

ชื่อหน่วยงาน/(ปีที่พิมพ์/วันที่/เดือน)/ชื่อของเอกสาร/เลขที่ของเอกสาร (ถ้ามี).

ตัวอย่าง (จดหมายเหตุ)

กรมศิลปากร. (2445, 27 พฤศจิกายน). ลายพระหัตถ์กรมหลวงดำรงราชานุภาพกราบทูลกรมหลวงเทวะวงษ์วโรปการ. เลขที่ 3/197.

หอสมุดแห่งชาติ. (จ.ศ. 1206). จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3. เลขที่ 12.

ตัวอย่าง (คำสั่ง)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2549, 21 มีนาคม). เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัย. คำสั่งที่ 0577/2549.

ตัวอย่าง (ประกาศ)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2549, 23 มิถุนายน). เรื่อง เกณฑ์การทดสอบและการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (ฉบับที่ 2). ประกาศมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

9. ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อกฎหมาย/(ปีที่พิมพ์/วันที่/เดือน)/ราชกิจจานุเบกษา/หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (2542, 15 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. น. 42-48.

10. รายงานการประชุมวิชาการ หรือการสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ใน/ชื่อเอกสารการประชุมหรือสัมมนา. (หน้า/เลขหน้า). / สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

นิตย์ โรจน์รัตนวาณิช และสิทธพร นิยมศรีสมศักดิ์. (2549). การศึกษาวิเคราะห์และออกแบบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. ใน เวทีนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 3 (น. 48-50). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

รณภพ เอื้อพันธเศรษฐ และวิยะดา ต้นวัฒนากุล. (2548). ทักษะและพฤติกรรมสุขภาพของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการครั้งที่ 1 วิถีวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 8-10 ธันวาคม 2548. (น. 567-573). เชียงใหม่: ศูนย์บริหารงานวิจัย สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

11. การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์/(ปี/วันที่/เดือน)/ตำแหน่ง(ถ้ามี)/สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

มทิสร มังคลรังศรี. (2549, 4 สิงหาคม). รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี. สัมภาษณ์.

ปรีดิยาธร เทวกุล, ม.ร.ว. (2549, 4 สิงหาคม). ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์.

12. เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/สืบค้น/วัน/เดือน/ปี/เข้าถึงได้จาก/แหล่งสารสนเทศ.

ตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (2547). จิตสำนึกและวิญญาณของคนสอนครู. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2548, เข้าถึงได้จาก <http://www.krn.rikp.ac.th>

13. เอกสารทุกประเภทที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

ตัวอย่าง ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

รอบรู้นานาชาติ. (2549). กรุงเทพฯ: ภัทรินทร์.

ตัวอย่าง ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์และไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์

ส. กลิ่นหอมหวล. [ม.ป.ป.]. แม่คะนึ่ง-น้ำค้างแข็ง คืออะไร. [ม.ป.ท.]